
STRATEGIA ROZWOJU MIASTA ZAMOŚĆ NA LATA 2020 - 2030

Spis treści

1. Wprowadzenie	- 3 -
2. Podsumowanie wniosków z Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta	- 8 -
3. Synteza diagnozy obecnej sytuacji miasta oraz wniosków wynikających z analiz.....	- 24 -
4. Przesłanki tworzenia, metodyka i zakres Strategii	- 37 -
5. Spójność z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030	- 43 -
6. Struktura użytkowania gruntów Miasta Zamość	- 45 -
7. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej Miasta Zamość.....	- 48 -
8. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	- 52 -
9. Terytorialny wymiar wsparcia, obszary strategicznej interwencji	- 56 -
9.1. Zintegrowane podejście do stwierdzonych potrzeb i potencjałów rozwojowych	- 56 -
9.2. Podejście terytorialne - uwarunkowania krajowe i regionalne	- 58 -
10. Analiza SWOT	- 62 -
11. Wizja i misja	- 67 -
12. Cele strategiczne i kierunki działań	- 69 -
13. Zadania realizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych (kierunków działań)	- 72 -
14. Lista projektów strategicznych oraz komplementarnych	- 82 -
15. Spójność projektów strategicznych z celami polityki regionalnej	- 86 -
16. Plan operacyjny i finansowy wdrażania Strategii.....	- 89 -
17. System realizacji Strategii.....	- 92 -
18. Zasady zarządzania strategią.....	- 96 -
19. Kryteria i tryb wyboru projektów strategicznych	- 96 -
20. System monitorowania i oceny realizacji Strategii oraz wskaźniki	- 100 -
Załącznik 1.....	- 109 -
Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030.....	- 109 -
Załącznik 2.....	- 112 -
Sprawozdanie z przebiegu i wyników procesu partycypacji i konsultacji społecznych.	- 112 -
Z.1. Partycypacja społeczna w procesie opracowania Strategii.....	- 112 -
Z.2. Badanie społeczne	- 115 -
Z.3. Podsumowanie badania społecznego.....	- 125 -
Z.4. Warsztaty.....	- 125 -
Z.5. Charakterystyka uwag interesariuszy w procesie partycypacji	- 126 -
Z.6. Konsultacje społeczne.....	- 127 -
Spis tabel:	- 128 -

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020 - 2030 to dokument, który jest przewodnikiem wskazującym kierunki działania samorządu, stanowiący podstawę do prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju Miasta, a także przygotowywania dokumentów niezbędnych dla wykorzystania różnych mechanizmów wsparcia tego rozwoju w perspektywie do 2030 roku. Tworzenie dokumentu Strategii podyktowane jest potrzebą definiowania uświadomionych celów, na bazie których określany jest plan działania.

Zgodnie z zasadą ciągłości w planowaniu strategicznym w pracach nad Strategią za punkt odniesienia posłużyły doświadczenia z realizacji poprzednich Strategii.

Podstawowym zadaniem poprzedniej strategii Zamościa było wyrównywanie dysproporcji rozwojowych, zwłaszcza w zakresie budowy infrastruktury i odbudowy zabytkowej części Miasta. Szansą, która została efektywnie wykorzystana przez zamojski samorząd, było przystąpienie Polski do Unii Europejskiej i możliwość realizacji wielu dużych inwestycji o zasadniczym znaczeniu dla dostępności i konkurencyjności miasta z wykorzystaniem unijnych środków pomocowych.

Do najważniejszych dla rozwoju Zamościa inwestycji zrealizowanych przez ostatnie kilkanaście lat zarówno środkami własnymi miasta, jak i z pomocą funduszy unijnych należą takie projekty jak: Rewitalizacja zabytkowego Starego Miasta w Zamościu, jedynego obiektu w województwie lubelskim wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Projekt stanowił kontynuację i uzupełnienie inwestycji realizowanych na obszarze zamojskiego Zespołu Staromiejskiego w latach 2005 – 2008. Do 2020 roku zrealizowano również szereg mniejszych inwestycji z zakresu rewitalizacji.

Wśród pierwszych, najważniejszych i nowych zamojskich projektów w zakresie kultury był projekt Budowy Centrum Kultury Filmowej w Zamościu. Przedsięwzięcie ułatwiło dostęp do wydarzeń kulturalnych oraz przyczyniło się do promocji Zamościa, jako miejsca nowoczesnego oraz otwartego na potrzeby mieszkańców i turystów. Utworzenie Muzeum Fortyfikacji i Broni w obrębie Bastionu III i Arsenалу w Zamościu przełożyło się na wzrost znaczenia Zamościa, jako historycznej twierdzy Zamość. Rewitalizacja Rotundy Zamojskiej pozwoliła zachować ważne historycznie miejsce i zwiększyć potencjał dziedzictwa kulturowego Miasta. W latach 2009-2012 zrealizowano Rewitalizację Rynku Nowego Miasta w Zamościu i jego otoczenia. Głównym zadaniem projektu była poprawa ładu przestrzennego oraz zwiększenie potencjału społeczno - gospodarczego zdegradowanego obszaru znajdującego się wokół Rynku Nowego Miasta w Zamościu.

Warto wspomnieć, że na terenie miasta wiele podmiotów poza strukturami samorządu włączyło się w ratowanie dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. Wykonano rekonstrukcję historycznej bryły Katedry oraz remont i adaptację Wieży Katedralnej, a także remont zabytkowego budynku "Wikarówki" na cele utworzenia "Skarbcza Historii, Sztuki i Nauki". W trakcie realizacji jest rewitalizacja największego XVII-wiecznego barokowego kościoła oo. Franciszkanów w Polsce. Wszystkie realizacje wpłynęły na zwiększenie atrakcyjności turystycznej Miasta Zamość.

Do roku 2022 zakończyć mają się prace nad Rewitalizacją historycznego obiektu Akademii Zamojskiej w Zamościu. Część pomieszczeń obiektu przeznaczona zostanie na działalność ekspozycyjną i działalność kulturalną.

Dzięki staraniom o dofinansowanie Zamość może się poszczycić zadbanym Ogrodem Zoologicznym - jedyną tego typu atrakcją w województwie lubelskim. Ogród cieszy się stale rosnącą popularnością zarówno wśród mieszkańców jak i turystów. W 2011 roku Ogród Zoologiczny został przebudowany i unowocześniony, a w latach 2011-2014 wybudowano pawilon z wybiegami dla żyraf i innych zwierząt Afryki na terenie ogrodu.

W 2016 roku rozpoczęto budowę obiektów dla zwierząt zagrożonych wyginięciem, pełniącego funkcję przygranicznego ośrodka kwarantanny i przetrzymywania zwierząt nielegalnie wywiezionych do strefy Schengen.

Kolejnym ważnym z punktu widzenia rozwoju miasta zadaniem była inwestycja poczyniona w budowę zrównoważonego systemu transportu publicznego w Zamościu, miała ona wpływ na wzrost standardu życia mieszkańców w Zamościu. W ramach projektu powstał nowoczesny węzeł komunikacyjny integrujący transport publiczny: miejski, PKP, BUS, samochody osobowe i rowery. Zakupiono również niskoemisyjny tabor autobusowy wraz z inteligentnym systemem informatycznym projektującym rozkłady jazdy. Projekt przyczynił się do prawidłowego funkcjonowania transportu miejskiego w Zamościu. W sferze społecznej projekt znacząco wpłynął na likwidację barier ograniczających dostęp do środków transportu osobom niepełnosprawnym, a także wzrost bezpieczeństwa poprzez zamontowanie w nowo zakupionych autobusach systemu monitoringu.

W sferze społecznej do kluczowych projektów należała przebudowa i rozbudowa obiektu przy ul. Kresowej 24. Inwestycja zakładała wsparcie dla infrastruktury społecznej służącej aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Realizacja projektu przyczyniła się do zwiększenia dostępności do usług społecznych na terenie Zamościa poprzez przebudowę i rozbudowę budynku wraz ze zmianą sposobu użytkowania budynku usługowego na potrzeby osób niepełnosprawnych.

Projektem, dzięki któremu nastąpi uruchomienie wewnętrznych potencjałów miasta przy zachowaniu zrównoważonego rozwoju i polepszeniu warunków życia mieszkańców jest realizacja przedsięwzięcia pn. „Przebudowa drogi na odcinku około 5 km w ciągu drogi krajowej nr 74 od al. 1 Maja (most na rzece Łabuńka) do ulicy Szczepreskiej (granica miasta Zamość)”. Inwestycja ta jest niezwykle ważna dla ułatwienia przemieszczania się mieszkańców oraz osób odwiedzających miasto. Realizacja przedsięwzięcia korzystnie wpłynie na poprawę bezpieczeństwa ruchu kołowego i pieszego, oraz między innymi na zmniejszenie emisji spalin i hałasu do środowiska w wyniku poprawy płynności ruchu. Temu służyć ma również konsekwentnie realizowany „Program gospodarczy budowy i przebudowy ulic na terenie miasta Zamość na lata 2019-2023”.

Ponadto na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat nastąpił rozwój nowych obszarów miasta - Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE). Podstrefa zamojska Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Euro-Park Mielec" powstała na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie mieleckiej specjalnej podstrefy ekonomicznej. Wytypowano dla niej dwa miejskie obszary. Przy ul. Szczepreskiej (w sąsiedztwie Zespołu Szkół Gimnazjalnych nr 5) wyznaczono ponad 27 ha gruntów, a w okolicach ul. Starowiejskiej, Legionów i Kilińskiego kolejne 8,5 ha. Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE) to miejsce podlegające specjalnemu ulgowemu traktowaniu podatkowemu, gdzie przedsiębiorca, korzystając ze zwolnień podatkowych może rozpocząć działalność produkcyjno-usługową objętą ulgami i na uzbrojonym terenie. Warunkiem skorzystania z pomocy jest prowadzenie działalności gospodarczej i utworzenie nowych miejsc pracy na terenie Zamojskiej Podstrefy Ekonomicznej.

Do inwestycji, równie ważnych dla miasta, należy zaliczyć także te mniejsze, zrealizowane w osiedlach - m.in. budowę nowych i modernizację starych ulic, budowa chodników, ścieżek rowerowych, modernizacja i budowa brakujących odcinków kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej, budowę i modernizację obiektów sportowo-rekreacyjnych – przyszkolnych boisk sportowych, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, ścieżek zdrowia, modernizację obiektów pod kątem udostępnienia dla osób z niepełnosprawnościami i wiele innych.

Przedsięwzięciom z zakresu infrastruktury towarzyszyły programy wieloletnie, które posłużyły do realizacji wizji określonej w strategii, czyli poprawie jakości życia mieszkańców Zamościa. Ich wdrażanie w takich obszarach, jak: ochrona zabytków, ochrona środowiska, gospodarka niskoemisyjna, rozwój publicznego transportu zbiorowego, promocja zatrudnienia i rozwój przedsiębiorczości Zamościan, inicjatywy edukacyjne, wspieranie dzieci, rodzin, seniorów i osób niepełnosprawnych, profilaktyka

zdrowotna czy przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – wpłynęło na stabilny i zrównoważony rozwój Zamościa oraz poprawę dobrobytu jej mieszkańców.

Jedną z form promocji gospodarczej Zamościa jest udział w plebiscytach i konkursach, organizowanych przez instytucje i stowarzyszenia zrzeszające środowiska biznesowe, naukowe oraz jednostki samorządu terytorialnego. W roku 2016 Miasto Zamość było laureatem VII edycji ogólnopolskiego konkursu „Grunt na Medal”. Nagroda przyznana za najlepiej przygotowany teren inwestycyjny.

W roku 2018 miasto zwyciężyło w konkursie Samorząd, który wspiera MŚP oraz zdobyło tytuł laureata w kategorii gmina proinwestycyjna w Programie Promocji Firm i Gmin Business Excellence.

Dzięki udziałowi w prestiżowych konkursach, Zamość staje się rozpoznawalny. To okazja do zaprezentowania na forum potencjału gospodarczego i przedstawienia oferty inwestycyjnej. Dzięki tego typu wydarzeniom, miasto zyskuje wizerunek miejsca oferującego atrakcyjne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.

W 2017 roku Miasto Zamość zdobyło nagrodę główną za portal gospodarczy www.investin.zamosc.pl, który został w uznany za najlepszą witrynę internetową przyjazną inwestorowi. Organizatorem konkursu była Polska Agencja Inwestycji i Handlu.

W kontekście działań turystycznych wykreowano cykl wydarzeń i rekonstrukcji historycznych pod wspólnym hasłem „Zamojski Wehikuł Czasu”, który został uznany za jeden z najlepszych produktów turystycznych Lubelszczyzny zdobywając II miejsce w konkursie „Najlepszy Produkt Turystyczny woj. Lubelskiego 2016 – Certyfikat POT”, a „Zamojska Twierdza Atrakcji” zwyciężyła w konkursie Polskiej Organizacji Turystycznej na „Najlepszy Produkt Turystyczny Certyfikat POT 2017”.

W roku 2018 na 100-lecie Niepodległości Zamość znalazł się wśród laureatów w plebiscycie „7 Cudów Polski, a także otrzymał tytuł Ambasadora Wschodu w kategorii „samorząd”.

Planowanie strategiczne w wymiarze instytucjonalnym

Miasto Zamość jest podstawową jednostką lokalnego samorządu terytorialnego, powołaną dla organizacji życia publicznego na swoim terytorium.

Jak wynika z zapisów zawartych w Statucie Miasta wszystkie osoby, które zamieszkują na obszarze Miasta, z mocy Ustawy o samorządzie gminnym stanowią gminną wspólnotę samorządową, realizującą swoje zbiorowe cele lokalne.

Miasto, realizując cele wspólnoty tworzonej przez mieszkańców, działa w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym.

Strategia Rozwoju Miasta jest podstawą do prowadzenia polityki rozwoju na terytorium Miasta a także przygotowywania dokumentów niezbędnych dla wykorzystania różnych mechanizmów wsparcia tego rozwoju.

Strategia rozwoju Miasta Zamość jest spójna z dokumentami wyższego rzędu na poziomie województwa i kraju:

- Projektem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. (SRWL)
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)
- Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)

Zapisy Strategii pozostają zgodne z politykami i programami tworzącymi uwarunkowania zewnętrzne w tym w szczególności z Polityką spójności Unii Europejskiej, planem Europejskiego Zielonego Ładu oraz programem Gospodarki o obiegu zamkniętym. Wsparcie w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności będzie miało ogromne znaczenie dla realizacji polityki rozwojowej w Zamościu.

Strategia formułuje wizję rozwoju Miasta, wskazuje cele i kierunki działań, które samorząd lokalny zobowiązuje się realizować. Dokument powstał z udziałem społeczności lokalnej reprezentowanej m.in. przez mieszkańców Miasta, przedsiębiorców, podmioty prywatne, inwestorów, pracowników samorządu, reprezentantów organizacji pozarządowych, przedstawicieli sfer odpowiedzialnych za ochronę zdrowia. Dzięki przyjętej formule dokument Strategii Rozwoju Miasta uwzględnia problemy i stanowi podstawę realizacji przyjętych celów.

Cele strategiczne dotyczą spraw, co do których Miasto i partnerzy społeczni, każdy w zakresie swoich kompetencji, mogą podejmować autonomiczne działania. Autonomiczność działań oznacza, że Miasto i partnerzy społeczni mają do tego prawo i nie są uwarunkowani decyzjami zewnętrznymi podejmowanymi poza Miastem.

Proponowane w strategii cele i zadania służące ich realizacji obejmują wszystkie sfery życia i funkcjonowania Miasta. W pracach nad strategią wyodrębnione zostały trzy sfery funkcjonowania Miasta prezentowane poniżej:

- Sfera społeczna,
- Sfera zasobów Miasta infrastruktury i środowiska,
- Sfera gospodarki i promocji Miasta.

Ważną funkcją Strategii Rozwoju Miasta jest integrowanie i koordynowanie działań podejmowanych przez wszystkich partnerów społecznych Miasta. Pozwala to na kompleksowe ujęcie zrównoważonego rozwoju Miasta. Kompleksowe podejście, będące cechą planowania strategicznego powoduje, iż realizacja tak określonej strategii jest wspólnym zadaniem władz samorządowych i wszystkich partnerów społecznych w Mieście.

Strategia pełni również rolę informacyjną. Zawarte w Strategii analizy diagnostyczne, zarówno ilościowe jak i jakościowe oraz zamierzenia władz samorządowych stanowią informację dla mieszkańców, partnerów społecznych, samorządowych i gospodarczych, a także dla podmiotów zewnętrznych jakie są kierunki rozwoju Miasta a także wyznaczają obszary współpracy do realizacji zadań.

Kompleksowe podejście, będące cechą planowania strategicznego powoduje, iż realizacja tak określonej strategii jest wspólnym zadaniem władz samorządowych i wszystkich partnerów społecznych w Mieście.

Dokument Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 składa się z następujących elementów (opracowań):

- Strategia Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030
- Strategia Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 - Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta - aneks

Bardzo ważnym aspektem jest uspołecznienie procesu opracowania i wdrażania strategii przy udziale wszystkich głównych partnerów społecznych.

Proces angażowania wszystkich kluczowych dla rozwoju Miasta partnerów społecznym jest zadaniem ważnym i jednocześnie trudnym. Powodzenie w tym zakresie jest uzależnione od zdolności do wzajemnej komunikacji, radzenia sobie z różnicami interesów poszczególnych partnerów i grup, wspólnego definiowania problemów i celów, a następnie wspólnych przedsięwzięć.

Wdrożenie strategii przez władze Miasta wymaga stosowania operacyjnych narzędzi planistycznych, pozwalających na podjęcie ostatecznych decyzji, które działania i przy jakich zaangażowanych środkach własnych oraz zewnętrznych będą realizowane. Tymi narzędziami władz Miasta będą:

- wieloletnia prognoza finansowa,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- budżet Miasta (budżet obywatelski),
- konkretne projekty i programy,

- aplikacje o zewnętrzne źródła dofinansowania,
- polityki szczegółowe Miasta (stanowiące zbiór spójnych zasad odnoszących się do określonej dziedziny życia/funkcjonowania Miasta), pozwalające podejmować powtarzalne decyzje według tych samych kryteriów,
- zadania wyznaczone urzędnikom Miasta i jednostkom podległym Miastu.

Planowanie i wdrażanie strategii w opisany powyżej sposób daje szansę świadomego wpływania na długookresowe procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze i przestrzenne. Pozwoli to na zarządzanie rozwojem w kolejnych kadencjach i ponad występującymi w środowisku lokalnym naturalnymi konfliktami interesów.

Położenie Miasta Zamość na tle Polski i województwa lubelskiego

2. Podsumowanie wniosków z Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta

W poniższym rozdziale przedstawione zostały najważniejsze wnioski z **Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miasta Zamość** wynikające z aktualizacji dokumentu Diagnozy przeprowadzonej we wrześniu 2021 r.

Położenie, przestrzeń, potencjał przyrodniczy i kulturowy

- Miasto Zamość to gmina miejska na prawach powiatu, położona w południowej części województwa lubelskiego, w centralnej części powiatu zamojskiego. Według stanu na koniec 2020 r., powierzchnia miasta wynosiła 3 034 ha, co plasuje miasto na czwartym miejscu w porównaniu do pozostałych ośrodków subregionalnych województwa lubelskiego.
- Zamość leży w odległości: 85 km od Lublina, 125 od Lwowa, 250 km od Warszawy, 400 km od Katowic. W odległości około 60 km od Zamościa znajduje się polsko-ukraińskie przejście graniczne: Hrebenne – Rawa Ruska (drogowe i kolejowe), Hrubieszów - Izov (kolejowe), Zosin - Uściług (drogowe).
- Zamość leży w obniżeniu Padółu Zamojskiego, w mezoregionie stanowiącym południowy fragment makroregionu Wyżyna Lubelska. Padół Zamojski jest rozległym obniżeniem, utworzonym w mało odpornych marglach górnokredowych. Jest regionem rolniczym o zróżnicowanych glebach i o niewielkim zalesieniu. Rzeźba terenu nie jest zbyt zróżnicowana - miasto w większości położone jest na wysokości od ok. 210 do 220 m n.p.m.
- Na obszarze miasta występują gleby wytworzone z lessów lub utworów lessopodobnych (na wierzchowinach), gleby mułowo-bagiennie oraz gleby wytworzone z piasków gliniastych (w dolinach rzecznych). Występujące gleby mają dobre warunki fizykochemiczne, a udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych stanowi 20-40% powierzchni badanych gleb. W zakresie wartości bonitacyjnych, na terenie miasta dominują gleby klas II i III (z udziałem klasy I), i tylko w południowo-wschodniej części miasta występują kompleksy gleb klasy IV. Jednakże, ze względu na zachodzące procesy urbanizacyjne, na terenach zainwestowanych przekształciły się one w gleby pochodzenia antropogenicznego.
- Na terenie Miasta Zamość występuje udokumentowane złożo kopalin surowców ilastych ceramiki budowlanej „Zamościanka”, zajmujące łączną powierzchnię 50 075 m², Zlokalizowane zasoby w wysokości 173 tys. m³ zalicza się do złóż zaniechanych w eksploatacji.
- Miasto Zamość leży w regionie lubelskim, charakteryzującym się silnym wpływem klimatycznym kontynentalnych mas powietrza, długim latem oraz długą mroźną zimą. Klimat w Mieście Zamość jest umiarkowany, zimny. Średnia roczna temperatura wynosi 7,3 °C. Na terenie miasta Zamość występują znaczne opady w trakcie roku - średnia roczna suma opadów wynosi 573 mm. Przeważają wiatry z sektora zachodniego: południowo-zachodnie, zachodnie i północno-zachodnie. Na terenie Miasta Zamość, wyróżnia się jednostki topoklimatyczne, ściśle powiązane z panującymi uwarunkowaniami środowiskowymi i krajobrazowo-przyrodniczymi oraz zagospodarowaniem przestrzennym: topoklimat miejski, topoklimat podmiejski oraz topoklimat dolin rzecznych.
- Zamość charakteryzuje słabo rozwinięta sieć obszarów chronionych. Na terenie miasta występują dwa obszary zaliczane do obszarów Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Górnej Łabuńki oraz specjalny obszar ochrony siedlisk Doliny Łabuńki i Topornicy. Na analizowanym obszarze znajduje się 10 pomników przyrody, reprezentowanych przez okazałe drzewa lub grupy drzew.
- Dodatkowo, w celu zapewnienia prawidłowej działalności i rozwoju, na terenie Miasta Zamość, ochronie podlega ogród zoologiczny, stanowiący bardzo ważny element otoczenia przyrodniczego

Zamościa. Ponadto, w strukturze przestrzennej miasta wyodrębniono układ terenów o nadrzędnych funkcjach hydrologicznych, biologicznych i klimatycznych oraz wypoczynkowo-rekreacyjnych, stabilizujących i zasilających walory przyrodnicze – System Przyrodniczy Miasta Zamość. Strukturę Systemu Przyrodniczego Miasta Zamość stanowią przede wszystkim doliny rzeczne: Łabuńki i Topornicy oraz Czarnego Potoku, a także kompleks lasu komunalnego, obszaru Zamczyska i zalewu miejskiego.

- Wokół miasta znajduje się jeden park narodowy oraz trzy parki krajobrazowe: Roztoczański Park Narodowy, Krasnobrodzki Park Krajobrazowy, Skierbieszowski Park Krajobrazowy oraz Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy. Ponadto, Miasto Zamość od północy, wschodu i południa otoczone jest ekologicznymi obszarami węzłowymi o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, wskazanymi do ochrony w koncepcji ogólnopolskiej sieci ekologicznej ECONET – Polska:
- Obszar Zamościa należy do zlewni rzeki Łabuńki. Sieć rzeczna tworzą cieki: Łabuńka, która jest prawobrzeżnym dopływem Wieprza oraz jej dopływy Topornica i Czarny Potok.
- Na terenie Miasta Zamość zasoby wód podziemnych o znaczeniu użytkowym stanowią element składowy Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 407 - Niecka Lubelska (Chełm – Zamość). Wody podziemne o charakterze użytkowym związane są jedynie z kredowym piętrem wodonośnym.
- Miasto Zamość charakteryzuje się niskim poziomem lesistości - według stanu na koniec 2020 r. lasy zajmowały jedynie 1,7% powierzchni gminy (wobec 23,4% w województwie lubelskim). W porównaniu do pozostałych miast subregionalnych Zamość wyróżnia się również najmniejszą powierzchnią gruntów leśnych – lasy zajmują jedynie 51,43 ha.
- Udział parków, zieleńców i zieleni osiedlowej wynosi aż 6,9% powierzchni ogólnej miasta – najwięcej spośród miast subregionalnych województwa. W ostatnich 10 latach powierzchnia tych form zieleni urządzonej znacząco wzrosła i według stanu na koniec 2019 r. wynosi 210,24 ha. Ponadto na terenie miasta Zamość znajduje się 28,48 ha terenów zieleni ulicznej, 12,92 ha zieleni cmentarnej oraz 50,26 ha lasów gminnych. Łączna powierzchnia terenów zielonych w Zamościu wynosi 301,90 ha. Zwiększanie powierzchni terenów zielonych sprzyja przygotowaniu miasta do radzenia sobie ze zmianami klimatu i zjawiskami pogodowymi wpływającymi na jakość życia mieszkańców.
- Do głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza pochodzenia antropogenicznego występujących na terenie Miasta Zamość należą: zanieczyszczenia z sektora energetycznego, zanieczyszczenia z sektora przemysłowego, związane z emisją punktową, pochodzącą z zakładów przemysłowych; zanieczyszczenia z sektora komunalnego (transport samochodowy, komunikacja miejska, transport kolejowy); zanieczyszczenia z sektora komunalno-bytowego, wynikające ze spalania paliw stałych niskiej jakości oraz odpadów w indywidualnych gospodarstwach domowych oraz kotłowniach lokalnych.
- Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych jest podstawowym wskaźnikiem opisującym jakość środowiska i miarę rozwoju cywilizacyjnego. W 2020 r. zakłady szczególnie uciążliwe, zlokalizowane na terenie Miasta Zamość, wyemitowały łącznie 24 ton zanieczyszczeń pyłowych oraz 68 804 ton zanieczyszczeń gazowych. Warto jednak odnotować, że w latach 2015-2020 zaobserwowano systematyczne zmniejszanie się emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w mieście.
- Stan jakości powietrza określa ocena roczna sporządzona na podstawie informacji o poziomach stężeń substancji zanieczyszczających powietrze. Miasto Zamość znajduje się w strefie lubelskiej, dla której w 2020 r. wartości zanieczyszczeń benzo(a)pirenem zostały określone jako odpowiednie dla klasy czystości C, co oznacza, że poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom dopuszczalny/docelowy. Główną przyczyną występowania przekroczeń jest emisja z systemów indywidualnego ogrzewania budynków oraz niekorzystne warunki meteorologiczne głównie w sezonie zimowym.

- W celu poprawy jakości powietrza na terenie miasta należy kontynuować realizowane działania polegające w szczególności na: likwidacji lokalnych źródeł ciepła, wymianie starych wysokoemisyjnych urządzeń grzewczych opalanych węglem kamiennym na niskoemisyjne piece ekologiczne, termomodernizacji i termorenowacji budynków w celu zmniejszenia zapotrzebowania na ciepło, budowie, modernizacji i rozbudowie sieci ciepłej i gazowej, wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, rozbudowie ścieżek rowerowych, rozwoju i unowocześnianie transportu zbiorowego, edukacji i informowania mieszkańców.
- Obszar miasta Zamość znajduje się w granicy Jednolitej Części Wód Powierzchniowych (JCWP) Łabuńka do Czarnego Potoku, która stanowi silnie zmienioną część wód, o złym stanie, zagrożoną nieosiągnięciem celów środowiskowych.
- Miasto Zamość położone jest w obrębie Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) nr 90. Przeprowadzony monitoring diagnostyczny wskazuje, że w obrębie JCWPd nr 90 występują wody o dobrym stanie chemicznym i ilościowym.
- Natężenie ruchu pojazdów poruszających się drogami na terenie Miasta Zamość na przestrzeni lat ulega zwiększeniu. Hałas drogowy, oddziałując bezpośrednio na tereny sąsiadującej zabudowy, stanowi główne źródło zagrożenia na terenie miasta, zarówno pod względem wielkości, jak i zasięgu oddziaływania. Największy poziom hałasu może występować na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie dróg krajowych oraz dróg wojewódzkich. Na terenie miasta źródłem hałasu, wpływającym na klimat akustyczny, są również linie kolejowe. Linie kolejowe stanowiące potencjalne źródło hałasu w obrębie miasta Zamość to linia nr 72 relacji Zawada – Hrubieszów Miasto oraz linia nr 65 relacji Most na rzece Bug – Sławków Południowy. Z uwagi na niewielkie natężenie przewozów pasażerskich i towarowych, hałas kolejowy ma nieznaczny wpływ na kształtowanie klimatu akustycznego na terenie Zamościa. Na terenie Zamościa występują również chwilowe uciążliwości akustyczne związane z ruchem lotniczym. Hałas przemysłowy stanowi niewielką część czynników wpływających na środowisko akustyczne. Na terenie miasta Zamość funkcjonuje wiele różnorodnych zakładów o charakterze przemysłowym, jednak emitowany przez nie hałas nie jest przyczyną pogorszenia klimatu akustycznego miasta.
- Dziedzictwo kulturowe i zabytki odgrywają współcześnie ogromną rolę w budowaniu pozycji konkurencyjnej miast i regionów, a także istotnie wpływają na jakość życia mieszkańców i atrakcyjność inwestycyjną. Miasto Zamość legitymuje się bardzo bogatą przeszłością historyczną i dziedzictwem kulturowym. Na obszarze miasta występuje szereg obiektów i zespołów, które posiadają bardzo wysoką wartość kulturową i stanowią potencjał do dalszego rozwoju branży turystycznej.
- Zamość, nazywany miastem idealnym, został założony w XVI w. przez hetmana koronnego Jana Zamoyskiego. Zaprojektowane przez wybitnego włoskiego architekta Bernardo Morando miasto-twierdza, jako zespół architektoniczno-urbanistyczny w 1992 r. zostało wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. „Zamość – historyczny zespół miasta w zasięgu obwarowań XIX wieku” w 1994 r. został uznany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomnik historii.
- Na terenie Miasta Zamość znajduje się 112 obiektów zabytkowych lub zespołów obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego. Wśród wielu zabytków, do których zaliczane są budynki świeckie, kościoły i dawne budynki sakralne, budynki ludności żydowskiej oraz fragmenty dawnej Twierdzy Zamość, na uwagę zasługują w szczególności manierystyczno-barokowy ratusz, symbol miasta, Rynek Wielki, zabytkowe kamienice, Pałac Zamoyskich, Akademia Zamoyskich, założenia fortyfikacyjne, synagoga oraz Katedra pw. Zmartwychwstania Pańskiego i Św. Tomasza Apostoła.
- Miasto Zamość podejmuje liczne działania mające na celu ochronę oraz poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych, w szczególności aktywnie wykorzystując zewnętrzne źródła finansowania, w tym środki Unii Europejskiej.

Demografia i potencjał społeczny

- Obszar Miasta Zamość w końcu 2020 r. zamieszkiwało 62 785 osób, co stanowi 3,0% ludności województwa lubelskiego. Pod względem liczby ludności Zamość zajmuje w województwie 2. miejsce – więcej mieszkańców posiada jedynie stolica regionu Lublin. W porównaniu do pozostałych miast subregionalnych województwa lubelskiego Zamość pozostaje na pierwszej pozycji, jeśli chodzi o liczbę ludności, wyprzedzając Chełm (61 135 osób), Białą Podlaską (56 942 osoby) oraz Puławy (46 965 osób). Miasto wyróżnia wysoki wskaźnik gęstości zaludnienia, który w 2020 r. wynosił 2 069 osób/km² i był zdecydowanie wyższy od średniej dla województwa lubelskiego (83 osoby/km²).
- Na przestrzeni ostatnich lat na obszarze Miasta Zamość odnotowuje się relatywnie niewielki, lecz systematyczny spadek liczby ludności – od 2010 r. liczba mieszkańców tego terenu zmniejszyła się o 3 276 osób, co stanowi 5,0% ludności zamieszkującej obszar miasta w 2010 r. Zgodnie z prognozą demograficzną dla województwa lubelskiego w latach 2021-2030 nastąpi dalszy spadek liczby ludności miasta – w 2030 r. obszar analizy będzie zamieszkiwało 59 211 osób, czyli o 5,7% ludności mniej w porównaniu do roku 2020. Zjawisko depopulacji cechuje się stałą wieloletnią tendencją, dlatego proces sukcesywnego zmniejszania się liczby ludności Miasta Zamość powinien być traktowany jako jedno z kluczowych uwarunkowań strategicznych.
- W strukturze wieku ludności, według ekonomicznych grup wieku, dominują osoby w wieku produkcyjnym – 58,7%. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi jedynie 16,4%, a w wieku poprodukcyjnym 24,8% mieszkańców obszaru. Analiza danych wskazuje na utrzymującą się niekorzystną strukturę wiekową populacji - spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz zwiększanie się grupy osób starszych. Prognozy demograficzne wskazują, że tendencje te będą się pogłębiać, co w perspektywie może skutkować problemami społecznymi i gospodarczymi.
- Uwzględniając wyniki prognozy demograficznej, w tym zmieniającą się strukturę ludności, konieczne jest dostosowanie działań związanych z rozwojem infrastruktury społecznej do potrzeb powiększającej się społeczności osób starszych, a także rozwój usług społecznych z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych i długotrwale chorych. Należy również założyć, że w kolejnych latach będzie wzrastało zapotrzebowanie na różne formy wsparcia seniorów tj. usługi w miejscu zamieszkania, placówki pobytu całodobowego oraz wsparcia środowiskowego.
- W Zamościu według stanu z końca grudnia 2020 r., kobiety stanowiły 53,1% ogólnej liczby ludności. Analiza danych statystycznych oraz prognoza demograficznych pokazuje, że z roku na rok udział kobiet rośnie i nie zmieni się to w przyszłości. Współczynnik feminizacji jest zróżnicowany ze względu na wiek; wśród ludności do około 44 roku życia występuje liczebna przewaga mężczyzn, z kolei w grupie osób w wieku 45 i więcej lat współczynnik feminizacji jest zdecydowanie wyższy. Jest to wynik dłuższego trwania życia kobiet.
- Biorąc pod uwagę mieszkańców Zamościa w wieku 0-21 lat należy zauważyć, że liczebność poszczególnych roczników jest dość podobna. Na terenie Zamościa można zauważyć niewielką przewagę mieszkańców w wieku 10-12 oraz 15-16. Struktura ludności według pojedynczych roczników pokazuje, iż najbardziej liczny jest rocznik w wieku 16 lat.
- Miasto Zamość charakteryzuje się ujemnym przyrostem naturalnym, w wyniku którego w 2020 r. liczba mieszkańców zmniejszyła się o 201 osób. Należy jednak zauważyć, że w latach 2010-2016 ruch naturalny na terenie miasta przyjmował wartości dodatnie, a znacząca zmiana – spowodowana zarówno zdecydowanym spadkiem liczby urodzeń oraz wzrostem liczby zgonów – nastąpiła w 2017 r. Podobnie kształtuje się trend dotyczący współczynnika przyrostu naturalnego, który na terenie Miasta Zamość w 2020 r. wyniósł minus 3,2‰, wobec minus 4,4‰ w województwie lubelskim.
- Problemem w odniesieniu do sytuacji demograficznej obszaru jest również odpływ migracyjny ludności. Na terenie Miasta Zamość saldo migracji od 2010 r. niezmiennie przyjmuje wartości

ujemne, a w 2020 r. osiągnęło wartość minus 361 osób. Przyczyny tego stanu rzeczy należy upatrywać m.in. w intensywnym osadnictwie na terenie gminy wiejskiej Zamość, co znajduje odzwierciedlenie w wysokim dodatnim saldzie migracji gminy, a także odpływem ludności poza obszar funkcjonalny miasta. Współczynnik salda migracji na analizowanym terenie w 2020 r. osiągnął wartość minus 5,7‰, wobec minus 2,1‰ w województwie lubelskim i był najniższy spośród miast subregionalnych województwa lubelskiego.

- Kapitał ludzki stanowi jeden z kluczowych elementów rozwoju jednostek samorządu terytorialnego. Najistotniejszym miernikiem kapitału ludzkiego jest poziom wykształcenia ludności. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. 22,1% ludności posiada wykształcenie wyższe, 3,7% wykształcenie policealne, 13,6% średnie ogólnokształcące, a 20,0% średnie zawodowe. Należy przy tym zauważyć, że w porównaniu do średniej w województwie lubelskim udziały osób z wykształceniem wyższym, średnim i policealnym w Zamościu były wyższe. Również bardzo istotnym wskaźnikiem kapitału ludzkiego są dane o wynikach egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego. Dane dotyczące wstępnych wyników egzaminu ósmoklasisty z 2021 r. pokazują, że średnie wyniki uczniów klas ósmych z Miasta Zamość były wyższe od średnich wyników w Polsce, w województwie, a także w pozostałych miastach subregionalnych naszego regionu. Natomiast według danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie zdawalność egzaminów maturalnych w 2021 r. w Zamościu była wyraźnie niższa od zdawalności w województwie lubelskim i wyniosła 71% wobec 81% w regionie. Należy ponadto odnotować, że zarówno w 2021 r., jak i w latach 2019-2020 r. wyniki zdawalności egzaminów maturalnych układały się raczej poniżej wyników osiąganych w pozostałych miastach subregionalnych.
- Jakość kapitału społecznego i jego zaangażowanie w proces zarządzania wspólnotą gminną jest obecnie jednym z głównych przejawów dobrego zarządzania na poziomie lokalnym. Za swoisty miernik społeczeństwa obywatelskiego i poziomu kapitału społecznego należy uznać frekwencję w wyborach powszechnych, w tym przede wszystkim w wyborach samorządowych, mających przełożenie na kierunki i charakter działań podejmowanych przez władze publiczne na rzecz rozwoju lokalnego. W Zamościu, frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r. podczas wyborów radnych sejmiku województwa, rady miasta oraz prezydenta była zdecydowanie niższa od frekwencji w województwie lubelskim oraz najniższa spośród miast z grupy porównawczej.
- Jako mierniki ilustrujące pewien aspekt kapitału społecznego można zastosować również wskaźniki dotyczące liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz fundacji na 10 000 ludności oraz aktywności gospodarczej. W 2020 r. w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców liczba organizacji pozarządowych na obszarze miasta wynosiła 43 i była wyższa w porównaniu ze średnią dla województwa lubelskim wynoszącą 39. Ponadto, na tle województwa lubelskiego poziom przedsiębiorczości w Zamościu mierzony liczbą osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą jest stosunkowo wysoki. Wartości wskaźników dotyczących liczby osób fizycznych prowadzących w działalność gospodarczą na 10 000 mieszkańców oraz na 100 osób w wieku produkcyjnym w Zamościu wynosiły odpowiednio 927 oraz 15,78 i były zdecydowanie wyższe od wartości dla województwa lubelskiego, a także najwyższe w grupie porównawczej.

Potencjał gospodarczy i struktura gospodarki

- Potencjał ekonomiczny Miasta Zamość w pewnym stopniu może zostać zobrazowany poprzez dane dotyczące Produktu Krajowego Brutto (PKB) w podziale na podregiony. PKB podregionu chełmsko-zamojskiego w 2018 r. wyniósł 17 774 mln zł i był o 3 280 mln zł wyższy niż w roku 2010 r. . Udział podregionu w wytworzeniu PKB województwa lubelskiego w 2018 r. wyniósł 22,4%, wobec 25,6% w 2010 r. PKB na 1 mieszkańca w 2018 r. wynosił 28 359 zł, co uplasowało podregion na ostatniej pozycji zarówno w województwie lubelskim oraz wśród pozostałych jednostek porównawczych. Należy również zauważyć, że podregion chełmsko-zamojski charakteryzuje się najslabszą dynamiką wzrostu PKB.

- Potencjał ekonomiczny miasta można również zobrazować za pomocą danych dotyczących przeciętnego wynagrodzenia brutto. W 2020 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w Zamościu wyniosło 5 013,44 zł i było wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w województwie lubelskim i w pozostałych miastach subregionalnych. Co więcej, przeciętne wynagrodzenie w Zamościu w relacji do średniej krajowej stale rośnie i w 2020 r. osiągnęło wartość 90,8%.
- Na terenie Miasta Zamość na koniec 2020 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowanych było 7 680 podmiotów gospodarczych, czyli 4,0% ogółu podmiotów w województwie lubelskim. Wskaźnik przedsiębiorczości, obrazujący liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców, na koniec 2020 r. wyniósł 122,3 i był istotnie wyższy od średniej wartości dla województwa lubelskiego (92,0) oraz pozostałych miast.
- Warto jednak zauważyć, że w stosunku do roku 2010 liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie Miasta Zamość zmniejszyła się o 192 przedsiębiorstwa, co stanowi 2,4% liczby podmiotów zarejestrowanych w 2010 r. Pomimo odnotowanego spadku wskaźnik nasycenia przedsiębiorczością (liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców) w analogicznym okresie wzrósł o 2,6%, co wynika przede wszystkim ze zmniejszającej się liczby mieszkańców.
- W 2020 r. w sektorze prywatnym najliczniejszą grupę stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne) – ich udział wyniósł 77,8% ogółu podmiotów prywatnych. Mniejszy udział w rejestrze miały spółki handlowe – 5,9% oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne – 3,0%. Formy prawne prowadzonej działalności przekładają się na strukturę wielkościową przedsiębiorstw. W strukturze podmiotów gospodarki narodowej w Mieście Zamość w 2020 r. zdecydowanie dominowały mikroprzedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób – stanowiły one 96,3% zarejestrowanych podmiotów (7 393 mikroprzedsiębiorstwa).
- Zamość korzystnie wypada pod względem wskaźników dotyczących nakładów inwestycyjnych i wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach, świadczących o kondycji przedsiębiorstw i ich potencjale rozwojowym. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na terenie Zamościa wyniosły w 2019 r. 285 969 tys. zł, co stanowi 4,4% udziału nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez wszystkie przedsiębiorstwa w województwie. Ponadto, zarówno w roku 2019, jak i w latach ubiegłych wielkość nakładów była dużo wyższa niż pozostałych ośrodkach subregionalnych w województwie, co świadczy o relatywnie większej konkurencyjności przedsiębiorstw z analizowanego terenu. W 2019 r. wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach prowadzących działalność w Zamościu wyniosła 2 627 390 tys. zł, co stanowi 4,1% ogólnej wartości dla województwa lubelskiego. Należy jednak zaznaczyć, że była to wartość niższa od wartości odnotowanej w Chełmie, a jednocześnie wyższa od osiągniętej w Białej Podlaskiej.
- Ważnym potencjałem, mającym wpływ na rozwój gospodarczy miasta oraz regionu jest Linia Hutnicza Szerokotorowa (LHS) łącząca Górny Śląsk z ukraińskim i rosyjskim systemem kolejowym. Linia umożliwia transport bez konieczności przeładunku towarów na granicy oraz możliwość prowadzenia ciężkich składów całopociągowych.
- Według danych GUS na koniec 2020 r. w Sekcji I PKD „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” działało 280 podmiotów gospodarczych, w tym 67 prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem. Według danych GUS w końcu lipca 2020 r. na terenie Miasta Zamość zlokalizowanych było 18 obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego, w których dla turystów przygotowanych było 1 311 miejsc noclegowych, w tym 945 całorocznych. Należy również zauważyć, że na terenie miasta znajdują się obiekty noclegowe zakwaterowania indywidualnego – kwatery prywatne, apartamenty, pokoje gościnne, nieobjęte statystyką publiczną.
- W ciągu całego 2020 r. z turystycznych obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego na terenie Miasta Zamość skorzystało 46 493 turystów, w tym 1 534 turystów zagranicznych, którym

udzielono łącznie 85 792 noclegów. W latach 2010-2014 liczba turystów korzystających z noclegów na terenie miasta utrzymywała się na stałym poziomie, natomiast od roku 2015 można zaobserwować ich stały, systematyczny wzrost. Warto również zauważyć, że w ciągu ostatniego roku, z powodu obostrzeń wynikających z pandemii COVID-19, liczba turystów korzystających z noclegów w Zamościu była o ponad 1/3 niższa w porównaniu do 2019 r. Od 2013 r. widoczny jest również spadek liczby turystów zagranicznych.

- Według statystyk prowadzonych w sezonie letnim przez Zamojskie Centrum Informacji Turystycznej i Historycznej w Zamościu, na podstawie licznika wejść, sprzedaży biletów wstępu do obiektów muzealnych i atrakcji turystycznych oraz ilości osób, które zwiedzały miasto z przewodnikiem, ogólna liczba turystów między 1 kwietnia a 30 września 2019 r. wyniosła około 314 tysięcy, czyli o 2,91 % więcej niż w analogicznym okresie roku 2018 (wzrost o 8 890 turystów). W 2020 r., z powodu obostrzeń wprowadzonych ze względu na pandemię COVID-19, zamojskie obiekty muzealne i atrakcje turystyczne odnotowały duże spadki. Średni spadek turystyki w mieście, w porównaniu do roku ubiegłego, w sezonie 2020 (kwiecień-wrzesień) szacuje się na poziomie ok. 48%.
- Zamość posiada rozbudowaną bazę gastronomiczną - w obrębie Rynku Wielkiego zlokalizowanych jest wiele restauracji, które mieszczą się w zabytkowych kamienicach czy staromiejskich piwnicach, a latem również w ogródkach. Kuchni regionalnej można także spróbować podczas wielu imprez organizowanych na terenie miasta. Do najważniejszych należy wymienić: Eurofolk oraz Jarmark Hetmański, podczas którego odbywa się festiwal „Smaki Zamościa i Rostocza”.

Infrastruktura społeczna i zaspokajanie potrzeb mieszkańców

- W końcu 2020 r. na terenie Miasta Zamość działalność prowadziło 85 podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym 73 przychodnie oraz 12 praktyk lekarskich, realizujących świadczenia finansowane ze środków publicznych.
- Wskaźnik dotyczący liczby przychodni na 10 tys. ludności w 2020 r. w Zamościu osiągnął wartość 12 i był wyższy od średniej dla województwa lubelskiego (6 przychodni) oraz najwyższy spośród jednostek z grupy porównawczej, co świadczy o relatywnie dobrej dostępności mieszkańców obszaru do usług opieki zdrowotnej. Należy jednak odnotować, że w latach w 2010-2018 obserwowano systematyczny wzrost liczby przychodni, natomiast w ostatnich dwóch latach zlikwidowano 7 takich placówek funkcjonujących na terenie miasta.
- Mieszkańcy Zamościa w zakresie stacjonarnej opieki zdrowotnej, korzystają z usług Zamojskiego Szpitala Niepublicznego Sp. z o.o. oraz Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Papieża Jana Pawła II. Według stanu na koniec 2019 r. w placówkach tych do dyspozycji pacjentów było 721 łóżek. Na 10 tys. mieszkańców Miasta Zamość w 2019 r. przypadało 114 łóżek szpitalnych w szpitalach ogólnych, podczas gdy w województwie lubelskim wskaźnik ten był o wiele niższy i wynosił 47. Należy jednak podkreślić, że z usług szpitali działających na terenie miasta korzystają również mieszkańcy powiatu zamojskiego oraz województwa lubelskiego.
- Zamojski Szpital Niepubliczny to jednoosobowa spółka Miasta Zamościa. Podstawowym celem Zamojskiego Szpitala Niepublicznego Sp. z o.o. jest udzielanie świadczeń zdrowotnych służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie stanu zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich wykonywania. W latach 2017-2019 wraz ze spadkiem liczby pacjentów w Zamojskim Szpitalu Niepublicznym malała liczba lekarzy i pielęgniarek oraz położnych. W roku 2019, w Zamojskim Szpitalu Niepublicznym, w przeliczeniu na etaty, zatrudnionych było 39,76 lekarzy i 184,17 pielęgniarek i położnych.
- Postępujący proces starzenia się populacji oraz wzrost liczby zachorowań na choroby przewlekłe prognozują wzrost popytu na świadczenia zdrowotne, a tym samym zwiększenie zapotrzebowania na personel medyczny. Według danych Lubelskiej Izby Lekarskiej na dzień 4 września 2020 r., na

terenie Zamościa aktywnych zawodowo było 374 lekarzy, w tym 61 nie posiadało specjalizacji. Miasto Zamość wypadło bardzo korzystnie w porównaniu do województwa lubelskiego pod względem wskaźników prezentujących liczbę lekarzy na 10 tys. mieszkańców oraz liczbę pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności. Pomimo korzystnych wskaźników zamojskie szpitale zmagają się z problemami kadrowymi, w szczególności dotyczącymi lekarzy specjalistów.

- W 2020 r. w przychodniach i praktykach działających na terenie Miasta Zamość udzielono 875 681 porad w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej. Spośród porad lekarskich 462 343 stanowiły porady udzielone w podstawowej opiece zdrowotnej, a 413 338 – porady w opiece specjalistycznej. Należy przy tym zauważyć, że w latach 2013-2019 liczba porad lekarskich udzielanych na terenie miasta systematycznie rosła i w 2019 r. osiągnęła liczbę 1 001 355. Dane te pośrednio świadczą o kondycji zdrowotnej społeczności zamieszkujących obszar. Spadek liczby porad, który nastąpił w 2020 r., dotyczył przede wszystkim porad specjalistycznych (spadek o 23,2%). Podobne tendencje są widoczne w ramach leczenia szpitalnego - w Zamojskim Szpitalu Niepublicznym Sp. z o.o. w 2020 r. z uwagi na epidemię COVID-19 oraz konieczność udzielania świadczeń medycznych w zaostrzonym reżimie sanitarnym zaobserwowano wyraźny spadek liczby udzielanych świadczeń zdrowotnych w porównaniu do 2019 r. – w 2020 r. liczba leczonych pacjentów wyniosła jedynie 4 301, wobec 7 290 w roku 2019.
- W 2020 r. według GUS zmarło 705 mieszkańców Miasta Zamość, czyli o 97 osób więcej niż w 2019 r. (16,0%). Liczba zgonów zwiększyła się przede wszystkim u osób powyżej 65 roku życia. Należy przypuszczać, że wzrost liczby zgonów był spowodowany zarówno pandemią COVID-19, jak i utrudnionym dostępem do specjalistycznych świadczeń medycznych.
- Według stanu na 31 grudnia 2019 r. zasoby mieszkaniowe Miasta Zamość liczyły 24 642 mieszkania o łącznej powierzchni użytkowej 1 649 218 m², w których znajdowało się 110 427 izb. W porównaniu do 2010 r. liczba mieszkań na terenie miasta zwiększyła się o 1 615 (7,0%), jednocześnie ich łączna powierzchnia zwiększyła się o 123 713 m² (8,1%). Wskaźnik liczby mieszkań na 1 000 mieszkańców, stanowiący statystyczną miarę dostępności mieszkań, wzrósł pomiędzy 2010 a 2019 r. z 348,6 do 388,4. Pomimo odnotowanego wzrostu wskaźnik ten był niewiele wyższy od średniej wojewódzkiej (373,6) oraz zdecydowanie niższy od wskaźników w pozostałych miastach subregionalnych.
- Poprawa sytuacji ma miejsce zarówno w zakresie zwiększania liczby i powierzchni mieszkań, jak i ich wyposażenia w podstawowe instalacje. Z danych GUS wynika, że w 2019 r. 98,8% na terenie miasta Zamość wyposażonych było w wodociąg, 98,1% w ustęp spłukiwany, 97,0% w łazienkę, 93,7% w centralne ogrzewanie oraz 96,6% w gaz sieciowy.
- W 2020 r. oddano do użytkowania jedynie 95 mieszkań, czyli o 62,3% mniej niż w roku 2019. Na każdych 1 000 mieszkańców oddano więc do użytku 1,51 nowych lokali - jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa lubelskiego (4,0) oraz najniższa wśród wszystkich jednostek porównawczych. 54,7% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne, 45,3% na sprzedaż lub wynajem. W latach 2010-2020 oddano łącznie 1 867 mieszkań, w tym 560 indywidualnych, 48 spółdzielczych, 1 137 przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, 52 mieszkania komunalne oraz 70 mieszkań społeczno czynszowych.
- W 2020 r. miasto dysponowało 1 871 lokalami mieszkalnymi o łącznej powierzchni użytkowej 86 188 m², w tym 94 mieszkaniami z najmem socjalnym o powierzchni wynoszącej 3 569 m². Analizując dostępne dane, należy zauważyć, że liczba komunalnych lokali mieszkaniowych oraz mieszkań socjalnych z roku na rok maleje. Co więcej, zgodnie z prognozą miasta wielkość zasobu mieszkaniowego do roku 2024 ulegnie dalszemu zmniejszeniu. Zmniejszenie zasobu będzie następowało w związku z kontynuacją sprzedaży lokali, rozbiórką budynków, nagłymi zdarzeniami losowymi oraz ze sprzedażą budynków z uwagi na nieopłacalność remontów.
- Standard komunalnych lokali mieszkaniowych pozostających w dyspozycji Miasta Zamość jest bardzo zróżnicowany i zależy głównie od roku budowy budynku oraz jego lokalizacji. W 2020 r.

98,6% lokali komunalnych wyposażonych było w instalację wodno-kanalizacyjną, 79,1% miało doprowadzony gaz ziemny, a 77,1% budynkową instalację centralnego ogrzewania. Biorąc pod uwagę dane z ostatnich trzech lat standard lokali komunalnych nie ulega znaczącej poprawie.

- Na terenie Miasta Zamość działała Towarzystwo Budownictwa Społecznego Spółka z o.o. w Zamościu, w którego zasobach znajduje się 277 lokali mieszkalnych w 7 blokach o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 13 162,80 m².
- Według danych GUS w 2020 r. zbiorowość osób pracujących na terenie Miasta Zamość wynosiła 16 946 osób (9 183 kobiety i 7 763 mężczyzn). Wskaźnik zatrudnienia, prezentujący liczbę osób pracujących na 1 000 mieszkańców w 2020 r. wynosił 270 osób (wobec 189 na terenie całego województwa lubelskiego). W stosunku do roku 2010 liczba pracujących spadła o 2 059 osób (10,8%), a spadek liczby pracujących w Zamościu był zdecydowanie najwyższy wśród jednostek porównywalnych.
- relatywnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy – poza spadkiem liczby pracujących – świadczą dane dotyczące bezrobocia. Według stanu na koniec 2020 r. na terenie Miasta Zamość zarejestrowanych było 2 759 bezrobotnych. Podobnie do obserwowanego trendu w województwie lubelskim w latach 2010-2019 liczba osób bezrobotnych na terenie miasta systematycznie spadała z 4 614 osób w 2010 r. do 2 436 osób w 2019 r., z wyjątkiem dwuletniego okresu wzrostu w latach 2012-2013. Natomiast biorąc pod uwagę ostatni rok to w porównaniu z grudniem 2019 r. liczba bezrobotnych zwiększyła się o 13,3% (323 osoby).
- Według stanu na koniec lipca 2021 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Zamościu wynosiła 9,3%, wobec 7,9% w województwie lubelskim. W odniesieniu do jednostek porównywanych Miasto Zamość zajęło pod tym względem 4. miejsce - wyższa stopa bezrobocia została odnotowana w Chełmie – 10,9%, Przemyślu – 10,9% oraz Białej Podlaskiej -10,1%. W stosunku do roku 2010 stopa bezrobocia w Zamościu spadła o 5,3 pkt proc. Należy jednak zauważyć, że każdego roku stopa bezrobocia w mieście Zamość była wyższa niż odnotowana w kraju i województwie lubelskim.
- Istotnym problemem obszaru jest bezrobocie ludzi młodych - pomimo sukcesywnego spadku udziału liczby zarejestrowanych osób młodych, według stanu na koniec lipca 2021 r. największą grupę osób bezrobotnych w Zamościu stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (706 osób). Należy również zauważyć, że w latach 2010-2020 nastąpił wzrost udziału zarejestrowanych osób bezrobotnych w wieku 35-44 lata oraz osób powyżej 55 roku życia.
- Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym/ branżowym (23,8%) oraz wykształceniem wyższym (21,6%). Natomiast najmniej liczną osoby posiadające wykształcenie średnie ogólnokształcące (15,1%). Należy również zauważyć, że w odniesieniu do roku 2010 odnotowano znaczący spadek udziału bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym oraz wyraźny wzrost udziału bezrobotnych z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym.
- Problemem lokalnego rynku pracy Miasta Zamość jest również bezrobocie długotrwałe, dotykające ponad połowę zarejestrowanych bezrobotnych – według danych GUS na koniec lipca 2021 r. na terenie Zamościa 52,0% stanowiły osoby pozostające bez pracy dłużej niż rok. Analiza struktury osób bezrobotnych pod względem czasu pozostawania bez pracy wskazuje, iż w latach 2013-2021 największą grupę stanowiły osoby zarejestrowane ponad 24 miesiące (od 25,2% do 33,9% wszystkich zarejestrowanych).
- Natomiast jeśli chodzi o staż pracy, największą liczbę osób bezrobotnych stwierdzono w grupie osób ze stażem pracy poniżej 1 roku - 28,1% w roku 2021.
- Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły średnio ok. 87% spośród osób bezrobotnych. Do najliczniejszych grup osób w szczególnej sytuacji należą osoby długotrwałe bezrobotne, osoby

w wieku powyżej 50 roku życia oraz w wieku do 30 roku życia. Ponadto, w strukturze zarejestrowanych bezrobotnych zdecydowaną większość stanowiły osoby bez prawa do zasiłku.

- Przeciętne wynagrodzenie brutto w Zamościu w 2020 r. wynosiło 5 013,44 zł i było wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w województwie lubelskim (4 914,95 zł), lecz jednocześnie niższe o przeciętne wynagrodzenia w Polsce (5 523,32 zł). W 2020 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w Mieście Zamość stanowiło 90,8% średniej krajowej, co uplasowało miasto na 2. miejscu wśród jednostek porównawczych.
- Biorąc pod uwagę lata 2010-2020 należy zauważyć, że przeciętne wynagrodzenie w Mieście Zamość wzrosło o 2 021,63 zł (67,6%). Co istotne, zmniejszył się również dystans pomiędzy przeciętnym wynagrodzeniem w Zamościu, a średnią krajową.
- W 2019 r. ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 1 650 gospodarstw domowych, natomiast liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wynosiła 3 351 osób. Zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności na terenie Miasta Zamość w 2019 r. wynosił 5,3%, wobec 5,4% w województwie lubelskim i był zdecydowanie wyższy od wartości osiągniętych w pozostałych miastach subregionalnych.
- Od kilku lat systematycznie spada liczba osób i rodzin korzystających z systemu pomocy społecznej. Z danych Miejskiego Centrum Pomocy Rodzinie wynika, że trend ten utrzymał się także w roku 2020 pomimo trudnej sytuacji na rynku pracy - w 2020 r. ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystały 1 592 gospodarstwa domowe, a liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wynosiła 3 119 osób. Miejskie Centrum Pomocy Rodzinie obserwuje natomiast rosnący udział osób samotnych w grupie wszystkich klientów pomocy społecznej, a zwłaszcza samotnych osób po 60 roku życia.
- Spośród przyczyn korzystania z pomocy społecznej w Zamość najczęściej powtarzają się następujące zjawiska: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, alkoholizm, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego oraz bezdomność.
- Na terenie Miasta Zamość działają jednostki organizacyjne oraz podmioty niepubliczne realizujące na zlecenie Miasta Zamość zadania w zakresie: pomocy społecznej, reintegracji społeczno-zawodowej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych. Ponadto na terenie miasta w 2020 r. działało 37 rodzin zastępczych, w których przebywało łącznie 66 dzieci. Z obserwacji Organizatora Pieczy Zastępczej i Wspierania Rodziny wynika, że w latach 2015 - 2020 niewiele rodzin wyrażało gotowość pełnienia funkcji rodziny zastępczej, co stanowi poważne zagrożenie dla wydolności systemu pieczy na terenie miasta.
- Według danych Miasta Zamość w 2020 r. w Zamościu funkcjonowało 9 żłobków (w tym jeden publiczny) oraz 2 niepubliczne kluby dziecięce, które dysponowały łącznie 460 miejscami dla dzieci.
- Pomimo, że w latach 2015-2020 liczba miejsc opieki zwiększyła się ponad dwukrotnie, potrzeby w zakresie zapewnienia opieki nad najmłodszymi dziećmi nie są w pełni zaspokojone. Ponadto jedynie niespełna połowa placówek jest dostosowana do potrzeb dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki.
- W Zamościu w 2019 r. funkcjonowało łącznie 25 ośrodków wychowania przedszkolnego (przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych i punktów przedszkolnych). Łączna liczba miejsc wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2019/2020 wyniosła 2 440, natomiast wychowaniem przedszkolnym objętych było 2 322 dzieci. W latach 2010-2019 zaobserwowano znaczący wzrost dostępności wychowania przedszkolnego – w 2019 r. odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych edukacją przedszkolną w Zamościu wynosił 102,1% (w 2009 r.

wynosił on jedynie 79,7%), wobec 87,0% w województwie lubelskim. Oznacza to, że do przedszkoli w Zamościu uczęszczają również dzieci mieszkające poza miastem.

- W 2019 r. w Zamościu funkcjonowało 14 szkół podstawowych (w tym dwie szkoły specjalne), do których uczęszczało łącznie 5 331 uczniów. W latach 2014-2019 liczba uczniów znacząco wzrosła – w 2019 r. liczba uczniów była o 50,8% większa w stosunku do roku 2013. W świetle danych demograficznych w 2019 r. współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w Zamościu osiągnął wartość 113,5%. Co istotne od 2010 r. widać stałą tendencję wzrostu tego współczynnika, co świadczy o większej atrakcyjności szkół podstawowych w Zamościu również dla mieszkańców gmin sąsiednich.
- Miasto Zamość posiada zróżnicowaną ofertę szkół ponadpodstawowych, w skład których wchodzi: licea ogólnokształcące, technika oraz szkoły branżowe I stopnia, a także szkoły policealne i specjalne przysposabiające do pracy. W 2019 r. w Zamościu funkcjonowało 31 szkół ponadpodstawowych (13 liceów ogólnokształcących, 10 techników, 6 szkół branżowych I stopnia, 2 szkoły specjalne przysposabiające do pracy) oraz 12 szkół policealnych.
- W 2019 r. do 31 szkół ponadpodstawowych uczęszczało łącznie 8 938 uczniów i słuchaczy. W latach 2010-2018 zarówno liczba szkół ponadpodstawowych (zlikwidowano 12 szkół), jak i uczęszczających do nich uczniów zmniejszyła się (o 27,8% w stosunku do roku 2010). Natomiast w 2019 r. nastąpił dość znaczący wzrost uczniów – w odniesieniu do roku 2018 liczba uczniów szkół ponadpodstawowych zwiększyła o blisko 23,1%.
- Miasto Zamość jest organem prowadzącym 5 liceów ogólnokształcących, 5 techników, 2 szkoły branżowe I stopnia oraz dwie szkoły policealne.
- W Mieście Zamość kształceniem specjalnym objętych było 47 przedszkolaków w dwóch przedszkolach, 192 uczniów w dwóch szkołach podstawowych, 54 uczniów w dwóch szkołach przysposabiających do pracy oraz 17 uczniów w branżowej szkole I stopnia. Kształcenie specjalne w jednostkach prowadzonych przez Miasto Zamość odbywa się w ramach Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego w Zamościu.
- Dane dotyczące wstępnych wyników egzaminu ósmoklasisty z 2021 r. pokazują, że średnie wyniki uczniów klas ósmych z Miasta Zamość były wyższe od średnich wyników w Polsce, w województwie, a także w pozostałych miastach subregionalnych naszego regionu. Biorąc pod uwagę wyniki uczniów poszczególnych szkół podstawowych należy stwierdzić, że najlepsze wyniki otrzymali uczniowie I Społecznej Szkoły Podstawowej im. Unii Europejskiej oraz Dwujęzycznej Szkoły Podstawowej Smart School w Zamościu. Natomiast jeśli chodzi o szkoły podstawowe, dla których organem prowadzącym jest Miasto Zamość najlepiej z egzaminem ósmoklasisty poradzili sobie uczniowie Szkoły Podstawowej Nr 6 im. Szymona Szymonowica.
- Według danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie zdawalność egzaminów maturalnych w Zamościu w 2021 r. wyniosła 71% wobec 81% w województwie lubelskim. W 2021 r. najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie: I Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Zamoyskiego w Zamościu (98%), I Społecznego Liceum Ogólnokształcącego im. Unii Europejskiej w Zamościu (96%) oraz III Liceum Ogólnokształcącego im. Cypriana Kamila Norwida w Zamościu (94%). Natomiast w technikach najwyższą zdawalność odnotowano w Technikum Nr 3 w Zamościu (77%) oraz Technikum Nr 1 w Zamościu (56%).
- W Zamościu funkcjonują dwie placówki szkolnictwa wyższego: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna im. Jana Zamoyskiego oraz Akademia Zamojska.
- Według danych GUS na koniec 2020 r. na terenie Miasta Zamość działalność prowadziły 4 instytucje kulturalne (dwa domy kultury oraz dwie świetlice). W 2020 r. powyższe instytucje zorganizowały 111 imprez, w których wzięło udział łącznie 27 975 uczestników. W latach 2015-2019 systematycznie rosła liczba organizowanych imprez, a liczba osób nich uczestniczących pozostawała na względnie

stałym, dość wysokim poziomie. W 2020 r., z uwagi na ograniczenia związane z pandemią COVID-19, gwałtownie spadła zarówno liczba organizowanych imprez, jak i ich uczestników.

- Miasto stanowi prężnie działający ośrodek kulturalny regionu. Jego funkcję kulturotwórczą podkreślają działające tu różne organizacje, stowarzyszenia i instytucje kultury, dzięki którym odbywają się także liczne imprezy krajowe i międzynarodowe, związane z wieloma dziedzinami sztuki.
- Miasto jest organizatorem sześciu instytucji, których podstawowym celem statutowym jest prowadzenie działalności kulturalnej. Są to: Muzeum Zamojskie, w strukturze którego funkcjonuje Muzeum Fortyfikacji i Broni oraz Galeria Rzeźby Prof. Mariana Koniecznego, Biuro Wystaw Artystycznych – Galeria Zamojska, Książnica Zamojska im. Stanisława Kostki Zamoyskiego wraz z sześcioma filiami i trzema punktami bibliotecznymi, Zamojski Dom Kultury, Orkiestra Symfoniczna im. Karola Namysłowskiego w Zamościu, Centrum Kultury Filmowej „Stylowy” w Zamościu. Działalność kulturalna realizowana jest również przez organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe, placówki oświatowe w tym: Młodzieżowy Dom Kultury im. Kornela Makuszyńskiego w Zamościu, środowiska twórcze, szkoły artystyczne: Państwową Szkołę Muzyczną I i II stopnia im. Karola Szymanowskiego oraz Liceum Plastyczne im. Bernardo Morando.
- W Zamościu zadania związane z kulturą fizyczną oraz upowszechnianiem sportu prowadzi 70 stowarzyszeń reprezentujących 35 dyscyplin sportowych. Organizacje te prowadzą zajęcia szkoleniowo-treningowe, tworzą system współzawodnictwa sportowego, organizują imprezy sportowe oraz rekreacyjne. Powstaje w ten sposób powszechna i ogólnie dostępna oferta skierowana głównie do młodego pokolenia.
- Do infrastruktury sportowej na obszarze miasta należy zaliczyć m.in.: stadion sportowy, hale sportowe, krytą pływalnię, boiska sportowe, boiska wielofunkcyjne, sale gimnastyczne, place zabaw, siłownie zewnętrzne. Na terenie miasta działalność prowadzi Ośrodek Sportu i Rekreacji.
- W 2020 r. na terenie Miasta Zamość łącznie popełniono 1 060 przestępstw (stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych). Ogółem na 1 000 mieszkańców miasta w 2020 r. popełniono 16,9 przestępstw. Należy przy tym zauważyć, że przedmiotowy wskaźnik w Zamościu był zdecydowanie wyższy od średniej wartości na terenie województwa lubelskiego, lecz jednocześnie znacząco niższy od pozostałych miast subregionalnych. Przestępczość na terenie Zamościa utrzymuje się na porównywalnym poziomie od kilku lat. Wskaźnik wykrywalności sprawców w 2020 r. wynosił 85,56% i był wyższy od średniej dla regionu (81,3%). Pozytywny jest również fakt, że od 2013 r. wykrywalność przestępstw z roku na rok rośnie. Niepokojące jest natomiast, że w ostatnich latach rośnie liczba przestępstw popełnianych przez osoby nieletnie.
- Miasto Zamość nie znajduje się na mapach zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego terenów zalewowych. Strategia ochrony przed powodzią Miasta Zamość realizowana jest w odniesieniu do koryt rzek: Łabuńki, Topornicy, Topornicy Starej i sieci rowów melioracyjnych tworzących opaskę terenów miasta. W warunkach Zamościa w wyniku roztopów jak i ulewnych deszczy okresowo mogą wystąpić podtopienia i tworzenie się zastoin wód na terenach osiedlowych. Dla zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców przed podtopieniami, konieczne będzie przeprowadzenie w najbliższym czasie gruntowej konserwacji rowów obejmujących podmulenie i hakowanie dna, lokalne umocnienie skarp oraz przebudowę niektórych przepustów.
- Zagrożenie pożarowe na terenie miasta może wystąpić w szczególności w obiektach mieszkalnych jednorodzinnych i wielorodzinnych, obiektach użyteczności publicznej, w tym budynkach zamieszkania zbiorowego, obiektach produkcyjno-magazynowych, w zabytkowej zabudowie Starego Miasta oraz na nieużytkach. Zagrożenie pożarowe w obiektach zwiększa się w przypadku przechowywania w nich materiałów niebezpiecznych pożarowo, w szczególności w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

- W 2020 r. na obszarze miasta Zamość miały miejsce 583 zdarzenia, w tym: 120 pożarów, 411 miejscowych zagrożeń oraz 52 fałszywe alarmy. Niepokojący jest fakt, że w porównaniu do 2018 r. liczba wszystkich zdarzeń wzrosła o 18,7% a liczba miejscowych zagrożeń, w tym spowodowanych zmianami klimatycznymi o 22,3%.

Potencjał instytucjonalny i materialno-finansowy miasta

- Urzędem Miasta w Zamościu, przy pomocy Zastępców, Skarbnika, Sekretarza Miasta oraz Dyrektorów Wydziałów kieruje Prezydent Miasta. Strukturę organizacyjną Urzędu Miasta Zamość tworzą wydziały, jednostki równorzędne o innej nazwie oraz samodzielne stanowiska pracy, zwane komórkami organizacyjnymi. W mieście działają miejskie jednostki organizacyjne z zakresu m.in.: kultury, oświaty, pomocy społecznej, opieki zdrowotnej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, administracji zespolonej. Ponadto Miasto Zamość posiada udziały w 6 spółkach prawa handlowego, z czego: 100% udziałów w pięciu spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością oraz akcjonariat mniejszościowy w jednej spółce akcyjnej.
- Miasto Zamość opracowało i realizuje obecnie co najmniej 13 programów dotyczących rozwoju lokalnego i poprawy jakości życia w mieście.
- Miasto Zamość prowadzi kompleksowe działania mające na celu promocję gospodarczą miasta, w tym związane z informacją i promocją terenów inwestycyjnych. Przedsiębiorcy, którzy zdecydują się na terenie Miasta Zamość ulokować swoją działalność mogą liczyć na ulgi i preferencje podatkowe, a także wsparcie w realizacji procedur związanych z tworzeniem nowej inwestycji, pozyskiwaniem i szkoleniem kadr. Zaproponowane zwolnienia mają na celu stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości poprzez tworzenie atrakcyjnych warunków do lokowania nowych i rozwijania istniejących inwestycji na terenie Miasta Zamość. Miasto podejmuje również liczne działania mające wpływ na rozwój i upowszechnianie turystyki (organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych, promocja miasta w środach masowego przekazu oraz Internecie). Obecnie Miasto Zamość prowadzi aktywną współpracę z 8 miastami partnerskimi, położonymi w Niemczech, na Ukrainie, Wielkiej Brytanii, Rumunii, Słowacji, USA.
- Mieszkaniowym zasobem gminy, tj. lokalami stanowiącymi własność gminy albo innych osób prawnych lub spółek handlowych, utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystw budownictwa społecznego, a także lokalami pozostającymi w posiadaniu samoistnym tych podmiotów zarządza Zakład Gospodarki Lokalowej Sp. z o.o. w Zamościu. W 2020 r. Zakład zarządzał 265 budynkami komunalnymi o łącznej powierzchni użytkowej 124 2690 m². W zarządzie spółki pozostawało 1 871 mieszkań komunalnych o powierzchni 86 118 m² oraz 445 komunalnych lokali użytkowych o powierzchni 38 081 m². W 2020 r. Spółka, niezależnie od ww. zasobu komunalnego, zarządzała 96 wspólnotami mieszkaniowymi (100 budynków).
- Powierzchnia ewidencyjna wszystkich gruntów na terenie Miasta Zamość wynosi 3 033,18 ha, a łączna powierzchnia gruntów komunalnych, według stanu na 31 grudnia 2020 r. wyniosła 714,05 ha. Dysponowanie częścią nieruchomości Miasto powierzyło swoim jednostkom organizacyjnym. W ich dyspozycji pozostają składniki majątkowe znajdujące się na gruncie o łącznej powierzchni 186,85 ha.
- Miasto Zamość posiada udziały w następujących spółkach prawa handlowego: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. w Zamościu, Miejski Zakład Komunikacji Spółka z o.o. w Zamościu, Zakład Gospodarki Lokalowej w Zamościu Spółka z o.o., Zamojski Szpital Niepubliczny Spółka z o.o. w Zamościu, Towarzystwo Budownictwa Społecznego Spółka z o.o. w Zamościu, Veolia Wschód Spółka z o.o. w Zamościu, MDR Zamość Spółka z o.o. z siedzibą w Warszawie.

Infrastruktura techniczna

- Lokalizacja Zamościa sprzyja jego dostępności komunikacyjnej i stanowi ważny potencjał rozwojowy - miasto pełni rolę ważnego węzła komunikacji drogowej i kolejowej. W mieście krzyżują się drogi o znaczeniu: międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym, zapewniając właściwe powiązania komunikacyjne (zewnętrzne, wewnętrzne).
- Na układ funkcjonalny podstawowych powiązań drogowych Miasta Zamość składają się drogi krajowe, wojewódzkie oraz sieć dróg powiatowych i gminnych. Nadrzędny układ komunikacyjny obszaru stanowią korytarze dwóch dróg krajowych nr 17 relacji: Warszawa – Lublin – Zamość – Tomaszów Lubelski – Hrebenne oraz nr 74 relacji Walichnowy k/Wielunia (węzeł z S8) – Bełchatów – Piotrków Trybunalski – Kielce – Opatów – Kraśnik – Janów Lubelski – Frampol – Szczepleszyn – Zamość – Hrubieszów – Zosin. Przez teren Miasta Zamość przebiegają również trasy dwóch dróg wojewódzkich: nr 849 relacji Zamość - Jacnia - Józefów - Wola Obszańska oraz nr 843 relacji: Chełm - Kraśniczyn – Zamość.
- Wewnętrzna komunikację Miasta Zamość zapewniają głównie drogi powiatowe i gminne. Według danych Zarządu Dróg Grodzkich w Zamościu sieć dróg powiatowych wynosi 51,9 km, natomiast dróg gminnych – 76 km. Największy udział w systemie dróg stanowią drogi gminne (51,7% ogólnej długości), które jednocześnie cechuje najniższy stan techniczny.
- Zwarta zabudowa miasta oraz jego bogaty rys historyczny sprzyja rozwojowi transportu rowerowego. W 2020 r. przez Zamość przebiegało łącznie 47,9 km ścieżek rowerowych (drog dla rowerów).
- Przez obszar Miasta Zamość przebiegają dwie linie kolejowe: nr 72 Zawada – Zamość – Hrubieszów Miasto oraz nr 65 - Linia Hutnicza Szerokotorowa relacji Hrubieszów Towarowy – Sławków Południowy. W Zamościu zlokalizowana jest jedna stacja kolejowa znajdująca się przy ul. Szczepleskiej 11 oraz dwa przystanki kolejowe.
- Najbliżej miasta, w odległości około 78 km, znajduje się krajowy oraz międzynarodowy port lotniczy - Port Lotniczy Lublin, do którego można dojechać z Zamościa drogą krajową nr 17. Ponadto, w odległości ok. 153 km znajduje się Port Lotniczy Rzeszów – Jesionka, a w 265 km od Zamościa położone jest Lotnisko „Chopina” w Warszawie. Na obrzeżach Zamościa zlokalizowane jest cywilne lotnisko sportowe Aeroklub Ziemi Zamojskiej.
- Za miejski transport publiczny w Zamościu odpowiada Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. Długość linii autobusowych w granicach administracyjnych Miasta Zamościa wynosi 182,6 km. Obszar Miasta Zamościa obsługuje 25 linii komunikacyjnych. Wszystkie autobusy wykonujące przewozy pasażerskie na terenie miasta są sprawne technicznie oraz dostosowane do przewozu osób niepełnosprawnych.
- Na terenie Miasta Zamość zlokalizowane są linie elektroenergetyczne najwyższego, wysokiego, średniego i niskiego napięcia. Obszar Miasta Zamościa zasilany jest ze stacji GPZ Zamość, Zamość Janowice oraz Zamość Majdan poprzez linie kablowe i napowietrzne oraz stacje transformatorowe. W granicach miasta znajdują się przesyłowe linie elektroenergetyczne relacji Mokre – Zamość oraz Zamość – granica kraju, które zasilają Miasto Zamość w energię elektryczną poprzez Główną Stację Zasilania (GSZ), zlokalizowaną w rejonie ul. Hrubieszowskiej.
- Miasto Zamość charakteryzuje się relatywnie niskim zużyciem energii elektrycznej w gospodarstwach domowych – biorąc pod uwagę wytypowane jednostki porównawcze zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r. w Zamościu było najniższe, a niższe całkowite zużycie energii elektrycznej odnotowano jedynie w Krośnie. Ponadto, na przestrzeni lat 2010-2020 zużycie energii elektrycznej na terenie miasta regularnie spadało (o ok. 14,0%), a także odnotowano spadek zużycia energii elektrycznej na 1 mieszkańca (o 9,9%).
- Długość rozdzielczej sieci gazowej na terenie Miasta Zamość wyniosła w 2019 r. 196 241 metrów i wydłużyła się od 2010 r. o 51 723 metrów (35,8%). Wzrost zauważalny jest również w liczbie

odbiorców gazu, w 2019 roku z gazu ziemnego korzystało 22 597 odbiorów i była to wartość o 12,2% większa niż w roku 2010. Aktualnie na terenie Miasta Zamość z sieci gazowej korzysta 61 189 osób, co stanowi 96,5% mieszkańców miasta – jest to najwyższy wskaźnik wśród miast subregionalnych w województwie lubelskim. Wraz ze wzrostem liczby odbiorców rośnie również zużycie gazu ziemnego – z 83 907,2 MWh w 2014 r. do 93 232,2 MWh w roku 2019. Jest to również związane ze wzrostem znaczenia gazu jako paliwa do ogrzewania - w 2019 r. 28,7% odbiorców używało gazu do ogrzewania mieszkań (wobec 25,0% w 2009 r.). Obecnie na cele grzewcze zużywanych jest ok. 73,8% ogólnej wartości zużycia.

- Odbiorcy na obszarze Miasta Zamość zaopatrywani są w ciepło, na potrzeby centralnego ogrzewania, wentylacji i przygotowania ciepłej wody użytkowej, poprzez scentralizowany miejski system ciepłowniczy, lokalne systemy osiedlowe skoncentrowane wokół własnego źródła ciepła, lokalne kotłownie przemysłowe, a także indywidualne źródła, zaspokajające potrzeby budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Na terenie miasta pozostały obiekty opalane węglem kamiennym, chociaż procesem ciągłym w mieście jest modernizacja lokalnych kotłowni węglowych związanych z przejściem na paliwo ekologiczne np.: gaz ziemny sieciowy, olej opałowy, gaz płynny lub ekologiczne spalanie węgla i drewna w nowoczesnych wysokosprawnych kotłach. Według danych GUS długość sieci ciepłej przemysłowej i rozdzielczej w roku 2019 wyniosła 56,5 km, a długość przyłączy do budynków 33,4 km. W Zamościu 93,5% mieszkań wyposażonych jest w system centralnego ogrzewania.
- Na koniec 2020 r. rozdzielcza sieć wodociągowa na terenie Miasta Zamość osiągnęła długość 150,6 km. Dzięki istniejącej sieci liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i budynków zbiorowego zamieszkania wyniosła 5 765. Odsetek ludności korzystającej z wodociągów w 2019 r. wynosił 94,9%. W porównaniu do pozostałych miast subregionalnych Zamość odznacza się dość niskim wskaźnikiem zwodociągowania. Ponadto, na przestrzeni lat 2010 – 2019 odsetek ludności miasta Zamość korzystającej z sieci wodociągowej wzrósł jedynie o 0,4 pkt proc.
- Długość kanalizacji sanitarnej na terenie Miasta Zamość w 2020 r. wyniosła łącznie 151,1 km, przy liczbie przyłączy do budynków wynoszącej 4 132 szt. W 2019 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 91,2% mieszkańców miasta. Pod względem ludności korzystającej z kanalizacji Zamość wypada dość słabo na tle pozostałych jednostek porównawczych - niższy odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2019 r. odnotowano jedynie w Białej Podlaskiej (86,1%) i Krośnie (90,6%).
- W 2020 r. w Zamościu wytworzono 20 917,1 ton odpadów komunalnych i odnotowano wzrost wytworzenia o 12,7% w stosunku do roku 2017 r. Większość wytworzonych odpadów komunalnych w 2020 r. (86,4% – 18 081,1 ton) zostało odebranych od gospodarstw domowych. Na jednego mieszkańca miasta w 2020 r. przypadało 331 kg odpadów komunalnych, wobec 248 kg w województwie lubelskim. Należy odnotować, że była to jednak najniższa wartość wśród wytypowanych jednostek porównawczych.
- W 2020 r. w sposób selektywny zebrano 10 012,9 ton odpadów komunalnych, z czego 9 328,7 ton z gospodarstw domowych. Należy zauważyć, że ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie w Mieście Zamość z roku na rok rośnie – w 2017 r. selektywna zbiórka stanowiła 23,5% zebranych odpadów komunalnych, natomiast w 2020 r. zebrano selektywnie 47,9% ogółu wytworzonych odpadów komunalnych. Pomimo, że w porównaniu do pozostałych miast z grupy porównawczej Zamość wyróżnia się jednym z wyższych udziałów odpadów zebranych w sposób selektywny, nadal jest to wartość niezadowalająca.
- Według ewidencji geodezyjnej największą powierzchnię w Zamościu stanowią grunty zabudowane i zurbanizowane, które zajmują 1 524 ha, czyli ponad połowę badanego obszaru (50,23% powierzchni wszystkich gruntów). Grunty rolne zajmują 1 415 ha - 46,64% powierzchni miasta.

- Miasto Zamość posiada dokumenty planistyczne w zakresie zagospodarowania przestrzennego: miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.
- Jednym z determinantów rozwoju gospodarczego Miasta Zamość jest funkcjonowanie Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK Mielec- Podstrefa Zamość, która oferuje ok. 42 ha terenów inwestycyjnych położonych w dwóch kompleksach: Szczepreska i Starowiejska. Działalność w strefie aktywności gospodarczej prowadzi 8 przedsiębiorców, którzy deklarują utworzenie 700 miejsc pracy.
- W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla obszaru miasta wykonano analizy przestrzenne w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, na podstawie których określono obszar zdegradowany, wymagający rewitalizacji. Obszar najbardziej problemowy wyznaczony w programie obejmuje: Osiedle Stare Miasto, Osiedla Planty, Osiedle Promyk.

Struktura budżetu i sytuacja finansowa

- Wielkość dochodów oraz struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego świadczy o ich zdolności do inwestowania. W 2020 r. dochody Miasta Zamość wyniosły 518 593 180,93 zł, a wydatki osiągnęły kwotę 508 324 737,61 zł – wynikiem była nadwyżka finansowa w kwocie 10 268 443,32 zł. W okresie 2010–2020 dochody i wydatki miasta przeważnie wykazywały trend wzrostowy.
- Średni dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie Miasta Zamość w 2020 r. wyniósł 8 202,60 zł i był wyższy zarówno od średniego dochodu *per capita* dla miast na prawach powiatu w województwie lubelskim – 7 350,43 zł oraz w Polsce – 7 987,02 zł. W strukturze dochodów miasta w 2020 r. największy udział miały dochody własne, tj. 37,3% (193 518 403,53 zł). Subwencja ogólna stanowiła 32,7% (169 506 621,00 zł), a dotacje 30,0% (155 568 156,40 zł) dochodów ogółem. Analiza struktury dochodów Miasta Zamość w latach 2010-2020 wskazuje na stabilną sytuację finansową jednostki.
- Wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w Mieście Zamość w 2020 r. wyniosły 8 040,19 zł, wobec 7 444,26 zł w województwie lubelskim. W strukturze wydatków Miasta Zamość w 2020 r. wydatki bieżące stanowiły aż 84,8% (431 071 095,73 zł), zaś wydatki majątkowe jedynie 15,2% (77 253 641,88 zł) wydatków ogółem. Należy jednak zwrócić uwagę na stopniowo zwiększający się w ostatnich latach udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem miasta – w 2017 r. wydatki majątkowe stanowiły jedynie 6,8% wydatków ogółem.
- Analiza dostępnych danych wskazuje, że w 2020 r., w efekcie wyższej dynamiki dochodów bieżących nad wydatkami bieżącymi, została wypracowana nadwyżka operacyjna w wysokości 19 188 468,34 zł. Oznacza to, że wydatki bieżące jednostki znalazły pełne pokrycie w dochodach bieżących bez konieczności zaciągania zobowiązań, aby je sfinansować. Dodatkowo miasto posiadało nadwyżkę wolnych środków, które mogło przeznaczyć na wydatki o charakterze inwestycyjnym lub spłatę długu.

3. Synteza diagnozy obecnej sytuacji miasta oraz wniosków wynikających z analiz

Synteza diagnozy jest streszczeniem szerszego opracowania – diagnozy społeczno-gospodarczej Miasta Zamość, przygotowanej w oparciu o informacje z zakresu 8 podstawowych obszarów:

- Otoczenie lokalne i regionalne
- Mieszkańcy miasta Zamość
- Zaspokojenie potrzeb mieszkańców
- Potencjał przyrodniczy
- Potencjał kulturowy
- Potencjał instytucjonalny
- Potencjał gospodarczy
- Potencjał materialno- finansowy

Poniższy schemat zawiera informacje o zakresie danych uwzględnionych w diagnozie w poszczególnych obszarach.

Diagnoza społeczno-gospodarcza Miasta Zamość jest dokumentem mającym charakter raportu o stanie Miasta i zarazem częstkową diagnozą dokonaną w oparciu o dostępny zasób informacji ilościowych. Diagnoza społeczno-gospodarcza Miasta Zamość zawiera:

- informacje ilościowe i faktograficzne przekazane przez Miasto Zamość (pochodzące z zasobów informacyjnych poszczególnych wydziałów Urzędu), miejskie jednostki organizacyjne, spółki

- z udziałem Miasta oraz dostarczone przez instytucje zewnętrzne mające siedzibę w Zamościu i poza miastem,
- informacje ilościowe, głównie statystyczne, pozyskane przez autora opracowania ze źródeł powszechnie dostępnych, głównie z banku danych lokalnych GUS,
 - inne informacje faktograficzne pozyskane przez autora opracowania,
 - oceny diagnostyczne dokonane poprzez odpowiednie analizy w oparciu wybrane kryteria.

Otoczenie lokalne i regionalne

Zamość to miasto na prawach powiatu w południowej części województwa lubelskiego, siedziba władz powiatu zamojskiego i gminy Zamość. Jest jednym z większych ośrodków kulturalnych, edukacyjnych i turystycznych województwa lubelskiego i głównym ośrodkiem Zamojszczyzny.

Zamość jest czwartym pod względem powierzchni miastem województwa lubelskiego (jego powierzchnia wynosi 30 km² tj. 3034 ha - stan na 31.12.2019 roku) oraz drugim pod względem liczby mieszkańców zaraz po Lublinie (339 784 osób, dane na 31.12.2019 roku).

Otoczenie przyrodnicze Zamościa to w większości tereny czynne przyrodniczo. Stanowią one ponad 60% powierzchni Zamościa. Na terenie powiatu grodzkiego Zamość występują 2 obszary zaliczane do obszarów Natura 2000. Z kolei wokół Miasta znajduje się jeden park narodowy oraz trzy parki krajobrazowe. Na terenie miasta Zamość znajduje się 10 pomników przyrody. Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski J. Kondrackiego, Zamość leży w obniżeniu Padołu Zamojskiego, w mezoregionie stanowiącym południowy fragment Wyżyny Lubelskiej (makroregion). Na północ i południe od miasta znajdują się tereny o nieco większej wysokości – Działy Grabowieckie i Roztocze. Dzięki położeniu Zamościa w obrębie zlewni rzeki Łabuńki w granicach Zamościa znajduje się ok 51 ha rzek oraz dwa zbiorniki wodne: staw parkowy zasilany wodą z Łabuńki oraz zalew miejski. Zamość jest miastem w którym bardzo ważnym elementem otoczenia przyrodniczego jest ogród zoologiczny. Dzięki funduszom zewnętrznym zrealizowano cztery projekty modernizujące Zamojskie ZOO w tym m.in.: budowę pawilonu z wybiegami dla żyraf. Warto wspomnieć, że miejskie ZOO jest jednym z najstarszych ogrodów zoologicznych w Polsce oraz jedynym obok warszawskiego ogrodem zoologicznym po wschodniej stronie Wisły.

Lokalizacja Zamościa sprzyja jego dostępności komunikacyjnej i stanowi ważny potencjał rozwojowy miasta. Sieć transportowa Zamościa tworzy system w pełni powiązany z układem krajowym i międzynarodowym, co stwarza dogodne warunki do rozwoju powiązań komunikacyjnych z całym województwem lubelskim i Polską. Dostępność komunikacyjna realizowana jest przede wszystkim przez transport drogowy i kolejowy.

Mieszkańcy Miasta Zamość

W ramach analizy mieszkańców Miasta Zamość skupiono się na diagnozie w zakresie aspektów związanych z demografią, strukturą płci i wieku, ruchem naturalnym, ruchem wędrownym, kapitałem ludzkim oraz kapitałem społecznym.

Pod względem demografii miasta zwrócono uwagę na fakt, że liczba ludności 63 437 w 2019 roku, klasyfikuje miasto na 62 pozycji w Polsce oraz na 2 miejscu w województwie. Liczba ludności miasta charakteryzuje się w ostatnich latach niewielką tendencją spadkową. Ponadto w Zamościu wyraźnie widać występowanie zjawiska „starzenia się społeczeństwa”, wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat) i spadek liczby młodych obywateli Zamościa. Z pełnej diagnozy wypływa jednocześnie inny wniosek: stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym jest korzystny. Wśród porównywanych miast Zamość ma najkorzystniejszy bilans – 145,8 osób w wieku

poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Najbardziej podobny z porównywanych miast jest Lublin, w którym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadają 141,2 osoby w wieku poprodukcyjnym.

Kolejną charakterystyką demograficzną jest przyrost naturalny. W badanych latach w Zamościu przyrost naturalny był ujemny. Oprócz ujemnej różnicy między liczbą urodzeń a zgonów, w Zamościu spada również liczba małżeństw oraz systematycznie zmniejsza się liczba osób zameldowanych na pobyt stały. Wskazywać to może na pogłębiające się problemy demograficzne, niemniej sytuacja ta nie jest odmienna wobec wskaźników dla całej Polski.

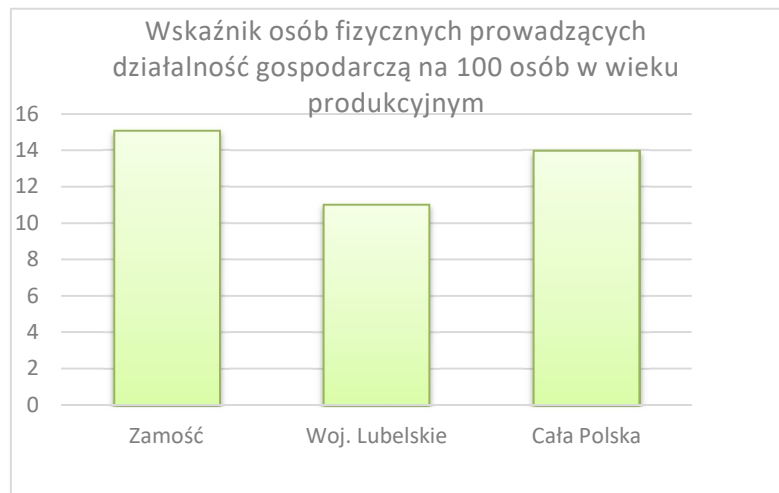
Pod względem kapitału ludzkiego oraz kapitału społecznego Miasto Zamość wypada przeciętnie zarówno na tle pozostałych miast w województwie jak i wskaźników prezentowanych dla całej Polski. W statystykach dotyczących edukacji mieszkańców Miasta Zamość cechuje wysoki poziom osób z wykształceniem wyższym – 24,1 % jednak kolejne wskaźniki mogą wskazywać na pewne braki w systemie edukacji. Wśród tych wskaźników są dane o wynikach egzaminu ósmoklasisty. Najlepsze wyniki w odniesieniu do średniej ogólnopolskiej uzyskali uczniowie z języka angielskiego. Wynik średni dla uczniów z Zamościa to 67%. W przypadku pozostałych przedmiotów tj. matematyka i język polski uczniowie z Zamościa uzyskali ogólnie słabsze wyniki. Uwzględniając wszystkie sesje (łącznie z poprawką) zdawalność zamojskich szkół w 2019 r. wyniosła 77% i jest to najniższy wynik – na cztery miasta na prawach powiatu w województwie lubelskim.

Kapitał ludzki można zobrazować również poprzez przedstawienie danych dotyczących czytelnictwa. Miasto Zamość w odniesieniu do jednostek porównywanych odznaczało się jedną z wyższych wartości wskaźnika w zakresie czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców tj. 209. Jednak na tle województwa jedną z najniższych. Mimo dość wysokiej liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców, Zamość odznacza się niską wartością wskaźnika wypożyczeń księgozbioru w woluminach w przeliczeniu na 1 czytelnika. Wartość wskaźnika dotyczącego wypożyczonych woluminów w przeliczeniu na 1 czytelnika w 2019 r. wyniosła 21,1 woluminów.

Z kolei jeżeli chodzi o wskaźniki monitorujące kapitał społeczny, w diagnozie uwzględniono takie wskaźniki jak: wskaźnik frekwencji wyborczej, liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz fundacji na 10 000 ludności, a także aktywność przedsiębiorczą mieszkańców.

W Zamościu, frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 wyniosła 52,86 % i była wyższa od frekwencji krajowej, która wynosiła 48,33 %. W przypadku wyborów do sejmiku w 2019 r. frekwencja wyborcza w Zamościu (56,99 %) była niższa od średniej dla kraju (61,74 %). W przypadku II tury wyborów prezydenckich, które odbyły się w 2020 roku frekwencja wśród mieszkańców w Zamościu wyniosła 64,75 % i była niższa od średniej dla kraju o 3,43 %.

W Zamościu liczba organizacji pozarządowych przypadających na 10 000 mieszkańców wynosi 42. Wartość ta jest wyższa niż średnia dla województwa lubelskiego i całego kraju. Wysoką aktywność przedsiębiorczą mieszkańców Zamościa charakteryzuje również wartość wskaźnika dotyczącego osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2019 roku w Zamościu wartość tego wskaźnika wynosiła 15,07. W tym samym okresie wartość dla kraju wyniosła 13,96, a dla województwa lubelskiego 11,02.

Zaspokajanie potrzeb mieszkańców

Obszerna część diagnozy poświęcona została działowi zaspokajania potrzeb mieszkańców. W ramach tej części przeprowadzona została analiza zaspokajania potrzeb mieszkańców pod względem: zdrowia, mieszkalnictwa, pracy, zabezpieczenia materialnego, bezpieczeństwa, edukacji, opieki nad dziećmi i osobami starszymi, kultury, rekreacji i sportu.

W kontekście zdrowia zbadano zarówno wskaźniki obrazujące stan zdrowia mieszkańców jak i dostępność do usług medycznych. Z danych Narodowego Funduszu Zdrowia wynika, iż od czterech lat ze świadczeń finansowanych z Funduszu korzysta coraz większa liczba mieszkańców Zamościa. W 2019 roku ze świadczeń w ramach NFZ skorzystało 164 348 pacjentów. Gotowość do świadczenia usług medycznych prezentowana jest również poprzez wskaźnik łóżek na 10 tys. mieszkańców. W województwie lubelskim za rok 2018 najwięcej łóżek na 10 tys. ludności przypadało właśnie w Zamościu. W szczegółowej diagnozie znajdziemy również informacje o zachorowalności na choroby zakaźne, które cechuje wzrost liczby zachorowań w roku 2019 w stosunku do poprzednich lat. Niepokojącym może

być fakt, że w okresie 2015 - 2019 (z wyłączeniem roku 2017 i 2018) w Zamościu nastąpił wzrost śmiertelności niemowląt na 1000 urodzeń żywych, tzw. wskaźnika obciążenia powiatowego. Wartość wskaźnika wzrosła z 6,90 (rok 2015) do 7,86 (rok 2019). Najniższą wartość odnotowano w 2018 r. - 1,99. W roku 2019 wśród porównywanych jednostek Zamość odznaczał się drugą w kolejności najwyższą śmiertelnością niemowląt na 1000 urodzeń żywych.

W kontekście zdrowia przeanalizowano również funkcjonowanie największej jednostki świadczącej usługi medyczne w Zamościu czyli Zamojskiego Szpitala Niepublicznego. Działalność szpitala w badanych okresach w ponad 90% finansowana była ze środków pochodzących z Narodowego Funduszu Zdrowia. Jeżeli chodzi o ocenę kondycji finansowej spółki w 2019 roku w oparciu o wskaźniki można stwierdzić, że nastąpił duży wzrost wartości wskaźników płynności w stosunku do roku 2017 i 2018. Spółka nie miała opóźnień w terminowym regulowaniu zobowiązań oraz miała ustabilizowaną

sytuację płatniczą przy jednoczesnym braku czynników wskazujących na zagrożenie kontynuowania przez jednostkę działalności w następnym roku obrotowym. Ponadto w badanych latach warty podkreślenia jest fakt, że coroczny wzrost przychodów, zarówno z realizacji odpłatnych świadczeń zdrowotnych jak i tych z NFZ, wygenerowany był pomimo spadku liczby leczonych pacjentów oraz spadku liczby zatrudnionych lekarzy, pielęgniarek i położnych.

Zamojski Szpital Niepubliczny Sp. z o.o. realizuje 12 specjalistycznych programów leczenia chorób nowotworowych. Szpital posiada własne zaplecze diagnostyczne w zakresie rentgenodiagnostyki ogólnej i ultrasonografii, tomografii komputerowej, badań endoskopowych układu oddechowego oraz nieinwazyjnych badań układu krążenia. Działalność rozwojowa szpitala wspierana jest chociażby poprzez realizację projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Oś priorytetowa 2 Cyfrowe Lubelskie. W 2018 roku Szpital otrzymał środki na realizację projektu pn. „Poprawa bezpieczeństwa danych medycznych i wdrożenie e-usług dla pacjentów w Zamojskim Szpitalu Niepublicznym Sp. z o.o.”. Celem projektu była poprawa bezpieczeństwa danych medycznych oraz rozwój elektronicznych usług publicznych oraz rozwój informatyzacji w sektorze ochrony zdrowia poprzez wdrożenie e-usług dla pacjentów Zamojskiego Szpitala Niepublicznego. Wartość całkowita projektu to 3 268 895,93 zł, a dofinansowanie wynosi 2 742 968,12 zł.

Miasto Zamość w ramach realizacji zadań z ochrony i promocji zdrowia ogłasza konkurs ofert dla podmiotów uprawnionych w ramach ustawy o zdrowiu publicznym. W 2019 r. przekazano organizacjom pozarządowym w formie dotacji 80 000,00 zł na realizację zadań m. in. w zakresie edukacji i wczesnej rehabilitacji osób z chorobami nowotworowymi, prowadzenia działań z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia, rehabilitacji społecznej i zdrowotnej osób niepełnosprawnych, wszechstronnej aktywizacji seniorów.

Mieszkańcy zasób Miasta Zamość tworzą komunalne lokale mieszkalne oraz lokale socjalne. W 2019 roku spadła liczba lokali socjalnych ze 120 w roku 2017 na 112 w roku 2019. Tym samym zmniejszyła się powierzchnia mieszkań socjalnych z 4414 m² na 4 252 m². W 2019 roku w stosunku do roku 2017 spadło zapotrzebowanie (liczba wniosków) na przydział lokali komunalnych, w tym socjalnych. Liczba wyroków eksmisyjnych z przyznanym prawem do lokalu socjalnego również uległa obniżeniu w tym okresie.

Na terenie Miasta Zamość działa jedno towarzystwo budownictwa społecznego, w których Miasto posiada 100 % udziałów tj. Towarzystwo Budownictwa Społecznego Spółka z o.o. w Zamościu przy ul. Kolegiackiej 16. Przedmiotem działalności spółki jest realizacja zadań społecznych, jakim jest budowanie domów mieszkalnych wielorodzinnych i ich eksploatacja na zasadach najmu oraz zarządzanie własnymi nieruchomościami i zasobami mieszkań z przeznaczeniem dla rodzin i osób, które nie mogą pozwolić sobie na zakup własnego mieszkania. Łącznie w zasobach Towarzystwa Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. w Zamościu znajduje się 277 lokali mieszkalnych w 7 blokach o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 13 162,80 m².

W Zamościu w latach 2015 - 2019 oddano 941 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 71 582 m². Najwięcej bo 64% stanowiły mieszkania przeznaczone na sprzedaż lub wynajem (599 mieszkań). W efekcie liczba mieszkań ogółem w 2019 roku w przeliczeniu na 1000 ludności w Zamościu wyniosła 4,1 i w porównaniu do roku 2017 wskaźnik ten wzrósł dwukrotnie z 2,0 na 4,1.

W Zamościu na koniec maja 2020 r. stopa bezrobocia wynosiła 9,7%. W odniesieniu do jednostek porównywanych była to jedna z najwyższych wartości. Jednak w stosunku do roku 2015 stopa bezrobocia w Zamościu spadła z poziomu 14% do 8,7%.

Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu w celu poszerzenia swojej oferty skierowanej zarówno do osób bezrobotnych, umożliwiającej ich aktywizację zawodową jak również do przedsiębiorców, pozyskuje dodatkowe środki na realizację programów i projektów. W celu aktywizacji osób bezrobotnych Powiatowy Urząd Pracy prowadzi różne formy wsparcia w postaci:

- szkolenia zawodowe; w tym bon szkoleniowy,
- staże, w tym bon stażowy,
- prace interwencyjne,
- roboty publiczne,
- prace społecznie użyteczne; w tym w ramach programu Aktywizacja i Integracja (PAI),
- refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy bezrobotnego,
- środki na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej; w tym w ramach bonu na zasiedlenie,
- bon na zasiedlenie (podjęcie pracy w ramach bonu na zasiedlenie),
- bon zatrudnieniowy,
- dofinansowanie do zatrudnienia osoby bezrobotnej powyżej 50. roku życia,
- refundacja pracodawcy lub przedsiębiorcy części poniesionych kosztów na wynagrodzenie osób do 30 roku życia (liczba osób skierowanych).

Od 2016 roku zostały pozyskane środki finansowe na realizację 12 programów i projektów (w tym 9 było współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej) na łączną kwotę 30 497,00 zł. W latach 2017-2019 zostały pozyskane środki finansowe na realizację 23 programów i projektów (w tym 5 było współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej) na łączną kwotę 81 031 659,00 złotych. W 2020 roku zostały pozyskane środki finansowe na realizację 6 programów i projektów (w tym 2 były współfinansowane ze środków Unii Europejskiej) na łączną kwotę 76 485 600,00 zł.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w Zamościu w 2019r. wynosiło 4 579,40 zł i w stosunku do roku 2015 wzrosło o 895,28 zł. W stosunku do średniej krajowej przeciętne wynagrodzenie brutto w Zamościu było niższe o 11,6 pkt. Miejskie Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu zapewnia zabezpieczenie materialne osobom najbardziej potrzebującym pomocy. Na przełomie lat 2017-2019 zaobserwować można wzrost ogólnych kwot z zakresu pomocy. W 2017 roku była to kwota 12 728 446,50 zł, a w 2019 roku - 13 116 531,45 zł. Wsparciem w 2019 roku objęte było 4029 rodzin, największą liczbę stanowiły rodziny dotknięte ubóstwem - 988 rodzin.

W Zamościu oprócz Miejskiego Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie pomocy społecznej działa m.in.:

- Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Zamościu
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Zamościu
- Dom Pomocy Społecznej
- Schronisko dla Osób Bezdomnych

W roku szkolnym 2019/2020 Miasto Zamość było organem prowadzącym dla:

- 13 przedszkoli
- 8 szkół podstawowych
- 10 szkół i zespołów szkół ponadpodstawowych:
- Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego
- 2 burs międzyszkolnych
- Młodzieżowego Domu Kultury
- Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1
- Szkolnego Schroniska Młodzieżowego

W Zamościu w 2019 r. funkcjonowało łącznie 25 przedszkoli miejskich (w tym przedszkola niepubliczne, punkty przedszkolne, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i przedszkola specjalne):

- 13 przedszkoli miejskich
- 2 punkty przedszkolne
- 6 przedszkoli niepublicznych
- 2 oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych
- 2 przedszkola specjalne

Łączna liczba miejsc w roku szkolnym 2019/2020 wyniosła 2520 (2 033 w przedszkolach miejskich, 487 w przedszkolach prywatnych). Natomiast liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli to łącznie 2 384 co stanowi 95% dostępnych miejsc. Zarówno w latach 2018/2019 oraz 2019/2020 nie odmówiono przyjęcia do przedszkoli miejskich żadnemu chętnemu dziecku, które zostało zgłoszone do naboru na wolne miejsca w przedszkolach miejskich. Podczas naboru na wolne miejsca do przedszkoli miejskich, na rok szkolny 2020/2021 miejsca do uczęszczania wskazano wszystkim chętnym którzy, spełnili wymogi obowiązujące w trakcie naboru prowadzonego w formie elektronicznej.

W 2019 r. w Mieście funkcjonowało 8 szkół podstawowych (w tym 2 szkoły integracyjne), do których uczęszczało 4410 uczniów. Na 189 oddziałów przypadają łącznie 275 pomieszczenia do nauczania. Najwięcej uczniów uczęszczało do Szkoły Podstawowej nr 2 – 812, najmniej do Szkoły Podstawowej nr 10 - 303. W ramach szkół dostępnych było łącznie 665 komputerów z dostępem do Internetu.

W roku szkolny 2019/2020 na terenie Miasta Zamość działało 9 liceów ogólnokształcących, w których uczyło się 3 758 uczniów, z tej liczby do liceów ogólnokształcących prowadzonych przez Miasto Zamość uczęszczało 3000 (w roku szkolnym 2018/2019 liczba ta wynosiła 2406 uczniów).

Do 5 branżowych szkół I stopnia uczęszczało 719 uczniów, z tej liczby do szkół prowadzonych przez Miasto Zamość - 224 uczniów (w roku szkolnym 2018/2019 – 127 uczniów).

W 9 technikumach na terenie Zamościa w roku szkolnym 2019/2020 uczyło się 3369 uczniów, z tej liczby do technikumów prowadzonych przez Miasto Zamość uczęszczało 3042 (poprzednio 2330 uczniów). Najwięcej uczniów uczyło się w zawodach informatycznych 23,1% oraz elektryczno-elektronicznych - 11,2%.

W roku szkolnym 2019/2020, do 10 szkół policealnych w Zamościu uczęszczało 1389 słuchaczy, z tego do 2 szkół prowadzonych przez Miasto Zamość – 152 słuchaczy: do Szkoły Policealnej Nr 4 uczęszczało 13 słuchaczy (w zawodzie technik administracji) oraz do Szkoły Policealnej Nr 1 – 139 słuchaczy (w zawodach: florysta – 18, technik administracji – 27, technik bezpieczeństwa i higieny pracy – 24, technik informatyk – 14, technik turystyki wiejskiej – 17, technik usług kosmetycznych - 39).

Placówki pomocnicze oświaty funkcjonujące w Zamościu:

- Młodzieżowy Dom Kultury
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Bursy i internaty
- Centrum Kształcenia Zawodowego Nr 1

W Zamościu funkcjonuje Akademia Zamojska, która została utworzona na bazie Uczelni Państwowej im. Szymona Szymonowicza w 2021 roku. Akademia jest jedyną państwową uczelnią wyższą na terenie miasta.

Prowadzi kształcenie na studiach:

- magisterskie
- licencjackich
- inżynierskich

Ponadto Akademia prowadzi kształcenie w ramach studiów podyplomowych, kursów oraz szkoleń.

Przy Akademii funkcjonuje dodatkowo Ośrodek Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych.

Akademia Zamojska oferuje następujące kierunki studiów: filologia angielska, turystyka i rekreacja, mechanika i budowa maszyn, finanse i rachunkowość, pedagogika, bezpieczeństwo narodowe, logistyka, pielęgniarstwo i informatyka.

Drugą uczelnią wyższą w Zamościu jest Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna im. Jana Zamoyskiego. Szkoła prowadzi 3-letnie studia licencjackie na trzech kierunkach: administracja, ekonomia, bezpieczeństwo narodowe. Zajęcia odbywają się zarówno w trybie stacjonarnym jak i niestacjonarnym (zaocznym).

Zamość jest ośrodkiem kulturalnym, którego działalność znacznie wykracza poza teren regionu. W kształtowaniu współczesnego oblicza kultury Zamościa ważną rolę odgrywa bogate dziedzictwo kulturowe – staromiejski zespół zachowany w stosunkowo mało zmienionej formie, wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO, a także niezwykle bogate w przeszłości i obecnie życie kulturalne miasta.

Miasto jest organizatorem sześciu instytucji, których podstawowym celem statutowym jest prowadzenie działalności kulturalnej. Są to:

- Muzeum Zamojskie, w strukturze którego funkcjonuje Muzeum Fortyfikacji i Broni oraz Galeria Rzeźby Prof. Mariana Koniecznego,
- Biuro Wystaw Artystycznych – Galeria Zamojska,
- Książnica Zamojska im. Stanisława Kostki Zamoyskiego wraz z sześcioma filiami i trzema punktami bibliotecznymi,
- Zamojski Dom Kultury,
- Orkiestra Symfoniczna im. Karola Namysłowskiego w Zamościu,
- Centrum Kultury Filmowej” Stylowy” w Zamościu.

Spośród ponad 30 zarejestrowanych organizacji pozarządowych aktywną działalność kulturalną prowadzą m.in.:

- Stowarzyszenie Zamojski Klub Jazzowy im. Mieczysława Kosza,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Ludowego Zespołu Pieśni i Tańca “Zamojszczyzna”,
- Zamojskie Towarzystwo Fotograficzne,
- Stowarzyszenie Turystyka z pasją,
- Stowarzyszenie Kultura dla Zamościa,
- Stowarzyszenie Zamość – 1920,
- Stowarzyszenie Wszystko Gra,
- Stowarzyszenie „Nic się nie dzieje”,
- Zamojskie Towarzystwo „Renesans”,
- Stowarzyszenie „Jesteśmy z Tobą - Bądź z Nami”,
- Zamojskie Stowarzyszenie Kulturalne „Czerwony Smok”,
- Stowarzyszenie Chór Ziemi Zamojskiej „CONTRA”,
- Zamojskie Towarzystwo Muzyczne,
- Stowarzyszenie Sympatyków Orszaku Trzech Króli w Zamościu,
- Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”,
- Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Organizatorzy zamojskich przedsięwzięć kulturalnych (instytucje kultury, organizacje pozarządowe), wykorzystując naturalną scenerię renesansowego zespołu staromiejskiego realizują wiele imprez, które na stałe wpisały się w kalendarz miejskich przedsięwzięć kulturalnych, są rozpoznawalne na mapie kulturalnej Polski, cieszą się dużym zainteresowaniem zarówno mieszkańców Zamościa, jak i turystów

W Zamościu zadania związane z kulturą fizyczną oraz upowszechnianiem sportu prowadzi 70 stowarzyszeń reprezentujących 35 dyscyplin sportowych. Najbardziej znanymi, prężnie działającymi klubami sportowymi, których zawodnicy odnoszą sukcesy sportowe są m.in.

- Klub Sportowy „Agros”
- Międzyszkolny Klub Sportowy „Padwa”
- Stowarzyszenie „Klub Sportowy Hetman Zamość”
- Akademicki Uczniowski Klub Sportowy „Trefl”

- Uczniowski Klub Sportowy „Orka”

Wymienione organizacje prowadzą zajęcia szkoleniowo-treningowe, tworzą system współzawodnictwa sportowego, organizują imprezy sportowe oraz rekreacyjne. Powstaje w ten sposób powszechna i ogólnie dostępna oferta skierowana głównie do młodego pokolenia w 35 dyscyplinach sportowych. Łącznie w zajęciach sekcji sportowych bierze udział w różnych okresach czasu ok. 10 000 osób.

Na terenie miasta Zamość przy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 2 działa Komenda Miejska Policji. Organem pilnującym porządku i bezpieczeństwa w Mieście z ramienia Urzędu Miasta jest Straż Miejska.

Na terenie Miasta w 2019 odnotowano łącznie 1165 przestępstw ogółem (81 więcej niż w roku 2018). Wykryto 999 przestępstw osiągając wykrywalność 85,17 %, natomiast w 2018 roku wykryto 904 przestępstw osiągając wykrywalność 83,24 %

W 2019 roku policjanci ujawnili 7 913 wykroczeń (w 2018 r. 6 710), tj. o 1 203 więcej.

Ponadto w 2019 roku można zaobserwować wzrost wykroczeń przeciwko porządkowi ruchu drogowego oraz przepisom o wychowaniu w trzeźwości.

Z kolei w statystykach straży miejskiej w 2019 roku największą liczbę zgodnie z kodeksem wykroczeń zanotowano przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji (4130) oraz ustawie o wychowaniu w trzeźwości art.43 ust.1 (373). Najmniej, bo tylko 1 przeciwko interesom konsumentów oraz ustawie o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Bezpieczeństwo to również strategia ochrony Miasta Zamość przed powodzią. Realizowana jest ona w odniesieniu do koryt rzeki: Łabuńka, Topornicy i Starej Topornicy oraz rowów melioracyjnych. Za jeden z głównych problemów obecnego stanu infrastruktury wodno-melioracyjnej należy niedostateczna ilość środków finansowych przeznaczonych na utrzymanie sieci rowów melioracyjnych, których łączna długość na terenie Miasta Zamość wynosi ok. 30km. Na podstawie prowadzonych obserwacji można stwierdzić, że dla zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców przed podtopieniami, konieczne będzie przeprowadzenie w najbliższym czasie gruntowej konserwacji rowów obejmujących odmulenie i hakowanie dna, lokalne umocnienie skarp oraz przebudowę niektórych przepustów.

Potencjał przyrodniczy i jego zagrożenia

Zamość położony jest na Wyżynie Lubelskiej i w sąsiedztwie Rostocza. Malownicze krajobrazy Rostocza Środkowego tworzą pasma lesistych wzgórz zbudowanych z geozórnokredowych, margli i opok. Piękne doliny wysłane są grubą warstwą piasków polodowcowych. Rostocze porastają lasy jodłowe, buczyny karpackie oraz bory sosnowe. Większe partie lasów jodłowych występują w okolicach Zwierzyńca, sosnowych – w okolicach Krasnobrodu. Na Rostoczach Zachodnich przeważają lasy liściaste.

Dla ochrony pięknych krajobrazów, unikalnej fauny i flory w 1974 r. powołano Rostoczański Park Narodowy (8481,76 ha) z obszarami objętymi ochroną ścisłą. Są to obszary: Bukowa Góra, Czerkies, Nart, Jarugi i Międzyrzeki.

Z pewnością dużym walorem turystycznym miasta jest jego położenie w sąsiedztwie przepięknej krainy – Rostocza z Rostoczańskim Parkiem Narodowym oraz na trasie podróży do Lwowa i na Kresy Wschodnie.

Na tle województwa lubelskiego Zamość był na drugim miejscu pod względem łącznej powierzchni terenów zielonych. Łączna powierzchnia terenów zieleni w Zamościu, w 2019 roku, wyniosła 301,9 ha. Największy udział w powierzchni terenów zieleni w Zamościu miały parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej. Powierzchnia terenów zielonych w stosunku do woj. lubelskiego wyniosła 7,79%, a w Polsce wyniosła 0,28%. Na terenie Miasta Zamość znajduje się 10 pomników przyrody.

Na terenie Zamościa Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska nie ma zlokalizowanej stacji automatycznego pomiaru stanu powietrza.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza pochodzącymi z emisji punktowej są lokalne kotłownie oraz zakłady produkcyjne. Na jakość powietrza znaczący wpływ ma emisja powierzchniowa. Jej cechą charakterystyczną jest to, iż powodowana jest przez liczne, rozproszone źródła, z emitorów o niewielkiej wysokości. Zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca powstawania, bardzo często na obszarach o zwartej zabudowie mieszkaniowej, co powoduje utrudniony proces rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Problemy związane z niską emisją wynikają przede wszystkim ze stosowania w mieszkalnictwie indywidualnym nisko sprawnych urządzeń grzewczych, spalania słabej jakości paliw energetycznych, jak i złego stanu technicznego urządzeń i instalacji kotłowych.

W stosunku do roku 2015, w roku 2019 została ograniczona emisja dwutlenku węgla na obszarze miasta, gazu stanowiącego znaczny odsetek zanieczyszczeń (z 75 470 do 73 568). W pozostałych przypadkach (oprócz tlenu azotu) ilość produkowanych zanieczyszczeń również uległa obniżeniu.

Obszar Zamościa należy do zlewni rzeki Łabuńki. Sieć rzeczna tworzą cieki: Łabuńka, która jest prawobrzeżnym dopływem Wieprza oraz jej dopływy Topornica i Czarny Potok. Rzeka Łabuńka przepływa przez południową i zachodnią część miasta. Topornica płynie przez część zachodnią, natomiast Czarny Potok wzdłuż północnej granicy miasta. W obrębie Zamościa, rzeki Łabuńka i Topornica zostały uregulowane. W okresie średnich i niskich stanów wody warstwa wody w korytach rzek wynosi od 0,6 do 1,0, natomiast w okresie wysokich stanów wody dochodzi do 2,0 m. Dotychczas nie notowano wylewania rzek poza koryta oraz nie wystąpiło niebezpieczeństwo powodzi. Na terenie miasta występuje również stare koryto rzeki Topornicy przebiegające od osiedla Zamczysko do rejonu ul. Okrzei i ul. Dzieci Zamojszczyzny.

W granicach Zamościa znajdują się dwa zbiorniki wodne:

- Staw parkowy zasilany wodą z Łabuńki.
- Zalew miejski zasilany z rzeki Topornicy za pomocą otwartego akweduktu z zapory znajdującej się przy granicy miasta.

Miejscowe uciążliwości w zakresie hałasu stwarzane są przez niewielkie obiekty produkcyjne, usługowe, gastronomiczne, handlowe bądź imprezy rozrywkowe lokalizowane na otwartej przestrzeni w sąsiedztwie terenów o zabudowie mieszkaniowej. Najbardziej uciążliwymi dla środowiska źródłami hałasu są różnego rodzaju urządzenia tj.: urządzenia chłodnicze, sprężarkowe, maszyny i urządzenia stolarskie, instalacje wentylacji ogólnej, czy urządzenia nagłaśniające. Oddziaływanie to nie wpływa na klimat akustyczny całego miasta, lecz ma charakter lokalny. Działalność tych podmiotów kształtuje klimat akustyczny jedynie terenów leżących w bezpośrednim ich sąsiedztwie.

Potencjał kulturowy i jego zagrożenia

Miasto Zamość posiada wiele zabytków a walory miasta przyciągają rzesze zwiedzających. Miejscem godnym polecenia dla osób chcących uciec od wielkomiejskiego zgiełku jest Roztocze. Jest to region, gdzie w otoczeniu malowniczych wzgórz, rzek i potoków można zarówno odpocząć jak i aktywnie spędzić czas wolny. Roztoczański Park Narodowy stanowi atrakcyjne miejsce dla miłośników wędrówek. Zamość jest jedną z atrakcyjniejszych turystycznie miejscowości Lubelszczyzny. Ze względu na niepowtarzalny charakter XVI wiecznej architektury, gród założony przez Wielkiego Hetmana Koronnego Jana Zamoyskiego został wpisany w 1992 roku na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Jego dobra dostępność komunikacyjna pozwala na szeroki rozwój usług turystycznych. W związku z rosnącą ilością odwiedzających Zamość należy zwrócić uwagę na konieczność ponoszenia dużych nakładów związanych z zachowaniem dotychczasowego charakteru tego miejsca, szczególnie zabytkowej części miasta. Działania te są niezbędne dla utrzymania specyficznego klimatu i kolorytu tego obszaru.

„Zamość miasto UNESCO, Pomnik Historii RP produktem turystycznym polskiej gospodarki” - to projekt zrealizowany przez miasto, którego celem było wykreowanie unikatowego produktu turystycznego obejmującego udostępnienie i opisanie Twierdzy Zamość od fortyfikacji XVI-wiecznego miasta

idealnego po fortyfikacje poligonalne poprzez zmianę wizerunku miejsc już znanych, lecz słabo wyeksponowanych oraz „odkrycie” miejsc dotąd nieudostępionych i nieprzewidywalnych, jako atrakcje turystyczne. Projekt obejmował: rewaloryzację pierścienia dzieł obronnych twierdzy, rewaloryzację Zabytkowego Parku Miejskiego, budowę ciągów pieszo-jezdnych i ścieżek terenowych, budowę parkingów, budowę systemu monitoringu i WiFi trasy turystycznej i Zabytkowego Parku Miejskiego, wyposażenie szlaku w małą architekturę.

Potencjał instytucjonalny

Urzędem Miasta w Zamościu, przy pomocy Zastępcy, Skarbnika, Sekretarza Miasta oraz Dyrektorów Wydziałów kieruje Prezydent Miasta. Strukturę organizacyjną Urzędu Miasta Zamość tworzą wydziały, jednostki równorzędne o innej nazwie oraz samodzielne stanowiska pracy, zwane komórkami organizacyjnymi.

Szczegółowe powiązania między poszczególnymi instytucjami a organami urzędu miasta przedstawione zostały w pełnej diagnozie miasta Zamość. Niemniej funkcjonowanie instytucji zarządczych dąży do poprawienia efektywności działania.

Urząd Miasta Zamość posiada w swojej strukturze Wydział Inwestycji Miejskich i Zamówień Publicznych, którego zadaniem jest m.in. opracowywanie planów inwestycyjnych i remontowych oraz promocja terenów inwestycyjnych na terenie Miasta Zamość.

Portal www.investin.zamosc.pl zawierający kompleksową ofertę gospodarczą jest aktualizowany i dostosowany do potrzeb potencjalnych inwestorów. Miasto Zamość stworzyło właścicielom terenów inwestycyjnych, hal magazynowo - produkcyjnych lub powierzchni biurowych przeznaczonych na wynajem czy sprzedaż możliwość przysyłania ofert inwestycyjnych, które będą włączane do miejskiej bazy, a potem promowane aż do momentu, kiedy znajdą nabywcę.

Oferty inwestycyjne Miasta Zamość są umieszczone i na bieżąco aktualizowane:

- w serwisie gospodarczym miasta Zamość: www.investin.zamosc.pl
- w bazach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego
- w Bazie Ofert Inwestycyjnych PAliH, która jest narzędziem wykorzystywanym w pracy zagranicznych biur handlowych PAliH

Warto zwrócić uwagę, że w regionie swoje nieruchomości oferują i promują, oprócz jednostek samorządu terytorialnego również agencje rządowe, spółki Skarbu Państwa, specjalne strefy ekonomiczne, parki przemysłowe i podmioty komercyjne. W najbliższym otoczeniu Miasta działa SSE EURO-PARK MIELEC- Podstrefa Zamość.

Urząd Miasta Zamość posiada w swojej strukturze Wydział Turystyki i Promocji, którego zadaniem jest m.in. promowanie miasta, podejmowanie działań mających wpływ na rozwój turystyki w mieście, upowszechnianie turystyki, współpraca zagraniczna, prowadzenie serwisu internetowego i oficjalnych profili miasta.

W chwili obecnej miasto Zamość prowadzi aktywną współpracę z 8 miastami położonymi w Niemczech, na Ukrainie, Wielkiej Brytanii, Rumunii, Słowacji, USA.

Potencjał gospodarczy i struktura gospodarki

Według danych Ewidencji Działalności Gospodarczej, której działalność polega na wprowadzaniu do systemu CEIDG wniosków dotyczących rejestracji, zmiany, wznowienia, zawieszenia i wykreślenia działalności gospodarczej wynika, że w latach 2016-2019 nastąpił spadek czynności podejmowanych przez przedsiębiorców, związanych ze statusem wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. Tendencja spadkowa widoczna jest w liczbie rejestrowanych, zawieszanych, wznowianych, jak i wykreślanych działalności gospodarczych na przełomie lat 2016 - 2019. W roku 2016 było 426 wniosków o założenie działalności gospodarczej, natomiast w roku 2019 - 372. Podobnie w przypadku

wznowienia działalności gospodarczej, kiedy w 2016 roku zostało złożone 282 wnioski, zaś w 2019 – 237. Jednakże, w 2019 roku spadła liczba składanych wniosków o zawieszenie (496 wniosków w 2016 roku - 441 w 2019 roku) oraz wykreślenie (z 339 wniosków w 2016 roku - 282 w 2019 roku) działalności gospodarczych, co może świadczyć o stabilizacji przedsiębiorców.

Zamość to obecnie regionalny ośrodek usługowy w południowej części województwa lubelskiego. Znaczny udział w gospodarce miasta przypada na usługi w branżach okołoturystycznych oraz w rozwijającym się ciągle handlu. Zamość oddziałuje – jako centrum handlowe – na okoliczne miasta i gminy. W promieniu 40 km od Zamościa mieszka (łącznie z Zamościem) ponad 450 tys. ludzi. Wcześniej miasto było ośrodkiem przemysłowym, głównie w gałęziach: spożywczej i meblarskiej. Powstanie Podstrefy Zamość SSE EURO-PARK Mielec to powrót do pełnego rozwoju miasta. Oferta gospodarcza Zamościa oraz potencjał ekonomiczny miasta uwarunkowane są między innymi potencjałem gospodarczym całego regionu Lubelszczyzny. Województwo lubelskie to przede wszystkim jeden z najważniejszych regionów rolniczych Polski. Bogate zaplecze czystej ekologicznie żywności sprzyja rozwojowi przemysłu spożywczego.

Zamość to również miasto niewątpliwie związane z turystyką. Promocja miasta pod względem turystycznym realizowana jest m.in. przez Zamojskie Centrum Informacji Turystycznej i Historycznej które na targach Regionów i Produktów Turystycznych -Tour Salon w Poznaniu w kategorii 3* zajęło I miejsce.

W roku 2019 Zamość odwiedziło łącznie 314 000 turystów, co stanowi wzrost o 8 890 turystów w porównaniu do roku ubiegłego.

Wśród turystów szczególnym zainteresowaniem cieszyło się ZOO z liczbą 204 085 osób odwiedzających. Kolejnym chętnie odwiedzanym obiektem w Zamościu jest Muzeum Broni i Fortyfikacji Arsenał oraz Muzeum Zamojskie. W 2019 roku oddane dla turystów do zwiedzania zostały Krypty w Katedrze oraz Dzwonnica Katedralna.

W Zamościu, w 2019 r., funkcjonowało 9 obiektów świadczących usługi hotelarskie, których ewidencję prowadzi Prezydent Miasta. Dwa hotele były 4 gwiazdkowe, 6 trzy gwiazdkowych i 1 z dwoma gwiazdkami. Miasto Zamość to miasto odwiedzane również chętnie przez turystów zagranicznych, choć w stosunku do roku 2016 w roku 2019 spadła liczba turystów zagranicznych z 7 654 na 6720.

Potencjał materialno - finansowy miasta

Potencjał materialno-finansowy miasta oceniony został w diagnozie Miasta w kontekście aspektów takich jak: majątek komunalny, transport, gospodarka przestrzenna i przewidywane w niej zmiany oraz budżet i inwestycje miasta.

Mieszkaniowym zasobem gminy, tj. lokalami stanowiącymi własność gminy albo innych osób prawnych lub spółek handlowych, utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystw budownictwa społecznego a także lokalami pozostającymi w posiadaniu samoistnym tych podmiotów zarządza Zakład Gospodarki Lokalowej Sp. z o.o. w Zamościu (ZGL) na podstawie umowy wykonawczej. Na podstawie zawartej umowy cywilnoprawnej ZGL zarządza (administruje) mieniem komunalnym, stanowiący nieruchomości zabudowane oraz prowadzi pozabilansową ewidencję środków trwałych powierzonych do administrowania o łącznej wartości 59 589 451,00 zł (w 2018 roku 61 618 574,00 zł).

ZGL jest spółką miejską zależną od Prezydenta Miasta Zamość, który jako właściciel posiada 100% udziału w kapitale i 100% udziału w prawach głosu. Sprawy Spółki prowadzone są przez Zarząd, a nadzór na działalnością Spółki sprawuje Rada Nadzorcza. Podstawową działalnością Spółki jest zarządzanie komunalnym zasobem lokalowym. Szczegółowy zakres zadań i wzajemnych rozliczeń z tytułu realizacji tej działalności, określa umowa o zarządzanie gminnym zasobem nieruchomości Miasta Zamość, zawarta w dniu 30.12.2016 roku pomiędzy Miastem Zamość, a Zakładem Gospodarki Lokalowej w Zamościu Sp. z o.o. Łączna powierzchnia lokali mieszkalnych i użytkowych administrowanych przez Spółkę wynosiła 217 847 m².

Powierzchnia ewidencyjna wszystkich gruntów na terenie Miasta Zamość wyniosła 3033,1832 ha (w roku 2018 - 3033,1766 ha), a łączna powierzchnia gruntów komunalnych, według stanu na 31.12.2019 r. wyniosła 790,51 ha (26,06% ogółu powierzchni)¹, z tej liczby:

- w wieczystym użytkowaniu znajduje się 86,9814 ha (w roku 2018 - 248,0477 ha)
- w trwałym zarządzie 192,6181 ha (w roku 2018 - 192,6181 ha)
- w użytkowaniu 8,1501 ha (w roku 2018 - 8,1501 ha)
- w użyczeniu 0,3110 ha (w roku 2018 - 7,5910 ha)
- w dzierżawie 277,7875 ha. (w roku 2018 - 233,7672 ha).

W dużym stopniu rozwój gospodarczy miasta ukazuje jego budżet – dochody własne, w tym wpływy podatkowe. W 2019 r. dochody własne, w tym wpływy z podatków stanowiły 35% wszystkich dochodów. Dochody własne w 2019 r. wyniosły 171 142 942,00 zł i były wyższe o ponad 22 000 tys. zł od dochodów własnych Miasta uzyskanych w 2017 r.

Koszt inwestycji w 2019 r. wyniósł ponad 494 551 305 zł. Największą część, 190 341 295 zł (38,49 %), stanowiły inwestycje w zakresie oświaty i wychowania. Drugim obszarem w ramach, którego miasto poniosło największe koszty inwestycyjne był transport - 46 569 354 zł, co stanowiło, 9,42 % wszystkich kosztów. 7,23 % stanowiły wydatki na opiekę społeczną.

¹ Raport o stanie Miasta Zamość za 2019 rok

4. Przesłanki tworzenia, metodyka i zakres Strategii

W dniu 13 listopada 2020 r. weszły w życie nowe przepisy wynikające ze znowelizowanych ustaw - Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 t. j.) oraz Ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 poz. 1372 t.j.). W wyniku zmienionych regulacji wprowadzono m.in. nowe rozwiązania dotyczące trybu i zakresu opracowania Strategii rozwoju gminy, które zostały wprowadzone do niniejszej Strategii.

Metodyka zastosowana w Strategii opiera się na poniższych zasadach, które odnoszą się zarówno do kolejnych etapów opracowania dokumentu, jak też do fazy wdrożeniowej Strategii:

▪ **Model ekspercko – partycypacyjny**

W pracach nad Strategią zastosowano model ekspercko – partycypacyjny zakładający wiodącą rolę ekspertów zewnętrznych oraz udział przedstawicieli różnych grup interesariuszy w procesie opracowania i konsultowania dokumentu Strategii.

▪ **Analiza danych, wnioski i kierunki rozwojowe**

Dokonano analizy danych w obszarach społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych, pod kątem problemów i potencjałów rozwojowych Miasta Zamość. Zidentyfikowano kluczowe zjawiska i trendy wpływające na rozwój obszaru.

Odpowiednio do zidentyfikowanych przewag konkurencyjnych sformułowano wnioski i określono wizję rozwoju obszaru oraz zdefiniowano cele strategiczne i cele operacyjne, w taki sposób aby dać pierwszeństwo mobilizacji lokalnych czynników rozwoju. Określono zadania służące realizacji celów wskazując najważniejsze obszary aktywności samorządu miasta do roku 2030. Definiując cele i zadania korzystano z dotychczasowych doświadczeń związanych z planowaniem i wdrażaniem polityki rozwoju Miasta Zamość.

▪ **Koncentracja wsparcia**

Ograniczono liczbę obszarów rozwojowych i celów do takich, które w procesie tworzenia Strategii uznano za priorytetowe i mające decydujący wpływ na realizację wizji rozwoju Zamościa. W Strategii nie dążono zatem do tego, aby każdy obszar aktywności miasta uznać za strategiczny. Nie oznacza to rezygnacji z bieżących działań samorządu, uznano jedynie, że część z nich ma mniejszy wpływ na osiągnięcie celów strategicznych.

▪ **Partycypacja społeczna**

Eksperci zewnętrzni oraz przedstawiciele władz samorządowych realizowali proces opracowania Strategii zgodnie z dobrymi praktykami partycypacji społecznej i partnerstwa. Położono nacisk na uspołecznienie kolejnych etapów prac na Strategią, przy wykorzystaniu doświadczeń lokalnej społeczności, oraz podmiotów publicznych i prywatnych. Zasadę partnerstwa i współpracy z interesariuszami zastosowano również w proponowanym systemie wdrażania Strategii.

▪ **System realizacji**

Opracowano system wdrażania Strategii w oparciu o kompetencje ustawowe oraz możliwości finansowe i organizacyjne samorządu miasta przy wykorzystaniu zasady partnerstwa i współpracy interesariuszy, uwzględniając elastyczność przyjętych rozwiązań, tak by zwiększyć sprawność realizacji Strategii i skuteczność wykorzystywania dostępnych funduszy.

▪ **Podejście realistyczne**

W trakcie prac koncentrowano się na tym aby dokument Strategii pozostał realistyczny pod kątem możliwości prawnych (kompetencje ustawowe samorządu miasta), organizacyjnych i finansowych – zarówno w kontekście celów, jak również zadań przewidzianych do realizacji.

▪ Finansowanie propozycji przedsięwzięć wynikających ze strategii

Strategia zawiera informacje nt. źródeł finansowania proponowanych do realizacji zadań. Należy jednocześnie podkreślić, że ostateczne rozstrzygnięcia w zakresie zakresu, kosztów i harmonogramów realizacji poszczególnych projektów uzależnione będą od dostępności zewnętrznych źródeł finansowania, przede wszystkim w zakresie kwalifikowalności wsparcia z funduszy europejskich w latach 2021 – 2027. Proces ten wymaga też dobrej współpracy – zarówno pomiędzy wydziałami Urzędu Miasta, jak też z jednostkami podległymi i podmiotami zewnętrznymi, a także długofalowej konsekwencji w działaniu wszystkich interesariuszy.

Przesłanki tworzenia Strategii

Strategie rozwoju sporządzane przez samorządy regionalne i lokalne są podstawowymi dokumentami programowania rozwoju w krajach Unii Europejskiej. Podstawowymi przesłankami tworzenia Strategii Rozwoju Miasta Zamość były m.in.:

- Potrzeba stworzenia wspólnego „drogowskazu” dla wszystkich zainteresowanych rozwojem miasta
- Potrzeba posiadania oficjalnego dokumentu stworzonego przy zaangażowaniu mieszkańców, upoważniającego do występowania o środki finansowe pozabudżetowe, z budżetu państwa, a także o środki z funduszy wsparcia Unii Europejskiej i innych instytucji wspierających rozwój lokalny
- Potrzeba stworzenia planu strategicznego kompatybilnego z dokumentami wyższego rzędu tj. planów strategicznych organów centralnych państwa

Założenia stanowią warunki brzegowe niezbędne do prawidłowego sformułowania strategii rozwoju i były określane na początku jej powstawania.

Założenia dotyczące dokumentu strategii

- Perspektywa planowania: 2030 rok.
- Decyzje zawarte w strategii rozwoju będą służyły mieszkańcom Miasta.
- Strategia będzie najogólniejszym dokumentem planistycznym Miasta i tym samym wraz ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego będzie nadrzędna w stosunku do pozostałych dokumentów przyjętych przez Władze Miasta.
- Strategia będzie spójna z zamierzeniami zewnętrznych dokumentów planistycznych.
- Zadaniem strategii jest ułatwienie władzom samorządowym utrzymania głównych, długookresowych celów rozwoju Miasta.
- Strategia będzie wskazywała zadania wspólne partnerów społecznych.
- Realizacją strategii będą kierowały władze wykonawcze Miasta.

Założenia dotyczące procesu pracy nad opracowaniem dokumentu strategii:

Strategia opracowywana została w modelu ekspercko – partycypacyjnym, z udziałem przedstawicieli społeczności lokalnej (interesariuszy).

Założenia dotyczące zrównoważonego rozwoju:

Zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska, zrównoważony rozwój oznacza integrację działań politycznych, gospodarczych oraz społecznych, z zachowaniem równowagi i trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Przygotowanie strategii i jej realizacja będzie uwzględniała zasady zrównoważonego rozwoju. Termin „zrównoważony rozwój” oznacza:

- Zachowanie szansy dla przyszłych pokoleń na realizację ich potrzeb.

- Poszanowanie zasobów ze względu na ich ograniczoność.
- Harmonizowanie ekologicznych, społecznych i ekonomicznych celów rozwoju.
- Długookresowe podejście do analizowania, planowania i urzeczywistniania celów rozwoju.

Strategia Rozwoju Miasta to dokument tworzony poprzez długofalowy proces obejmujący działania takie jak: diagnoza społeczno-gospodarcza, badania ankietowe, warsztaty z udziałem mieszkańców i przedsiębiorców, w efekcie których projektowane są cele główne i szczegółowe. Po zaprojektowaniu wstępnych założeń strategii poddawane są one ponownym konsultacjom dzięki czemu ustalane są ostateczne priorytety i tworzony jest ostateczny projekt dokumentu.

W tworzeniu Strategii ważnym elementem jest również uwzględnienie pozostałych dokumentów strategicznych miasta. Dokumenty te są planami i programami realizacyjnymi Strategii a część z nich ustanawia warunki do działania oraz określa, jakie zachowania są zgodne z celami Strategii dla uczestników życia społecznego i gospodarczego.

ETAPY POWSTAWANIA STRATEGII

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
- Miejski Plan Zarządzania Kryzysowego
- Program Gospodarki Niskoemisyjnej
- Program Ochrony Środowiska dla powiatu grodzkiego Zamość na lata 2021-2025 z perspektywą do roku 2030 Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Zamość na lata 2011-2032
- Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Zamość na lata 2017-2023
- Plan Gospodarki Odpadami
- Program współpracy Miasta Zamość z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Zamość na lata 2020-2023
- Program współpracy Miasta Zamość z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2020 rok
- Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Miasta Zamościa na lata 2012-2027
- Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Zamość na lata 2020-2024
- Programu gospodarczego budowy i przebudowy ulic na terenie miasta Zamość w latach 2019-2023

- Strategia Rozwoju Elektromobilności Miasta Zamość na lata 2019-2023
- Samorządowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2018-2021
- Plan zarządzania dobrem Światowego Dziedzictwa Stare Miasto w Zamościu wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO- Zespół urbanistyczny wpisany 14 grudnia 1992 r. na podstawie kryterium IV

Uwarunkowania zewnętrzne

Zgodnie z Białą Księgą Komisji Europejskiej, analizującą scenariusze dotyczące przyszłości Europy z perspektywy globalnej, najbliższe lata przyniosą wyzwania związane z rosnącymi kosztami produkcji energii i pozyskiwania zasobów naturalnych. Sytuację komplikować będą dodatkowo obserwowane i coraz bardziej odczuwalne zmiany klimatyczne, pandemie, oraz konflikty, niepokoje polityczne i powracający protekcjonizm państw. W sferze gospodarczej i społecznej, zmiany przyniosą postęp technologiczny i intensywna cyfryzacja, a także postępująca specjalizacja kadr i rosnące oczekiwania w zakresie innowacyjnych kompetencji i umiejętności. Odpowiedzią na te wyzwania może być zrównoważony rozwój państwa (jego społeczeństwa i gospodarki) w harmonii i z poszanowaniem zasobów naturalnych. Niniejsza Strategia uwzględni przeanalizowane uwarunkowania i swoją filozofią wpisywać się będzie w szereg dokumentów strategicznych wyższego rzędu, wdrażając na szczeblu lokalnym odpowiedzi na stojące przed Rzeczpospolitą Polską i Zamościem wyzwania globalne.

1. Polityka spójności Unii Europejskiej

Wsparcie w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności będzie miało ogromne znaczenie dla realizacji polityki rozwojowej w Zamościu.

Pięć zasadniczych celów Polityki Spójności w latach 2021–2027 to:

- bardziej inteligentna Europa przez innowacje, cyfryzację, transformację gospodarczą oraz wsparcie dla lokalnych małych i średnich przedsiębiorstw;
- bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa wdrażająca porozumienie paryskie i inwestująca w transformację sektora energetycznego, w odnawialne źródła energii oraz w walkę ze zmianami klimatu – wspierająca zielone inwestycje;
- lepiej połączona Europa ze strategiczną infrastrukturą transportową i sieciami cyfrowymi - poprawiająca mobilność i dostęp do regionów;
- Europa o silniejszym wymiarze społecznym wdrażająca europejski filar praw socjalnych i inwestująca w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej – poprawiająca jakość życia i sytuację osób zagrożonych wykluczeniem;
- Europa bliżej obywateli przez wspieranie oddolnych strategii rozwoju miasta i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.

Podejście w ramach Polityki do rozwoju regionalnego będzie korzystne dla wschodnich obszarów Polski, różnicując intensywność wsparcia w zależności od stopnia rozwoju regionów. Metoda przydziału funduszy oparta o poziom PKB na jednego mieszkańca nadal będzie korzystna dla województwa i Zamościa.

2. Europejski Zielony Ład

Zaprezentowany w grudniu 2019 r. przez Komisję Europejską Zielony Ład jest strategicznym planem działania Europy na rzecz zrównoważonej gospodarki unijnej. Naczelną ideą przyświecającą twórcom jest udzielenie skutecznej odpowiedzi na wyzwania związane z klimatem i środowiskiem oraz kreatywna adaptacja i wykorzystanie nowych możliwości we wszystkich obszarach polityki, tak, aby realizowana transformacja była sprawiedliwa i sprzyjała włączeniu społecznemu. Realizacja powyższego celu będzie możliwa poprzez szereg działań we wszystkich sektorach gospodarki, obejmując m.in.: inwestycje w technologie przyjazne dla środowiska; wspieranie innowacji przemysłowych; wprowadzanie czystszych, tańszych i zdrowszych form transportu prywatnego i publicznego; obniżenie emisyjności

sektora energii; zapewnienie większej efektywności energetycznej budynków, czy współpracę z partnerami międzynarodowymi w celu poprawy światowych norm środowiskowych.

Inicjatywy UE skupione będą w najbliższym okresie m.in. na obszarach, takich jak: ambitne cele klimatyczne; czysta, przystępna cenowo i bezpieczna energia; strategia przemysłowa na rzecz czystej gospodarki o obiegu zamkniętym; zrównoważona i inteligentna mobilność; ekologizacja wspólnej polityki rolnej; zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej; dążenie do zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska. Zakładane kierunki rozwoju Zamościa w pełni wpisują się w europejską strategię na rzecz wzrostu, służącą przekształceniu Unii w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę, zapewniającą dobre i sprawiedliwe warunki życia społeczeństwu UE. Potencjalnie korzystne dla miasta mogą być również planowane działania osłonowe i finansowe narzędzia ułatwiające sprawiedliwą transformację w kierunku gospodarki ekologicznej.

3. Gospodarka o obiegu zamkniętym

Gospodarka o obiegu zamkniętym, czyli tzw. circular economy, to system gospodarczy zmierzający do maksymalnie racjonalnego wykorzystania surowców i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów poprzez kreowanie zamkniętego obiegu materiałów, surowców i wytwarzanych produktów w gospodarce. Realizacja powyższego modelu jest jednym z przyjętych celów Unii Europejskiej i następuje poprzez szereg nowelizacji dyrektyw w zakresie gospodarki odpadami.

W Polsce, we wrześniu 2019 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Mapy drogowej transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym”. Realizowane są pierwsze programy pilotażowe; Strategia Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 i jej zakładane cele również wpisują się w unijną koncepcję gospodarki obiegu zamkniętego, która poprzez politykę spójności będzie wspierać miasto w modernizacji lokalnego przemysłu, poprawie poziomu jego innowacyjności oraz wdrażaniu regeneracyjnej gospodarki niskoemisyjnej.

4. Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) jest jednym z kluczowych dokumentów programowych. Została przyjęta przez Radę Ministrów RP w lutym 2017 r. i pełni funkcję średniookresowego planu gospodarczego wytyczającego strategię rozwoju kraju. Strategia oparta jest na założeniu zrównoważonego rozwoju, którego celem jest pokonanie pułapek rozwojowych kraju: średniego dochodu, braku równowagi, przeciętnego produktu, demograficznej oraz słabości instytucjonalnej, jak również barier dla rozwoju Polski, takich jak rozwarstwienie społeczne i stałe zróżnicowania przestrzenne w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zasadniczym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Z kolei cele szczegółowe obejmują: I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną; II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Nowa doktryna polityki regionalnej państwa i proponowany model postępu mają premiować rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony, prowadzący do zwiększenia efektywności interwencji publicznej, w szczególności w odniesieniu do słabszych regionów, podregionów, miast i obszarów wiejskich. W ten sposób SOR tworzyć ma warunki dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym, co korzystnie przyczyni się również do realizacji założeń Strategii Rozwoju Miasta Zamość.

5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)

Przyjęta uchwałą Rady Ministrów RP we wrześniu 2019 r. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa. Rozwija on ustalenia przyjęte w SOR, takie jak rozwój Polski społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.

Głównym celem polityki regionalnej KSRR jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Powyższy cel realizowany będzie w oparciu o uzupełniające się trzy cele szczegółowe, tj.:

- Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowymi przestrzennym;
- Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;
- Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

KSRR kontynuuje model odpowiedzialnego rozwoju zaproponowany przez SOR, którego celem jest wspomaganie w szczególności obszarów, które łatwo dotyka kryzys i które nie mogą rozwinąć swojego potencjału rozwojowego z uwagi na utracone funkcje społeczno-gospodarcze (np. byłe miasta wojewódzkie średniej wielkości, takie jak Zamość, który został ujęty na liście imiennej (załączniku do KSRR) jako miasto stagnujące, charakteryzujące się umiarkowanym powiększaniem niekorzystnego dystansu i złą sytuacją społeczno-gospodarczą). Ponieważ jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski, wskazane w dokumencie obszary strategicznej interwencji obejmują zagrożone marginalizacją tereny Polski wschodniej, które także otrzymają szczególne wsparcie. Jest to zgodne z nową koncepcją w polityce regionalnej państwa, która przedkłada równość i spójność nad konkurencyjność i wydajność, orientując więcej dedykowanych narzędzi pomocowych w kierunku obszarów zmarginalizowanych.

6. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. (SRWL)

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. przyjęta przez Sejmik Województwa Lubelskiego w dn. 29 marca 2021 r. w swych założeniach proponuje model rozwoju zrównoważonego terytorialnie, określając cztery równorzędne obszary: sektor rolno – spożywczy, przestrzeń, gospodarka i społeczeństwo.

Zgodnie z zaprezentowaną wizją, województwo lubelskie racjonalnie wykorzystując specyfikę społeczno-gospodarczą, zasoby środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich ma rozwijać się w sposób zrównoważony. Wzrosnąć ma jego znaczenie jako strategicznego producenta finalnych wyrobów żywnościowych oraz dostawcy usług prozdrowotnych i usług czasu wolnego.

Na bazie zidentyfikowanych wyzwań rozwoju, zaproponowano cztery strategiczne cele rozwoju województwa lubelskiego:

- Cel 1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych;
- Cel 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych;
- Cel 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu;
- Cel 4. Wzmacnianie kapitału społecznego.

Kierunki działań wytyczone przez SRWL obejmować będą m.in. poprawę jakości życia mieszkańców województwa, lepsze wykorzystanie jego transgranicznego potencjału, podniesienie poziomu integracji wewnętrznej regionu, poprawę konkurencyjności sektora rolno-spożywczego, oraz rozwój sfery usług związanych z zagospodarowaniem czasu wolnego. Kierunki te są spójne z założeniami Strategii Rozwoju Miasta Zamość i z korzyścią wpłyną na rozwój zarówno miasta jak i całej Ziemi Zamojskiej.

5. Spójność z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

W procesie definiowania celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Miasta Zamość zachowano spójność z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 (SRWL 2030). Istotną kwestią jest tu zgodność z **modelem zrównoważonego rozwoju województwa**, który ma charakter funkcjonalny i oparty jest o cztery filary zakładające:

- zrównoważony terytorialnie rozwój regionu
- integrację zasobów i potencjałów
- stymulowanie racjonalnymi wyborami strategicznymi
- ukierunkowanie na osiągnięcie wysokiej jakości życia

Ważnym aspektem w określaniu celów i kierunków działań Strategii było uwzględnienie przedstawianych w SRWL 2030 **zasad horyzontalnych**, które obowiązują wszystkich interesariuszy regionalnej polityki rozwoju oraz determinują sposób osiągania celów rozwoju przyjętych w SRWL.

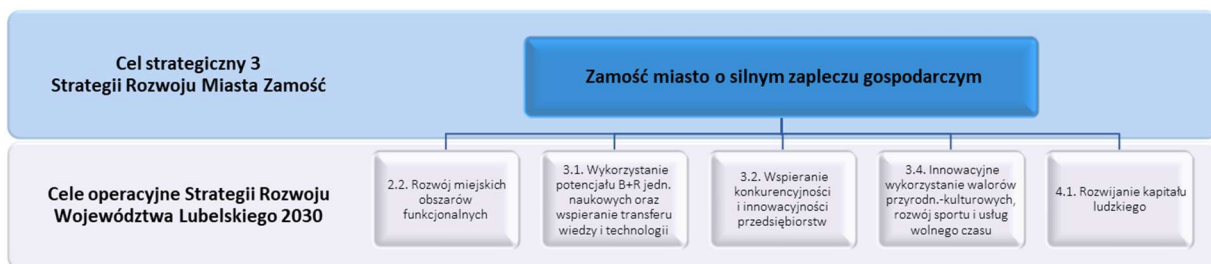
Zasady horyzontalne w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 (opr. własne)

Wykorzystanie modeli, zasad i rekomendacji zawartych w SRWL 2030 było ważnym aspektem w formułowaniu celów Strategii Rozwoju Miasta Zamość, szczególnie w kontekście wykorzystania dostępnych instrumentów rozwoju terytorialnego zapewniających większą efektywność wydatkowania środków publicznych i koncentrację na realizacji projektów prorozwojowych.

Analizując problemy, potencjały i przewagi konkurencyjne Miasta Zamość oraz określając cele Strategii zachowano spójność z celami operacyjnymi SRWL 2030 przedstawioną na poniższych schematach:

Spójność celów strategicznych Strategii Rozwoju Miasta Zamość z celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030.

6. Struktura użytkowania gruntów Miasta Zamość

Zamość, ze względu na pełnioną funkcję w systemie osadniczym województwa lubelskiego oraz znaczenie społeczno-gospodarcze w procesach rozwojowych, stanowi główny element struktury przestrzennej Lubelszczyzny. Jako jeden z głównych ośrodków miejskich województwa, koncentrujący funkcje gospodarcze i społeczne, pełni istotną rolę w świadczeniu usług stanowiąc tym samym o konkurencyjności regionu. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL), miastu nadano rangę ośrodka subregionalnego wskazanego do wzmacniania funkcji regionalnych. Określone w PZPWL przestrzenne warunki realizacji regionalnej polityki rozwoju w sferze polityki miejskiej zakładają, że podnoszenie konkurencyjności miast wymaga ich integracji funkcjonalnej (kompleksowego rozwoju) poprzez m. in.:

- kształtowanie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych umożliwiających osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania,
- rewitalizację lub wymianę zdegradowanych fragmentów tkanki miejskiej,
- zachowanie historycznych założeń, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych,
- restrukturyzację i planowanie zagospodarowania w sposób zapobiegający powstawaniu środowiskowych kolizji funkcjonalnych,
- uzupełnianie jednolitych funkcjonalnie obszarów miast niekolizyjnymi funkcjami uzupełniającymi, z dążeniem do wykształcania układu wielofunkcyjnych struktur miejskich.

PZPWL wyznacza miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych – w tym Zamościa – jako obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym i traktuje je jako strefy istniejących lub wymagających kształtowania związków funkcjonalno-przestrzennych w układach organizacyjnych, infrastrukturalnych, przyrodniczych oraz społeczno-gospodarczych. Delimitowany w planie obszar funkcjonalny Zamościa obejmuje – poza samym miastem stanowiącym rdzeń tego obszaru – gminy: Zamość, Sitno i Łabunie. Jest to obszar większy niż zasięg terytorialny OSI określony w SRWL, co wynika z potrzeby kompleksowego planowania rozwoju w szerszym wymiarze przestrzennym służącym wyeliminowaniu potencjalnych, trwałych niekorzystnych skutków zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, a także perspektywiczne wykorzystanie i ukierunkowanie impulsów rozwojowych. Założeniem regionalnej polityki przestrzennej w zakresie kształtowania ośrodków subregionalnych jest rozwój wielofunkcyjny polegający na wzmacnianiu różnych ogniw bazy ekonomicznej i społecznej służącej poprawie ich konkurencyjności oraz zapewnieniu optymalnego dostępu do usług o znaczeniu regionalnym. Miasta o randze subregionalnej, w tym Zamość pełnią szczególną rolę we wspomaganianiu procesów dyfuzji płynących z ośrodka metropolitalnego na teren województwa. W związku z tym za podstawowe funkcje rozwojowe uznano funkcje: usługową, produkcyjną oraz mieszkaniową.

Rozwój przestrzenny miasta podporządkowany jest konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju, czyli takiego gospodarowania zasobami, w którym zaspokojenie potrzeb obecnego pokolenia nie zmniejszy szans zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Zgodnie z nią, w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Zamość* przyjęto następujące zasady prowadzenia polityki przestrzennej:

- wyeksponowania, rewaloryzacji i ochrony historycznych struktur przestrzennych, składających się na dziedzictwo kulturowe służących wydobyciu walorów identyfikujących tożsamość kulturową miasta, co odnosi się w pierwszym rzędzie do struktur zabytkowych, zaliczonych do światowego dziedzictwa a także do uczytelniania oraz rehabilitacji struktur stanowiących kontynuację i rozwinięcie renesansowego założenia lokacyjnego,
- kreowania pozytywnych przeobrażeń jakościowych przestrzeni polegającego na restrukturyzacji i porządkowaniu struktur urbanistycznych, kształtowaniu charakterystycznego wyrazu i wydobycia wartości kompozycyjno- krajobrazowych miasta, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni publicznych i prestiżowych w rejonie centralnym, osi kompozycyjnych, terenów rekreacji i usługowych ośrodków dzielnicowych,

- oszczędnego gospodarowania zasobami terenowymi co wiązać się będzie z kontrolowaniem i ograniczaniem (do racjonalnie uzasadnionego poziomu ekspansji zabudowy na tereny o dużej przydatności rolniczej i szczególnych walorach krajobrazu przyrodniczego,
- efektywnego wykorzystywania przestrzeni w strefach zainwestowania miejskiego oznaczającego wykorzystanie, dla rozwoju głównych funkcji miastotwórczych rezerw terenowych w obrębie terenów już zainwestowanych, racjonalizację gospodarowania przestrzenią i dopełnianie zabudowy w obrębie istniejących struktur,
- stworzenia odpowiednich warunków przestrzennych dla stymulowania rozwoju przedsiębiorczości i usług we wskazanych obszarach stanowiących główne czynniki aktywizujące rozwój miasta, w oparciu o zmodernizowany układ szlaków komunikacyjnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym,
- skupienia energii inwestycyjnej i działań stymulujących pożądaną przekształcenia jakościowe w wybranych obszarach o priorytetowym znaczeniu krystalizujących strukturę przestrzenną miasta w obszarach strategicznych,
- dopuszczenia wielofunkcyjności obszarów zainwestowanych oznaczającego możliwość sytuowania w jednym obszarze różnorodnych funkcji, nie stwarzających nadmiernych wzajemnych uciążliwości, przy zachowaniu priorytetów lokalizacyjnych dla określonych funkcji wiodących.

Ocena stanu istniejącego stanowi podstawę dla wniosków i rekomendacji w zakresie kierunków rozwoju przestrzennego. Ocena zagospodarowania i użytkowania terenów została sporządzona w oparciu o: (1) analizy ilościowe – bilans istniejącego użytkowania terenu (analiza ilościowa służy m.in. określeniu zasięgu strefy terenów zurbanizowanych i niezurbanizowanych jako punktu wyjścia dla dalszych ustaleń), a także (2) analizy jakościowe – opis procesów kształtujących rozwój przestrzenny Zamościa na bazie analizy wniosków z badań ilościowych i materiałów literaturowych (celem jest charakterystyka zagospodarowania stref miasta oraz identyfikacja ich potencjałów rozwojowych).

Analizy ilościowe i jakościowe są stosowane w celu zidentyfikowania głównych procesów kształtujących obecny rozwój przestrzenny Zamościa, a także perspektywy ich zmian. Zidentyfikowanie i uwzględnienie tych procesów jest ważne przy formułowaniu kierunków polityki rozwoju miasta.

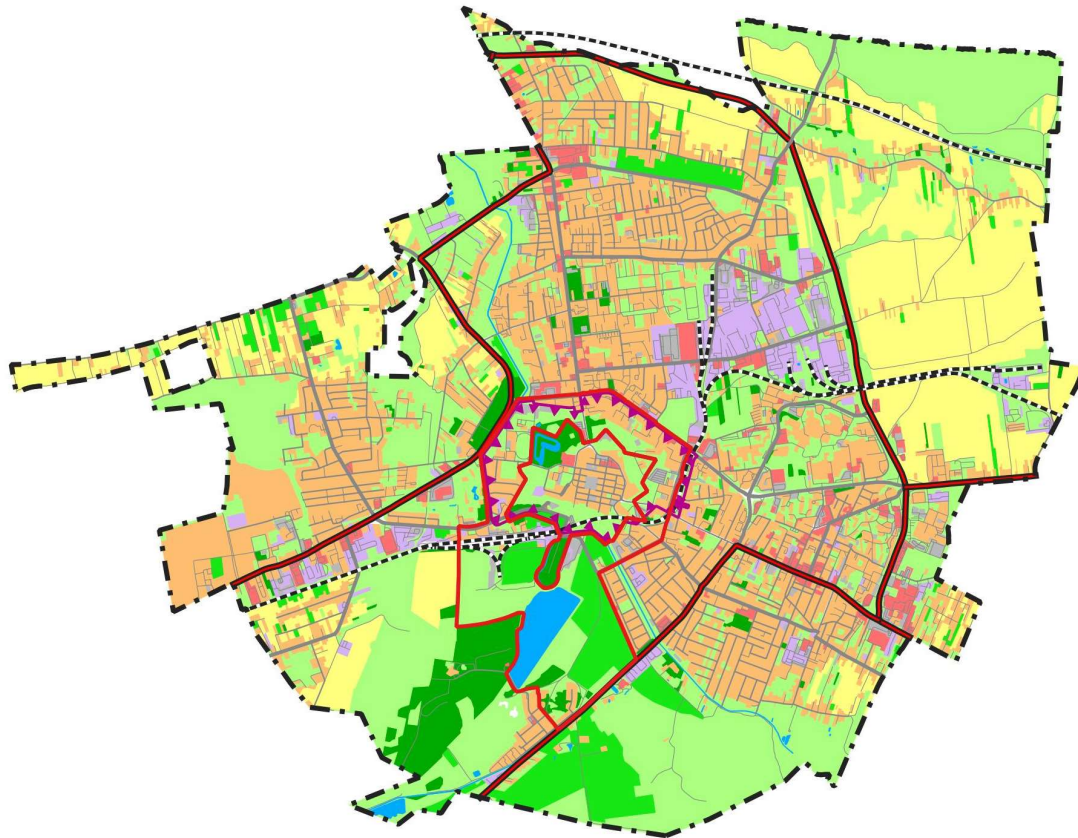
W strukturze użytkowania gruntów tereny zabudowane (zabudowa mieszkaniowa, przemysłowo-składowa, usługowo-handlowa) obejmują 34% powierzchni miasta (tab. 1). Wśród terenów zabudowy mieszkaniowej nieco ponad 66% powierzchni stanowią tereny zabudowy jednorodzinnej, zaś tereny zabudowy wielorodzinnej – 17%, wśród której dominującym typem zabudowy jest zabudowa blokowa, pozostałe tereny stanowią tereny zabudowy mieszkaniowej mieszanej.

Tereny otwarte stanowią ponad 59% ogólnej powierzchni miasta, wśród których największy udział mają tereny rolne (pola uprawne, łąki) – część z nich nadal jednak podlega stopniowej urbanizacji. Tereny te zlokalizowane są głównie na obrzeżach miasta w jego północno-wschodniej i południowej jego części. Tereny gruntów leśnych i zadrzewień stanowią łącznie 6,5% powierzchni terenów niezabudowanych.

Zamość charakteryzuje się koncentryczno - promieniastą strukturą użytkowania gruntów ukształtowaną w wyniku naturalnych uwarunkowań oraz historycznych i współczesnych procesów rozwojowych:

Struktura użytkowania gruntów Miasta Zamość

Legenda

Tereny otwarte

- lasy i zadrzewienia
- wody powierzchniowe
- ogrody działkowe, sady, plantacje
- tereny ławiste, łąki
- pola uprawne
- tereny niezabudowane poz., nieużytki

Tereny zurbanizowane

- zabudowa mieszkaniowa
- przemysłowo-składowa
- usługowo-handlowa
- place, parkingi

Główne zew. powiązania komunikacyjne

- drogi (krajowe, wojewódzkie)
- linie kolejowe

Wewnętrzne powiązania komunikacyjne

- drogi zbiorcze
- drogi lokalne, dojazdowe i poz.
- obszar wpisany na listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO
- obszar rewitalizacji
- granice miasta

Źródło: Na podstawie danych BDOT10k

Struktura użytkowania gruntów

Pokrycie terenu	Powierzchnia [km ²]	Udział w pow. miasta [%]
Zabudowa, w tym:	10,44	34,4
wielorodzinna	1,44	0,5
jednorodzinna	5,58	18,4
przemysłowo-składowa	1,19	3,9
handlowo-usługowa	0,79	2,6
pozostała zabudowana	1,44	0,5
Tereny komunikacyjne	1,28	4,2
Place	0,55	1,8
Wody powierzchniowe	0,31	1,0
Lasy i zadrzewienia	1,17	3,9
Uprawy trwałe	1,45	4,8
Pola, łąki	14,75	48,6
Niezabudowane pozostałe	0,35	1,2

Źródło: Dane BDOT10k

7. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej Miasta Zamość

Struktura przestrzenna obszaru miasta to system powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje, które łącznie, również z elementami i obszarami sąsiadującymi z miastem, tworzą całość funkcjonalno-przestrzenną. Elementami tej struktury są zarówno poszczególne części tego obszaru, które tworzą złożone systemy (np. dzielnice mieszkalne, węzły i korytarze ekologiczne, tereny otwarte), tereny różniące się między sobą przeznaczeniem, użytkowaniem i funkcją, jak i sieci infrastrukturalne (transportowe, elektroenergetyczne), które umożliwiają kontakty i powiązania (wewnętrzne i zewnętrzne) pomiędzy poszczególnymi częściami miasta i regionu. Głównym celem kształtowanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru miasta jest stworzenie warunków do racjonalnego organizowania przestrzeni i egzekwowania ładu przestrzennego dla realizacji działań będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe miasta Zamość. Ma on również wyeliminować lub minimalizować konflikty przestrzenne powstające między funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

Modelowa struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta uwzględnia zasadę ciągłości realizacji polityk społeczno-gospodarczych i przestrzennej oraz stan zagospodarowania. Stanowi ona docelowy schemat obrazujący sposób funkcjonowania obszaru miasta i przestrzenne odniesienie dla polityk rozwojowych. Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną obszaru składają się elementy, które w zależności od ich fizjonomii, stanowią niezależnie funkcjonujące układy i struktury lub budujące strefy funkcjonalne będące obszarami o zbliżonych bądź powiązanych funkcjach i kierunkach rozwoju, ukształtowane w wyniku historycznego rozwoju miasta i działalności człowieka. Dla tych wyodrębnionych układów, struktur i stref zakłada się zróżnicowane kierunki i działania w ramach polityk rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego.

Modelową **strukturę funkcjonalno-przestrzenną** miasta tworzą:

1. Strefy wzmacniania i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych, w tym:

- **strefa śródmiejska** obejmująca najcenniejszą pod względem historycznym i kulturowym część miasta – Zespół Staromiejski i Tereny Poforteczne. Jest to obszar związany z identyfikacją podstawowych wartości kulturowych miasta i funkcji reprezentacyjnych o najwyższej randze krajowej i międzynarodowej, w tym funkcji kultury, administracji państwowej i turystyki; Zespół Staromiejski zawiera się w obrysie fortyfikacji z XVII w. i XIX w. i jest objęty wpisem na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO, natomiast Tereny Poforteczne stanowią otulinę Starego Miasta w granicach pierścienia dzieł obronnych Twierdzy z XIX w. wraz z Rotundą. Jest to strefa wielofunkcyjna, na którą składają się tereny zabudowy: historycznej miasta, usług publicznych, mieszkaniowej wielorodzinnej. Strefa śródmiejska stanowi główny ośrodek usługowy o znaczeniu ponadlokalnym, dla którego zakłada się dalszą aktywizację poprzez m. in.: (1) lokalizację i rozwój usług centrotwórczych, (2) wspomaganie procesów dyfuzji aktywności społeczno-gospodarczej na terenie MOF, (3) podnoszenie jakości i estetyki przestrzeni publicznych, (4) kontynuację i uzupełnianie zabudowy głównie o funkcjach usługowych i mieszkaniowych, (5) realizację działań służących utrwalaniu tożsamości kulturowej, kreowaniu wizerunku obszaru oraz wykorzystaniu dziedzictwa materialnego i niematerialnego w rozwoju społeczno-gospodarczym, w tym przede wszystkim turystyki, przy jednoczesnej ochronie istniejącej struktury przestrzennej;
- strefy z dominacją **zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej** – zlokalizowane są głównie w środkowej i środkowo-wschodniej części miasta. Jest to obszar o najwyższej, w skali miasta, gęstości zaludnienia i najintensywniejszym zainwestowaniu, w którym założono realizację działań wykorzystujących nowe rozwiązania techniczne w celu humanizacji i rehabilitacji zabudowy i przestrzeni miejskiej poprawiających jej atrakcyjność oraz jakość życia mieszkańców. W strefach tych zakłada się (1) rozwój funkcji usługowych służących podstawowej obsłudze mieszkańców oraz (2) rozwój infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej o charakterze lokalnym;
- strefy z dominacją **zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej** – zlokalizowane są w północnej, zachodniej i środkowo-wschodniej części miasta i stanowią największy pod względem powierzchni obszar mieszkaniowy miasta o znaczącym potencjale społeczno-demograficznym. Obejmują tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z różnych okresów i o różnej intensywności zagospodarowania. Najmniejszymi wskaźnikami intensywności zagospodarowania charakteryzują się strefy lub fragmenty stref położone na obrzeżach miasta. Struktura funkcjonalna tych stref uzupełniona jest funkcjami usługowymi (w tym usługami publicznymi – głównie w największej obszarowo środkowo-zachodniej strefie) i terenami zieleni miejskiej. W strefach tych zakłada się realizację działań mających na celu (1) wzmocnienie funkcji usługowej, (2) uzupełnianie i rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, w tym powiązań z innymi obszarami miasta, (3) wyposażenie w urządzenia infrastruktury społecznej, (4) podnoszenie standardów i estetyki zabudowy. Działania te powinny uwzględniać ograniczenia wynikające z uwarunkowań fizjograficznych;
- strefy z dominacją funkcji **usługowej** – rozmieszczone są wyspowo w różnych częściach miasta części miasta (poza południową) i sąsiadują ze strefami zabudowy mieszkaniowej (jedno- i wielorodzinnej) i strefą śródmiejską; charakteryzując się dobrą dostępnością zewnętrzną. Uzupełnienie funkcji usługowej stanowi funkcja produkcyjno-magazynowa. W strefach zakłada się realizację działań sprzyjających (1) wzmocnieniu funkcji usługowej, (2) podniesieniu atrakcyjności inwestycyjnej, (3) wspomaganie procesów dyfuzji aktywności społeczno-gospodarczej na terenie MOF;
- strefy z dominacją funkcji **przemysłowej** – zlokalizowane są w środkowo-wschodniej i środkowo-zachodniej części miasta i charakteryzują się bardzo dobrą dostępnością, zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną. W strefach zakłada się realizację działań ukierunkowanych na (1) rozwój i uzupełnianie infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, (2) podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej,

(3) utworzenie i rozwój centrum logistycznego, (4) wsparcie i rozwój klastrów gospodarczych oraz (5) wspomaganie procesów dyfuzji aktywności społeczno-gospodarczej na terenie MOF;

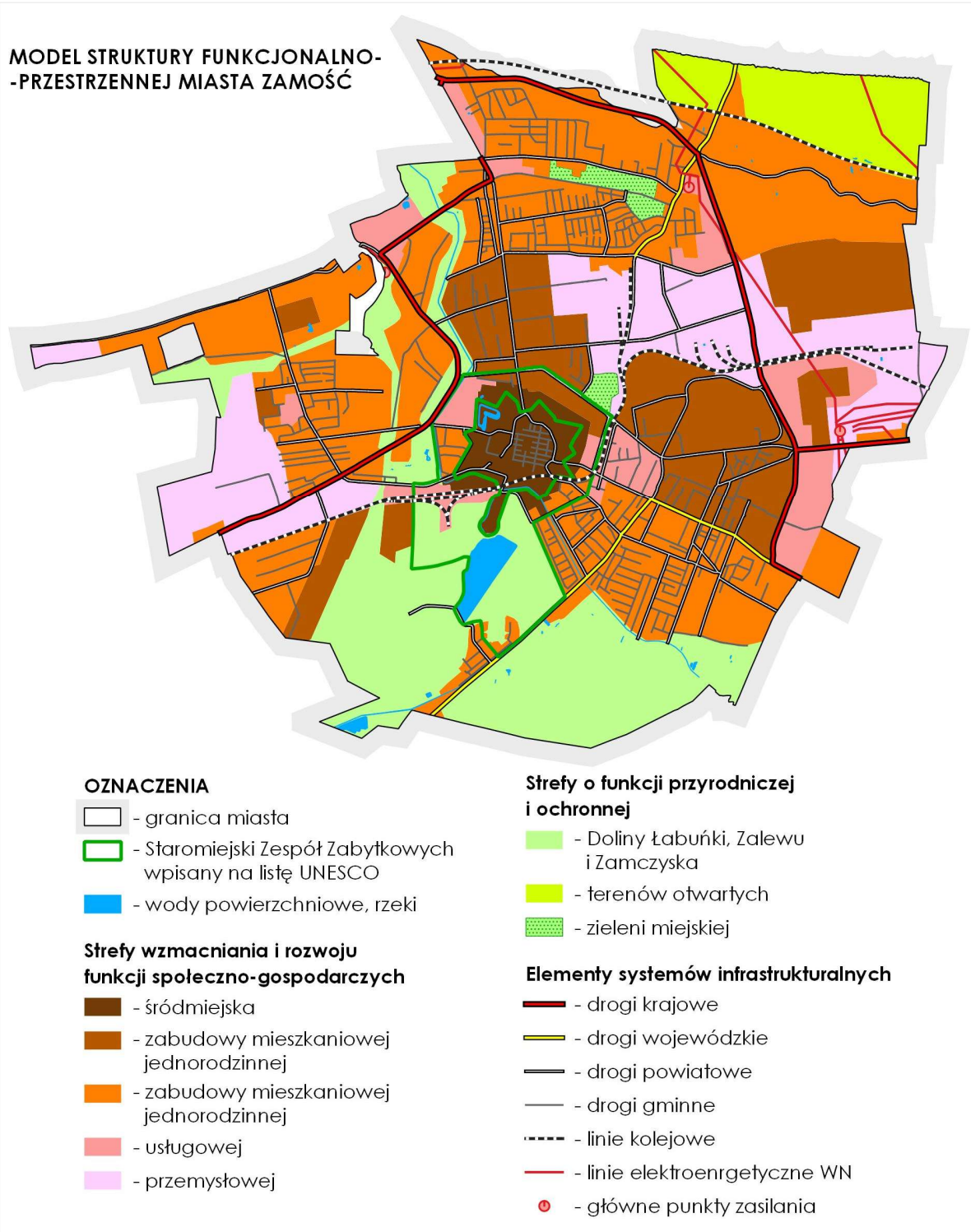
2. Strefy o funkcji przyrodniczej i ochronnej stanowiące System Przyrodniczy Miasta, na które składają się:

- strefa **Doliny Łabuńki, Zalewu, Zamczyska** – stanowią część strefy ekologiczno-krajobrazowej miasta o najwyższych wartościach i dominującej roli krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, związanej z ekosystemami rzek Łabuńki i Topornicy, dolina rzeki Łabuńki narażona jest na niekorzystny wpływ procesów urbanizacji miasta i wkraczanie zabudowy w jej granice, w związku z czym zakłada się realizację działań mających na celu kontrolę i ograniczenie procesów urbanizacyjnych; południowa część strefy predestynowana jest do rozwoju funkcji sportowych, turystycznych i rekreacyjnych, w związku z czym zakłada się realizację działań ukierunkowanych na rozbudowę infrastruktury służącej wykorzystaniu walorów strefy;
- strefa **terenów otwartych** – stanowią część strefy ekologiczno-krajobrazowej miasta, położone w północnej części miasta związana z ekosystemem rzeki Czarny Potok, dla której zakłada się działania zmierzające do zachowania istniejącego charakteru zagospodarowania terenów otwartych;
- elementy systemu **zieleni miejskiej** – system zieleni miejskiej obejmuje parki, zieleń urządzoną (ogrody, zieleńce, zieleń towarzysząca zabudowie), tereny cmentarzy i ogrodów działkowych; poszczególne elementy systemu zieleni w mieście powinny składać się w jeden funkcjonalny system wymagający zapewnienia i utrzymania drożności powiązań pomiędzy tymi elementami;

3. Elementy infrastrukturalne kształtujące sieć powiązań wewnętrznych i zewnętrznych, w tym:

- linie kolejowe – pełnią rolę tranzytową i realizują powiązania zewnętrzne miasta,
- drogi krajowe i wojewódzkie – stanowiące główny szkielet sieci transportowej, realizujące powiązania zewnętrzne miasta i pełniące jednocześnie funkcję wewnątrz miejskich powiązań stref o funkcjach społeczno-gospodarczych,
- drogi powiatowe – realizujące głównie powiązania wewnętrzne, a także bliskie powiązania zewnętrzne, uzupełniające sieć dróg krajowych i wojewódzkich,
- drogi gminne – realizujące wewnętrzne powiązania transportowe, w odniesieniu do których zakłada się ich dalszy rozwój w wymiarze jakościowym i ilościowym,
- elementy systemu energetycznego – linie elektroenergetyczne NN i WN wraz ze stacjami transformatorowymi/GPZ oraz gazociągi wysokiego ciśnienia wraz ze stacjami redukcyjnymi, decydujące o bezpieczeństwie energetycznym miasta,

w odniesieniu do których zakłada się realizację działań mających na celu ich rozwój jakościowy i ilościowy. W odniesieniu do infrastruktury transportowej, rozwój ukierunkowany będzie na minimalizowanie barier i ograniczeń rozwoju w funkcjonowaniu układów przestrzennych, kształtowanie spójnego systemu zewnętrznych i wewnętrznych powiązań transportowych oraz integrację poszczególnych elementów systemu transportowego i podwyższenie parametrów eksploatacyjnych. Istotnym aspektem realizacji działań będzie również poprawa dostępności komunikacyjnej i mobilności mieszkańców, zapewnienie sprawności powiązań komunikacyjnych, minimalizowanie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizji z elementami sieci ekologicznej.

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ MIASTA ZAMOŚĆ

Głównym celem modelowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta jest określenie wzajemnych relacji pomiędzy poszczególnymi elementami tej struktury i między tymi elementami a obszarem jako całością oraz kształtowanie tych relacji w sposób zrównoważony.

Określenie i zdelimitowanie elementów składających się na strukturę miasta służy również określeniu pożądanych kierunków rozwoju i funkcjonowania poszczególnych jej elementów. Właściwemu kształtowaniu i harmonizowaniu struktury w odniesieniu do relacji zarówno pomiędzy elementami tkanki miejskiej, jak i wewnątrz tych elementów, służą wytyczne dla lokalnej polityki przestrzennej, tj. przestrzenne warunki realizacji polityki rozwoju miasta.

8. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Mając na uwadze elementy i strefy konstytuujące strukturę funkcjonalno-przestrzenną miasta, określa się poniższe ustalenia i rekomendacje do lokalnej polityki przestrzennej:

w odniesieniu do strefy śródmiejskiej

W ramach wzmacniania rangi ośrodka (związana z rolą w obsłudze regionu) i wielofunkcyjności strefy związane z wykorzystaniem potencjałów, kulturowego dziedzictwa materialnego i niematerialnego rekomenduje się:

- 1) uwzględnianie przestrzeni publicznych jako organicznej części strefy, stanowiących podstawowy element integrujący układy urbanistyczne i decydujące o jej atrakcyjności;
- 2) zapewnienie ochrony ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń;
- 3) lokalizowanie funkcji usługowych w sposób niekolizyjny z historycznymi i kulturowymi zasobami obszaru, zapewniający podstawy utrzymania dobrego stanu technicznego zabudowy i zagospodarowania oraz atrakcyjność turystyczną;
- 4) przeznaczanie, w procesie rewitalizacji i restrukturyzacji funkcjonalnej obiektów na usługi ogólnodostępne służące celom publicznym oraz uzupełnianie bazy infrastruktury społecznej;
- 5) zachowanie historycznych założeń, układów urbanistycznych, przestrzeni publicznych i dziedzictwa kulturowego z jego wykorzystaniem w rozwoju turystyki;
- 6) harmonizowanie układu osadniczego z systemem przyrodniczym miasta poprzez zachowanie i wzbogacanie terenów zieleni miejskiej przy uwzględnieniu powiązań przestrzennych elementów węzłowych systemu (zieleńców, parków, cmentarza);
- 7) harmonizowanie funkcjonowania zasobów dziedzictwa kulturowego z zasobami środowiska przyrodniczego w rozwoju turystyki i rekreacji;
- 8) uwzględnianie priorytetu komunikacji zbiorowej, pieszej i rowerowej z ograniczaniem samochodowej indywidualnej w rozwoju systemów transportowych;
- 9) uwzględnianie w kształtowaniu zagospodarowania skutków zmian klimatu m.in. poprzez zwiększenie retencyjności wód opadowych, zwiększaniu udziału terenów zielonych w powierzchni ogólnej terenów zurbanizowanych;

w odniesieniu do stref zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej

W zakresie krystalizowania struktury osadniczej, podnoszenia atrakcyjności i jakości zamieszkania oraz efektywnego wykorzystywania terenów przeznaczonych pod zabudowę minimalizującego ekspansję zabudowy na tereny otwarte rekomenduje się:

- 1) uwzględnianie przestrzeni publicznych jako organicznej części strefy, stanowiących podstawowy element integrujący układy urbanistyczne i decydujące o jej atrakcyjności;
- 2) kształtowanie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych umożliwiających osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania;
- 3) restrukturyzację i planowanie zagospodarowania na terenach perspektywicznych w sposób zapobiegający powstawaniu środowiskowych kolizji funkcjonalnych związanych z przebiegiem linii elektroenergetycznych WN, tranzytowych tras komunikacyjnych (dróg krajowych, wojewódzkich) oraz bezpośrednim sąsiedztwem terenów zabudowy przemysłowej poprzez m.in.: strefowanie

- zagospodarowania na styku z istniejącymi funkcjami przemysłowymi i zabudową uciążliwą, tworzenie pasów ochronnych, w tym zieleni izolacyjnej;
- 4) harmonizowanie układu osadniczego z systemem przyrodniczym miasta poprzez zachowanie i wzbogacanie terenów zieleni miejskiej przy uwzględnieniu powiązań przestrzennych elementów węzłowych systemu (zieleńców, parków, cmentarzy);
 - 5) ograniczenie rozprzestrzeniania się zabudowy i wkraczania jej w strefę doliny Łabuńki i Świnki;
 - 6) uwzględnianie w kształtowaniu zagospodarowania skutków zmian klimatu m.in. poprzez zwiększenie retencyjności wód opadowych, zwiększaniu udziału terenów zielonych w powierzchni ogólnej terenów zurbanizowanych;
 - 7) uzupełnianie jednolitych funkcjonalnie kwartałów niekolizyjnymi funkcjami uzupełniającymi, z dążeniem do wykształcania układu wielofunkcyjnych struktur, o skali wyznaczonej zasięgiem dojścia pieszego;
 - 8) planowanie rozwoju terenów perspektywicznych z uwzględnieniem ochrony ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.);
 - 9) uzupełnienie uzbrojenia perspektywicznych terenów rozwojowych w sieci infrastruktury technicznej i komunikacyjnej;
 - 10) uwzględnianie priorytetu komunikacji zbiorowej, pieszej i rowerowej z ograniczaniem samochodowej indywidualnej w rozwoju systemów transportowych;

w odniesieniu do stref zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej

W zakresie krystalizowania struktury osadniczej, podnoszenia atrakcyjności i jakości zamieszkania oraz efektywnego wykorzystywania terenów przeznaczonych pod zabudowę minimalizującego ekspansję zabudowy na tereny otwarte rekomenduje się:

- 1) uzupełnianie jednolitych funkcjonalnie kwartałów niekolizyjnymi funkcjami usługowymi, z dążeniem do wykształcania układu struktur wielofunkcyjnych, o skali wyznaczonej zasięgiem dojścia pieszego;
- 2) planowanie terenów mieszkaniowych z zapewnieniem ochrony ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, pasaży handlowych, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.), które należy traktować jako organiczne części terenów zabudowy, stanowiące podstawowy element integrujący układy urbanistyczne;
- 3) restrukturyzację i planowanie zagospodarowania na terenach perspektywicznych w sposób zapobiegający powstawaniu środowiskowych kolizji funkcjonalnych związanych z przebiegiem linii elektroenergetycznych WN, tranzytowych tras komunikacyjnych (dróg krajowych, wojewódzkich) oraz bezpośrednim sąsiedztwem terenów zabudowy przemysłowej poprzez m.in.: strefowanie zagospodarowania na styku z istniejącym zagospodarowaniem generującym uciążliwości, tworzenie pasów ochronnych, w tym zieleni izolacyjnej;
- 4) ograniczenie rozprzestrzeniania się zabudowy i wkraczania jej w strefę doliny Łabuńki i Świnki;
- 5) uzupełnienie uzbrojenia perspektywicznych terenów rozwojowych w sieci infrastruktury technicznej i komunikacyjnej z uwzględnieniem komunikacji rowerowej w rozwoju systemów transportowych;
- 6) uwzględnianie w kształtowaniu zagospodarowania skutków zmian klimatu m.in. poprzez zwiększenie retencyjności wód opadowych, zwiększaniu udziału terenów zielonych w powierzchni ogólnej terenów zurbanizowanych;

w odniesieniu do strefy usługowej

W zakresie rozwoju i wzmocnienia rangi ośrodka w obsłudze regionu rekomenduje się:

- 1) restrukturyzację i planowanie zagospodarowania w sposób zapobiegający powstawaniu środowiskowych kolizji funkcjonalnych związanych z bezpośrednim sąsiedztwem terenów zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej poprzez m.in.: strefowanie zagospodarowania na styku z istniejącymi funkcjami chronionymi akustycznie, tworzenie pasów ochronnych, w tym zieleni izolacyjnej, organizację obsługi komunikacyjnej w sposób ograniczający potencjalną uciążliwość (w tym zakłócenia w płynności ruchu, hałas, zanieczyszczenie powietrza);
- 2) ograniczenie wkraczania zabudowy w strefę doliny Łabuńki;
- 3) kształtowanie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych dla lokalizacji wielofunkcyjnych centrów usługowych z uwzględnieniem lokalizacji ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia przestrzeni publicznych (zieleńców, placów zabaw, pasaży handlowych, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.);
- 4) ograniczenie możliwości lokalizacji terenów zabudowy przemysłowej i przeznaczanie w procesie rewitalizacji i restrukturyzacji funkcjonalnej obiektów na usługi ogólnodostępne służące celom publicznym oraz uzupełnianie bazy infrastruktury społecznej;

w odniesieniu do strefy przemysłowej

W ramach kształtowania struktur przestrzennych służących rozwojowi przedsiębiorczości oraz wzmocnieniu rangi i rozwojowi funkcjonalnemu ośrodka rekomenduje się:

- 1) restrukturyzację i planowanie zagospodarowania w sposób zapobiegający powstawaniu środowiskowych kolizji funkcjonalnych związanych z bezpośrednim sąsiedztwem terenów zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej poprzez m.in.: strefowanie zagospodarowania na styku z istniejącymi funkcjami chronionymi akustycznie, tworzenie pasów ochronnych, w tym zieleni izolacyjnej, organizację obsługi komunikacyjnej w sposób ograniczający potencjalną uciążliwość (w tym zakłócenia w płynności ruchu, hałas, zanieczyszczenie powietrza);
- 2) koncentrowanie uciążliwej lub wysokospecjalistycznej aktywności gospodarczej w wyodrębnionych strefach umożliwiających kształtowanie powiązań pomiędzy sferą produkcyjną a bazą badawczo-rozwojową, z dążeniem do równoważenia rozmieszczenia miejsc pracy w strukturze miasta;
- 3) rewitalizacja i rewaloryzacja terenów zdegradowanych na cele funkcji usługowych związanych z rozwojem przedsiębiorczości w postaci parku technologiczno-przemysłowego oraz strefy ekonomicznej dla rozwoju funkcji usługowych i produkcyjnych;
- 4) kształtowanie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, kompleksowo uzbrojonych w urządzenia infrastruktury technicznej;
- 5) rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej integrującej naukę ze sferą gospodarczą jako bazy dla stworzenia zaplecza w postaci strefy ekonomicznej dla rozwoju funkcji usługowych i produkcyjnych;

w odniesieniu do strefy Doliny Łabuńki, Zalewu, Zamczyska

Właściwe funkcjonowanie struktur przyrodniczych uwzględniające ich integrację i harmonizację z obszarami rozwoju społeczno-gospodarczego i infrastrukturą wymaga:

- 1) zapewnienie odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej migrację zwierząt w sytuacji występowania kolizji z elementami infrastruktury drogowej lub kolejowej oraz sytuowania nasypów ziemnych poprzecznie do osi korytarza;
- 2) pełnej kontroli i ograniczenia procesów urbanizacyjnych w granicach strefy, poprzez objęcie strefy ochroną planistyczną na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

- 3) utrzymywanie przestrzeni wolnej od zabudowy w ciągu krajowego korytarza ekologicznego;
- 4) ochrona i wzbogacanie walorów środowiskowych terenów położonych w granicach form ochrony przyrody oraz zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia;
- 5) zrównoważone wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego do rozwoju funkcji rekreacyjnych i wypoczynkowych w tym realizacji małej architektury, infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej oraz ciągów pieszo-rowerowych jako elementu kompleksowego systemu powiązań komunikacyjnych miasta;

w odniesieniu do stref terenów otwartych

W zakresie kształtowania rolnych terenów otwartych wyodrębnionych w ramach systemu przyrodniczego miasta rekomenduje się:

- 1) uwzględnienie kontroli i ograniczenia procesów urbanizacyjnych w granicach stref, poprzez objęcie ich ochroną planistyczną na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- 2) zrównoważone wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego do rozwoju funkcji rekreacyjnych i wypoczynkowych w tym realizacji małej architektury, infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej oraz ciągów pieszo-rowerowych jako elementu kompleksowego systemu powiązań komunikacyjnych miasta;
- 3) utrzymanie funkcji rolniczej strefy oraz rozwój gospodarki rolnej i branż towarzyszących ukierunkowanych na obsługę życiową miasta;
- 4) restytucję użytków zielonych kosztem gruntów ornych;

w odniesieniu do systemu zieleni miejskiej

W zakresie kształtowania drobnoprzestrzennych elementów systemu przyrodniczego miasta rekomenduje się:

- 1) utrzymanie istniejących i kształtowanie nowych powiązań elementów węzłowych (ogrody, zieleńce, zieleń towarzysząca zabudowie, tereny cmentarzy, ogrody działkowe) zlokalizowanych głównie na terenach zainwestowanych i przeznaczonych do zagospodarowania z terenami otwartymi położonymi zarówno w granicach, jak i poza granicami miasta;
- 2) utrzymanie i wzbogacanie drzewostanu, roślinności i wyposażenia parków i zieleńców;
- 3) wzbogacanie funkcjonalne terenów zieleni urządzonej uwzględniające realizację małej infrastruktury, urządzeń sportu i rekreacji, infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej oraz ciągów pieszo-rowerowych uwzględniające walory środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- 4) realizacja nowych założeń parkowych i systemów zieleni urządzonej na obszarach wskazanych pod zabudowę lub zagospodarowanie oraz już zainwestowanych;

w odniesieniu do systemów infrastrukturalnych

W zakresie kształtowania spójnego systemu zewnętrznych i wewnętrznych powiązań transportowych oraz integracji jego poszczególnych elementów rekomenduje się:

- 1) rozwój ilościowy i jakościowy systemu komunikacyjnych powiązań wewnętrznych mający na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez m.in.: przebudowę niebezpiecznych skrzyżowań, oddzielenie ruchu pieszego i rowerowego od samochodowego, rozwój ITS usprawniających zarządzanie ruchem i transportem zbiorowym;
- 2) uzupełnianie docelowego układu drogowych powiązań wewnętrznych w terenach perspektywicznego rozwoju zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej, zgodnie z założeniami określonymi w docelowym układzie komunikacyjnym miasta;

- 3) zwiększanie konkurencyjności komunikacji zbiorowej poprzez realizację działań uwzględniających m. in.: modernizację taboru (w tym dostosowywanie do norm ochrony środowiska), modernizację i zwiększenie dostępności infrastruktury komunikacji zbiorowej, nadanie priorytetu komunikacji autobusowej w ruchu ulicznym, dostosowanie ulic do prowadzenia ruchu autobusowego;
- 4) rozwój infrastruktury ścieżek rowerowych oraz miejsc obsługi rowerzystów w oparciu o kompleksowy program rozwoju ścieżek rowerowych;

W zakresie kształtowania systemów infrastruktury technicznej rekomenduje się:

- 1) rozwój jakościowy i ilościowy systemu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków z uwzględnieniem zasady równoległej realizacji sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej na terenach zabudowanych oraz perspektywicznego rozwoju zabudowy;
- 2) rozwój systemu kanalizacji sanitarnej rozbudowę systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenach zainwestowanych;
- 3) uwzględnianie w kształtowaniu zagospodarowania skutków zmian klimatu m.in. poprzez zwiększenie retencyjności wód opadowych;
- 4) modernizację sieci ciepłowniczych przesyłowych i węzłów cieplnych;
- 5) realizację programów mających na celu modernizację indywidualnych źródeł ciepła z zaleceniem eliminacji uciążliwych palenisk węglowych i stosowanie do celów grzewczych i bytowych gazu ziemnego oraz pozyskiwanie ciepła ze źródeł odnawialnych.

9. Terytorialny wymiar wsparcia, obszary strategicznej interwencji

9.1. Zintegrowane podejście do stwierdzonych potrzeb i potencjałów rozwojowych

Rozwój społeczno-gospodarczy odbywa się w przestrzeni, która stanowi jego istotne uwarunkowanie mające wpływ na dostępność materialnych i niematerialnych czynników rozwoju, a które składają się na kapitał terytorialny obszaru. Kapitał ten budowany jest przez elementy stanowiące o potencjale konkurencyjnym danego terytorium, do których można zaliczyć m. in.: zasoby naturalne, dobra publiczne, dobra prywatne, kapitał ludzki, kapitał społeczny, kapitał relacyjny, zasoby organizacyjne. Jednocześnie, czynniki rozwoju mogą tworzyć zarówno określone zasoby, jak i stanowić pewne ograniczenia rozwoju.

W związku z tym, programując politykę rozwoju ukierunkowuje się ją na wykorzystanie i wzmocnienie elementów/czynników zasobowych, jak i minimalizację negatywnych skutków ograniczeń rozwojowych.

Polityka rozwoju miasta, uwzględniając podstawowe zasady zintegrowanego podejścia terytorialnego kładzie nacisk na uwarunkowane przestrzennie zasoby naturalne i instytucjonalne oraz na indywidualne preferencje i doświadczenia (wiedzę), uwzględnia materialne i niematerialne powiązania przestrzenne oraz uwarunkowania zewnętrzne, co w rezultacie prowadzi do polityki dostosowywanej do specyfiki miasta i roli jakie pełni w regionie.

Uznanie terytorialnej różnorodności w osiąganiu ogólnych celów rozwojowych, tj. potrzeby różnicowania sposobów osiągania tych celów i odmiennych priorytetów dla poszczególnych części terytorium jest przejawem polityki opartej na podejściu problemowym. Strategia kładzie nacisk na zrównoważony rozwój miasta jako jednostki zróżnicowanej pod względem jej struktury funkcjonalno-przestrzennej przy uwzględnieniu obszarów powiązanych z nim funkcjonalnie (obszar funkcjonalny miasta, uwarunkowania administracyjne), czyli wyrównywanie szans i dysproporcji w przestrzeni miasta i jego najbliższym otoczeniu. Kieruje do nich wsparcie, które wymaga kompleksowych i dopasowanych do lokalnego charakteru działań.

Czynniki rozwoju są zróżnicowane i nierównomiernie rozłożone w przestrzeni miasta, co stwarza szanse do aktywności instytucji publicznych w tworzeniu warunków do zapewnienia spójności społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej oraz efektywnego wykorzystania zidentyfikowanych zasobów rozwojowych. Strategia zakłada bardziej precyzyjne dobieranie działań ukierunkowanych terytorialnie, wykraczając poza utrwalone schematy myślenia i administracyjnie podporządkowane podziały. Rozwój odpowiedzialny, rozumiany również jako rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, oznacza w szczególności włączanie tych obszarów, które są słabsze gospodarczo i mniej odporne na zjawiska kryzysowe.

Strategia określa politykę rozwoju miasta obejmującą równocześnie wiele sfer życia społeczno-gospodarczego, która stanowi skoordynowane działania wszystkich podmiotów, w tym samorządu terytorialnego, partnerów społecznych i gospodarczych, biorących i mających wpływ na rozwój miasta, a tym samym także jego najbliższego otoczenia (obszaru funkcjonalnego), co znajduje swoje odniesienie w działaniach zdefiniowanych dla poszczególnych celów operacyjnych. Zaangażowanie w realizację działań prorozwojowych, służących podnoszeniu jakości i rangi ośrodka, zwiększa skuteczność i trwałość efektów realizacji tej polityki.

W związku z tym uwzględniając uwarunkowania, w tym zasoby, potencjały i bariery, a także stawiane wyzwania rozwojowe identyfikuje się cele operacyjne oraz działania, jakie dla ich osiągnięcia powinny zostać podjęte przez instytucje/podmioty uczestniczące w realizacji polityki rozwoju miasta.

Strategia przewiduje udział instytucji, jako „aktorów” posiadających kompetencje prawne lub zdolność do ukierunkowywania, wpływania lub sterowania rozwojem danego „miejsca”/terytorium (lokalne instytucje i inni aktorzy gry rozwojowej), a także umiające ocenić wpływ własnych działań na działanie innych podmiotów i wpływ działań innych podmiotów na rozwój danego „miejsca”/terytorium.

W myśl idei współzarządzania, a co za tym idzie współdzielenia się odpowiedzialnością, Strategia tworzy warunki do angażowania się poszczególnych „aktorów” procesów rozwojowych w realizację wspólnych projektów i współpracę ponad granicami administracyjnymi. Promuje się rozwiązywanie problemów i pobudzanie potencjałów w oparciu o partnerską współpracę samorządów, środowiska biznesu, społeczeństwa obywatelskiego oraz przedstawicieli świata nauki. Filarami tej współpracy, zarówno na etapie programowania polityki rozwoju, jak i na etapie jej realizacji są: partycypacja, w której każdy z uczestników procesów rozwojowych współdecyduje o kształcie systemu wsparcia rozwoju oraz powiązanie zasobów publicznych i prywatnych. Zakłada się kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz do rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. Istotną wagę przypisuje się rozwijaniu kompetencji administracji publicznej i otoczenia biznesowego, jakie są niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju. W tym celu przewiduje się rozwiązania służące wspieraniu i rozwojowi IOB oraz systemów administracji.

Strategia dostrzega również problem zmian klimatu i uwzględnia wagę zasobów kulturowych i przyrodniczych jako potencjalnego czynnika rozwoju, bazującego na usługach ekosystemowych i realizowanego w sposób zrównoważony, uwzględniający potrzeby przyszłych pokoleń, co znajduje swoje odzwierciedlenie m. in. w działaniach ukierunkowanych na wzmocnienie i gospodarcze wykorzystanie potencjałów i zasobów kulturowych.

Zintegrowane podejście terytorialne w Strategii, obok kluczowych uwarunkowań lokalnych, uwzględnia także uwarunkowania wynikające z regionalnych i krajowych dokumentów strategicznych. Krajowa polityka regionalna delimituje Obszary Strategicznej Interwencji, w tym miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, do których zalicza się Zamość. OSI wspierane będą obligatoryjnie z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030* odgrywa szczególną rolę w generowaniu rozwoju przypisuje miastom, w tym głównie ośrodkom rangi Zamościa, które są nośnikami postępu technologicznego, a dzięki koncentracji ludności, działalności gospodarczej i usług są w stanie generować i wykorzystywać efekty synergii. SRWL zakłada wzmocnienie powiązań funkcjonalnych w dwóch wymiarach: (i) pomiędzy miastami (powiązania zewnętrzne Zamościa z głównymi ośrodkami regionu, zapewniające komplementarność elementów

regionalnego systemu osadniczego) oraz (ii) pomiędzy miastami a otaczającymi je obszarami (zapewniające efektywny dostęp do miejsc pracy i usług przy ograniczeniu negatywnego oddziaływania działalności człowieka na otoczenie). Tak przyjęte założenie ukierunkowuje regionalną politykę rozwoju na wzmocnienie funkcji pełnionych przez miasta, w tym zwłaszcza tych, które zostały dotknięte negatywnymi skutkami transformacji gospodarczej i ustrojowej, czyli tak jak Zamość zostały zakwalifikowane do grupy ośrodków tracących funkcje społeczne i gospodarcze. W regionalnej sieci osadniczej, ośrodki subregionalne zapewniają dostęp do usług wyższego rzędu mieszkańcom obszarów oddalonych od Lublina, w związku z czym działania rozwojowe nakierowane są na wzmocnienie ich potencjału gospodarczego, podnoszenie jakości usług publicznych oraz jakości życia. Kierunki interwencji przyjęte w SRWL mają na celu poprawę atrakcyjności życia mieszkańców będącą efektem m. in. optymalnej lokalizacji usług publicznych w połączeniu z zapewnieniem ich dostępności, co wiąże się z zapewnieniem sprawnego systemu transportowego oraz rozwijania oferty usług dostępnych drogą elektroniczną.

Ważnym aspektem wspieranym w polityce regionalnej jest także umiejętność reagowania na wyzwania globalne, w tym zapewnienie wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, budowanie zdolności do radzenia sobie ze skutkami zmian klimatycznych, wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań do efektywniejszego zarządzania rozwojem miast.

Cele operacyjne i kierunki działań Strategii uwzględniają wykorzystanie dostępnych instrumentów rozwoju terytorialnego, które gwarantować powinny większą efektywność angażowanych środków publicznych, selektywność podejścia, realizację wspólnych, zintegrowanych projektów oraz spójność rozwojową miasta, a tym samym terenów pozostających w obszarze jego oddziaływania. Bazują one także na wnioskach z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wynikach procedur partycypacyjnych, w ramach którego wskazano przedsięwzięcia służące wzmocnieniu potencjałów miasta oraz rozwojowi jego przewag konkurencyjnych.

9.2. Podejście terytorialne - uwarunkowania krajowe i regionalne

Potencjały i bariery rozwojowe Miasta Zamość posiadają swoje odniesienia przestrzenne, a ich identyfikacja ma istotne znaczenie dla prowadzenia polityki rozwoju w ujęciu terytorialnym. Pozwala to na ukierunkowanie interwencji publicznych nie tylko tematycznie, ale także w stosunku do konkretnych obszarów geograficznych. Podejście terytorialne w niniejszej Strategii jest narzędziem wzmocnienia procesów rozwojowych na terenie miasta, pozwalając tym samym na zwiększenie skuteczności osiągnięcia celów strategicznych.

Podstawą określenia wymiaru terytorialnego w niniejszej Strategii jest nowy paradygmat polityki rozwoju, zdefiniowany w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, m.in. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030). Model ten zakłada zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów oraz zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo - rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony².

Odejście od wspierania całego kraju czy regionów w jednolity sposób na rzecz większego różnicowania interwencji, w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów, przełożyło się na wyznaczenie **krajowych i regionalnych obszarów strategicznej interwencji (OSI)** oraz na tworzenie instrumentów terytorialnych dopasowanych do ich specyficznych potrzeb rozwojowych.

Obszar Miasta Zamość objęty zostało dwoma OSI wyznaczonymi w KSRR 2030: (i) OSI miasta średnie tracące funkcje społeczno - gospodarcze, (ii) OSI wschodnia Polska.

² Rozwój odpowiedzialny to również rozwój zrównoważony terytorialnie, który rozwija i efektywnie wykorzystuje miejscowe zasoby i potencjały wszystkich terytoriów, a w szczególności wspomaga rozwój tych obszarów, które mają mniejszą odporność na zjawiska kryzysowe, nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego lub utraciły funkcje społeczno-gospodarcze. (KSRR 2030).

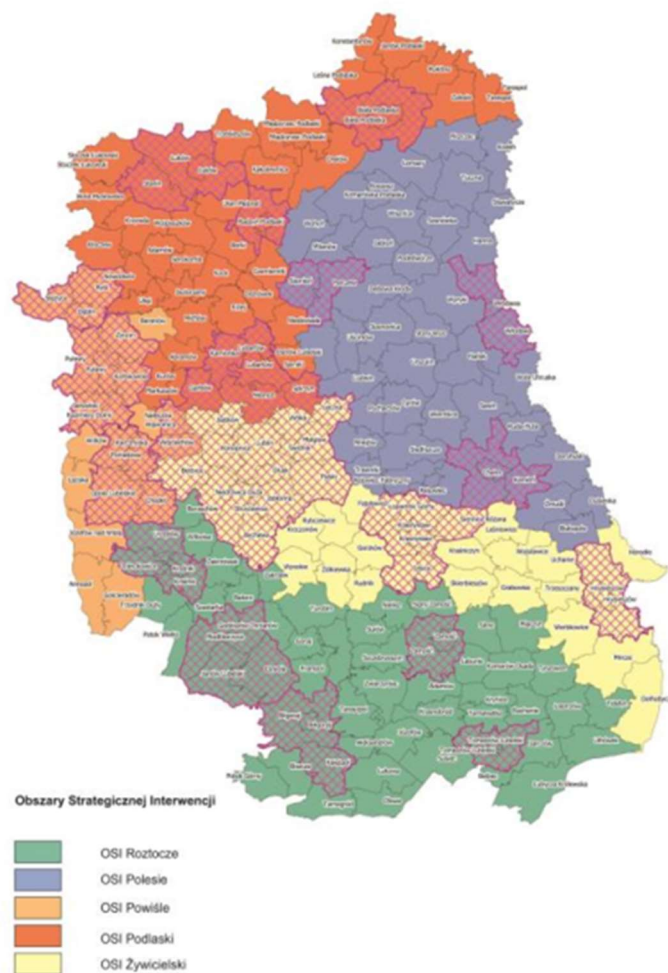

W aspekcie terytorialnym Strategii uwzględniono założenia i kierunki polityki regionalnej, określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030. SRWL 2030 wyznacza regionalne strefy funkcjonalne, charakteryzujące się wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwojowymi, na których przewiduje się współpracę w układach ponadlokalnych.

W wymiarze strategicznym oznacza to wskazanie³:

- obszarów dla których zdefiniowany indywidualny priorytet rozwojowy determinuje zakres planowanego wsparcia w ramach instrumentów terytorialnych,
- kierunków działań (wybranych spośród wszystkich kierunków działań SRWL 2030), których realizacja ma szczególne znaczenie dla priorytetów rozwojowych poszczególnych subregionów funkcjonalnych,
- przedsięwzięć, których realizacja ma szczególne znaczenie dla rozwoju określonych subregionów funkcjonalnych, w tym przede wszystkim służących poprawie ich dostępności w układzie wewnętrznym i zewnętrznym.

Jednocześnie podstawą określenia wymiaru terytorialnego w Strategii są cele i zasady rozwoju przestrzennego przedstawione za pomocą modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego.

Obszary Strategicznej Interwencji o znaczeniu regionalnym

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 wyznacza **obszary strategicznej interwencji o znaczeniu regionalnym**. Jest to konsekwencja decyzji dotyczącej potrzeby szczególnego wsparcia

³ Źródło: SRWL 2030

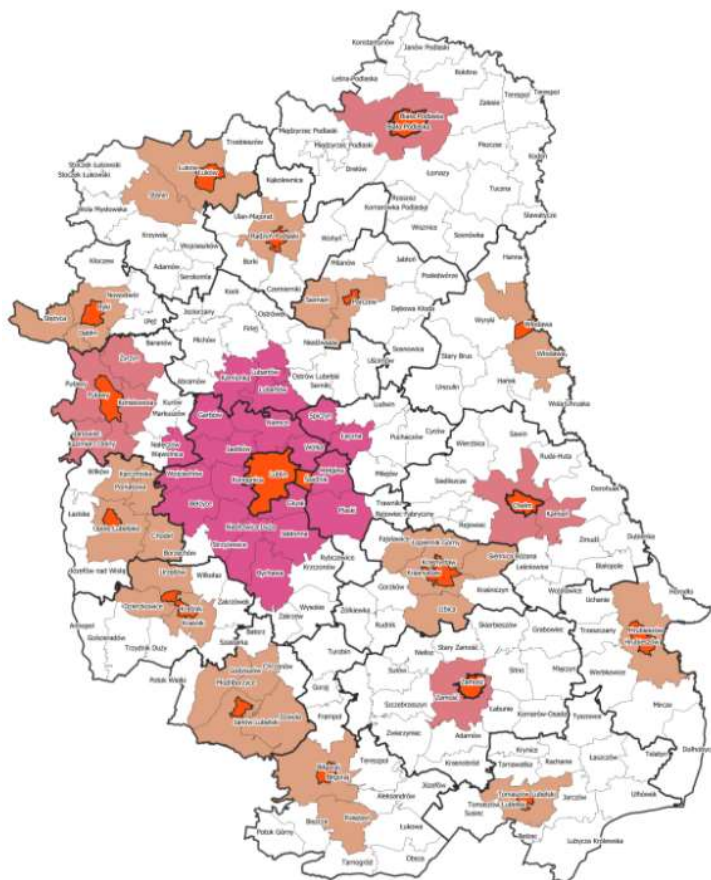

realizacji wybranych kierunków działań SRWL na określonych obszarach województwa z wykorzystaniem modelu zrównoważonego rozwoju.

Zakres OSI wskazanych w SRWL 2030 obejmuje:

- obszary współpracy w strefach silnego oddziaływania miast (Miejskie Obszary Funkcjonalne ośrodków subregionalnych i lokalnych oraz Lubelski Obszar Metropolitalny)
- strefy funkcjonalne, charakteryzujące się wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwojowymi, na których przewiduje się współpracę w układach ponadlokalnych (OSI Subregionalne: Roztocze, Polesie, Powiśle, Podlaski, Żywicielski).

W ramach powyższej delimitacji wskazano obszary, na których samorząd województwa lubelskiego zakłada zastosowanie mechanizmów terytorialnych - tematycznych kierunków interwencji z uwzględnieniem wsparcia z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego oraz przedsięwzięć priorytetowych dla rozwoju poszczególnych OSI.

OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

Zgodnie z delimitacją OSI przedstawioną w SRWL 2030 Miasto Zamość objęte jest **Obszarem Strategicznej Interwencji pn. Miejskie Obszary Funkcjonalne** (MOF Zamościa, w tym: miasto Zamość – jako ośrodek rdzeniowy, gmina wiejska Zamość – jako strefa zewnętrzna MOF).

Zgodnie z KSRR 2030 celem polityki regionalnej w odniesieniu do miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze jest „odbudowa bazy gospodarczej tych miast oraz wzmocnienie ich roli, jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej”. Za priorytety rozwoju OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne uznano działania określone w KSRR 2030 zgodne z przyjętym podejściem dotyczącym zintegrowanego planowania rozwoju w odniesieniu do miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, w tym⁴:

⁴ Źródło: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

- budowanie spójnej wizji rozwoju obszaru w oparciu o potrzeby mieszkańców i kapitał przestrzenny,
- tworzenie warunków zachęcających do mieszkania i inwestowania (dobrze zagospodarowana przestrzeń o zdefiniowanych funkcjach, z dostępem do usług publicznych),
- wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, kształcenia i szkolenia zawodowego, w szczególności w sektorach wpisujących się w zdefiniowane specjalizacje gospodarcze danego obszaru powiązanego funkcjonalnie, w tym pobudzenie rodzimej/lokalnej przedsiębiorczości, wsparcie rozwoju kadr sektora usług dla biznesu,
- wykorzystanie potencjału lokalnych szkół wyższych (w szczególności Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych), jako podmiotów aktywnie wspierających rozwój lokalnych gospodarek, tworzenie przestrzeni dla rozwoju przedsiębiorczości,
- pobudzanie aktywności inwestycyjnej przy wykorzystaniu istniejących krajowych źródeł finansowania, regionalnych i lokalnych w celu reindustrializacji obszarów, których potencjał przemysłowy uległ znacznemu osłabieniu,
- wsparcie dla tworzenia i rozwoju różnorodnej i wysokiej jakości oferty placówek edukacyjnych, w tym szkół sportowych, artystycznych oraz średnich i wyższych szkół zawodowych,
- zwiększenie atrakcyjności migracyjno-osiedleńczej poprzez kompleksowe działania zachęcające do zamieszkania oraz osiedlania się w średnich miastach (zwłaszcza osób młodych i wykształconych), z wykorzystaniem np. instrumentów mieszkaniowych, oraz podnoszenia jakości i zakresu świadczonych usług publicznych,
- nadanie nowych funkcji zdegradowanym obszarom miejskim, a także włączanie społeczności lokalnych, w szczególności PES w planowanie i realizację procesu rewitalizacji,
- podejmowanie inicjatyw na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska oraz dostosowania/adaptacji obszarów zurbanizowanych do zmian klimatu i wymogów ochrony środowiska (w dziedzinach: produkcji, usług, atrakcyjności osiedleńczej i turystyki),
- tworzenie i poprawa powiązań funkcjonalnych w miastach i ich otoczeniu, wzmocnienie roli ośrodków w świadczeniu usług publicznych wykraczających poza granice miasta, m.in. rozwijanie i integrowanie systemów transportu zbiorowego w miastach, między nimi a ich wiejskim otoczeniem i ważnymi sąsiadującymi ośrodkami,
- ograniczenie suburbanizacji i polepszenie ładu przestrzennego na obszarach o rozproszonej zabudowie oraz przeciwdziałanie dekoncentracji osadnictwa obciążającego budżety gmin koniecznością ponoszenia coraz wyższych nakładów na obsługę dróg, kanalizacji, wodociągów i dostarczania innych usług publicznych,
- zapewnienie infrastruktury transportowej łączącej ośrodki miejskie z subregionalnymi i regionalnymi ośrodkami rozwoju,
- rozwój obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też opartych o właściwości uzdrowiskowe i walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej m.in. na potrzeby srebrnej gospodarki,
- aktywizacja lokalnej społeczności na rzecz pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego w zakresie podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców oraz wzmocnianie poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej (jako czynnik m.in. przeciwdziałający decyzjom o migracji),
- wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej i solidarnej w rozwijaniu gospodarki o obiegu zamkniętym, w szczególności w zakresie gospodarowania odpadami i przeciwdziałania marnowaniu żywności.

Zaznaczyć należy, że OSI wyznaczone w KSRR 2030 i w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 wspierane będą z poziomu kraju oraz regionu za pomocą dedykowanych instrumentów, na które wydzielone zostaną odrębne pule środków.

Wymiar terytorialny Strategii uwzględniony na poziomie celów strategicznych i operacyjnych oraz w propozycjach konkretnych przedsięwzięć jest kontynuacją polityki regionalnej Samorządu Województwa Lubelskiego oraz podejścia terytorialnego na poziomie krajowym wyrażonego w KSRR

2030. Taka orientacja jest zbieżna z podejściem terytorialnym wskazanym w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (rozwój terytorialnie wrażliwy i odpowiedzialny).

W przypadku niniejszej Strategii przekłada się to przede wszystkim na silniejsze włączanie w procesy rozwojowe miast średnich/subregionalnych tracących funkcje społeczno - gospodarcze. Efektem takiego podejścia będzie wyrównywanie szans oraz kształtowanie warunków dla wzmocnienia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej MOF Zamościa – rozwoju zrównoważonego terytorialnie.

Na etapie definiowania przedsięwzięć zawartych w Strategii uwzględniono potencjalne możliwości finansowania w ramach dostępnych instrumentów rozwoju terytorialnego, które gwarantować powinny większą efektywność angażowanych środków publicznych, selektywność podejścia oraz realizację projektów zapewniających spójność rozwojową Miasta Zamość i MOF Zamościa.

Wykorzystano też wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta oraz wyniki procesu partycypacji społecznej, w ramach którego wskazano przedsięwzięcia bazujące na rozwijaniu potencjałów miasta oraz jego przewag konkurencyjnych.

10. Analiza SWOT

Analizę SWOT, czyli silnych i słabych stron Zamościa (potencjału miasta), jak również zewnętrznych (bliższych i dalszych) szans i zagrożeń dla jego rozwoju opracowano na podstawie diagnozy stanu miasta, dostępnych wtórnych źródeł danych i statystyk, a także bazując na materiałach pozyskanych w ramach konsultacji społecznych, spotkań i warsztatów przeprowadzonych w trakcie opracowania *Strategii*. Wnioski z analizy SWOT ujęto w formie tabelarycznej.

Tabela 1 Analiza SWOT – mocne i słabe strony

Mocne strony	Słabe strony
I. Sfera społeczna	
Zaspokojenie potrzeb mieszkańców	
<ul style="list-style-type: none"> • Udział mieszkańców w wieku produkcyjnym wśród ludności ogółem na poziomie średniej krajowej • Poziom wykształcenia ludności w wieku produkcyjnym powyżej średniej województwa • Ciągłość pokoleniowa we wspólnocie – wysoki odsetek rdzennych mieszkańców • Rosnąca ilość placówek oferujących opiekę nad dziećmi do lat 3 (niepublicznych) • Sprawnie działające na rzecz mieszkańców służby w mieście, w tym Straż Miejska i Powiatowy Urząd Pracy • Stale rosnąca liczba mieszkań wyposażonych w instalacje • Potencjał materialny instytucji opieki zdrowotnej i społecznej • Przystosowanie publicznego transportu miejskiego do przewozu osób niepełnosprawnych • Spadek stopy bezrobocia, w tym spadek bezrobotnych w wieku 18-24 pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy oraz bezrobotnych w wieku 55-64 pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok • Spadek zapotrzebowania na socjalne lokale mieszkalne 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszająca się liczba mieszkańców miasta • Wysoki wskaźnik emigracji na pobyt stały • Zróżnicowanie mieszkańców miasta na tle ekonomicznym • Ograniczone poczucie bezpieczeństwa • Niewystarczający monitoring na części obszaru miasta • Niewystarczający stopień integracji mieszkańców • Niski poziom kapitału społecznego i stopień zaangażowania mieszkańców w życie publiczne, w szczególności młodzieży • Niewystarczająca liczba miejsc pracy • Ograniczona dostępność do mieszkań komunalnych oraz w systemie TBS • Niewystarczający poziom opieki nad osobami niepełnosprawnymi, chorymi przewlekle oraz seniorami • Niski poziom wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego dla osób 35+ • Duża liczba nieaktywnych NGO oraz niski poziom aktywności wielu funkcjonujących organizacji • Niewystarczająca baza lokalowa pod działalność organizacji pozarządowych (wynajem na preferencyjnych warunkach)

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• Spadek liczby wyroków eksmisyjnych• Funkcjonujący budżet obywatelski (partycypacyjny) z aktywnym udziałem mieszkańców w naborach, efektywne finansowanie inicjatyw lokalnych• Potencjał i zróżnicowana aktywność sektora NGO w budowaniu potencjału społeczeństwa obywatelskiego• Aktywność mieszkańców, instytucji kultury i stowarzyszeń sportowych• Duża ilość NGO• Działanie na terenie miasta Zamość Zamojskiego Forum Inicjatyw Społecznych	
Kultura, turystyka, rekreacja i edukacja	
<ul style="list-style-type: none">• Zabytkowy i turystyczny charakter atrakcyjnego miasta, posiadającego w dużej mierze zrewitalizowany zespół staromiejski• Oryginalna, unikatowa, dobrze zachowana oraz udostępniana tkanka zabytkowa miasta• Dobrze rozwinięta infrastruktura kulturalno-muzealna• Rozpoznawalność Zamościa wynikająca ze światowego znaczenia zespołu staromiejskiego wpisanego na Listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO• Zróżnicowana istniejąca oferta turystyczna• Rozwinięty potencjał materialny instytucji muzealnych• Stosunkowo rozwinięta i stale rozbudowywana infrastruktura sportowa i rekreacyjna (m.in. ścieżki rowerowe, boiska)• Rozwinięta i dobrze działająca szkolna infrastruktura edukacyjna na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym, oferująca zróżnicowane kierunki kształcenia ogólnego i branżowego• Działalność dwóch szkół wyższych, w tym Uczelni Państwowej Akademii Zamojskiej	<ul style="list-style-type: none">• Stosunkowo niska ranga społeczna i gospodarcza kultury jako wartości w rozwoju miasta• Brak sieciowej oferty turystyki kulturowej, nadającej wiodący charakter działaniom uczestników branży turystycznej• Sezonowość oferty turystycznej - niski poziom wykorzystania potencjału kulturowego Starego Miasta poza sezonem• Koncentracja ruchu turystycznego na terenie zespołu staromiejskiego• Infrastruktura techniczna i powierzchnie obiektów niewystarczająco dostosowane do potrzeb instytucji kultury• Ograniczona dostępność obiektów zabytkowych i instytucji publicznych dla osób z niepełnosprawnościami• Brak rozwiniętej bazy tanich kwater• Ograniczona możliwość likwidacji barier w obrębie Starego Miasta• Zły stan techniczny Ośrodka Sportu i Rekreacji w Zamościu• Niewystarczający stan bazy sportowej przy części szkół podstawowych i średnich (brak infrastruktury lub zły stan techniczny)• Niska pozycja naukowa i ograniczony zakres kierunków oferowanych przez szkolnictwo wyższe w Zamościu• Brak możliwości dalszego rozwoju i kontynuowania nauki na studiach przez absolwentów lokalnych szkół rolniczych• Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do oczekiwań rynku pracy• Brak oferty naukowej i dydaktycznej skierowanej do mieszkańców Ziemi Zamojskiej, regionu o rolniczym charakterze i dużym potencjale dalszego rozwoju w tym zakresie
II. Zasoby miasta	
Infrastruktura techniczna i komunikacja, architektura, środowisko przyrodnicze	

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystne komunikacyjnie położenie w ciągu dróg krajowych o znaczeniu międzynarodowym • Bliskość rozwijanej trasy szybkiego ruchu (dostępność komunikacyjna w skali kraju oraz międzynarodowa) • Dobry dostęp do lotniska (ok. 1 g) • Dobra dostępność kolejowa towarowa, w tym w ramach Linii Hutniczej Szerokotorowej dochodzącej do granicy polsko-ukraińskiej • Modernizowane uzbrojenie miasta w sieci infrastruktury technicznej • Dobry poziom usług komunalnych • 100% terenu Miasta objęte Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego • Wpis Starego Miasta na listę UNESCO oraz jego unikalny układ urbanistyczny • Różnorodność wzorców architektonicznych związana z wielokulturową historią miasta i jego funkcjami • Występowanie w granicach Miasta cennych przyrodniczo obszarów Natura 2000 • Położenie Miasta na obszarze atrakcyjnego turystycznie obszaru Roztocza • Posiadanie dużej liczby obiektów zabytkowych • Sąsiedztwo atrakcyjnych terenów przyrodniczych • Zalew w Zamościu - w bliskim sąsiedztwie zespołu staromiejskiego (infrastruktura w trakcie modernizacji) • Oferta kulturalna instytucji kultury i innych organizatorów życia kulturalnego • Wielostronna współpraca instytucji kultury, Miasta i innych organizatorów życia kulturalnego • Rozwinięta baza noclegowo-hotelowa 	<ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba samochodów parkujących w bezpośrednim otoczeniu Starego Miasta • Niedostatecznie rozwinięta sieć dróg rowerowych i towarzyszącej infrastruktury • Niedostosowana infrastruktura mieszkalna, publiczna do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych • Bariery architektoniczne w przestrzeni publicznej • Zdegradowana część kamienic na terenie Starego Miasta • Konieczność termomodernizacji części obiektów oświatowych • Brak Domu Pomocy Społecznej zarządzanego przez Miasto Zamość • Brak instalacji sanitarnych w południowej części zespołu staromiejskiego • Słaba jakość i ilość połączeń kolejowych pasażerskich • Brak stacji ładowania pojazdów elektrycznych w obszarze Starego Miasta • Mała liczba miejsc parkingowych w centralnej części miasta • Niewystarczające środki finansowe na działania inwestycyjne
III. Gospodarka i promocja miasta	
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie w strefie przygranicznej (przejście graniczne w Hrebennem oraz w Zosinie) • Dostępność komunikacyjna miasta (trasa S17 - 2 węzły; odległość od lotniska: ok. 80 km) • Dostępność do linii szerokotorowej w relacji wschodniej/dalekowschodniej • Atrakcyjny teren inwestycyjny - funkcjonująca w granicach miasta SSE • Ciekawy układ urbanistyczny miasta • Dobra rozpoznawalność miasta jako atrakcji turystycznej i pomnika historii • Wysoka rozpoznawalność postaci historycznych związanych z miastem (Zamoyscy) • Doświadczenie miasta w realizacji projektów międzynarodowych i we wdrażaniu projektów współfinansowanych ze środków UE • Duża liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą • Działanie Unii Szeffów Firm Zamojszczyzny 	<ul style="list-style-type: none"> • Peryferyjne położenie miasta w stosunku do głównych ośrodków rozwoju kraju i województwa • Niedobór wykwalifikowanych pracowników z wykształceniem zawodowym/technicznym • Niski poziom inwestycji w gospodarce na terenie miasta • Niski udział przedsiębiorców stosujących nowoczesne technologie • Dominacja tradycyjnych branż w gospodarce (drobne usługi, handel i naprawy, budownictwo) • Niezadowolający stopień powiązań środowisk naukowych oraz dydaktycznych ze sferą gospodarki miasta oraz rolniczego w dużej mierze regionu • Niewystarczające wykorzystanie dużego kapitału kreatywnego miasta • Odływ kapitału ludzkiego o wysokich kwalifikacjach oraz osób kreatywnych i przedsiębiorczych związany z barierami poziomu wynagrodzeń czy możliwości rozwoju

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Funkcjonujący system praktyk zawodowych w części szkół Stabilny system instytucji rynku pracy Drugie pod względem ludności miasto w województwie 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca ilość ofert pracy dla osób z kwalifikacjami Niska atrakcyjność warunków zatrudnienia i poziom zarobków Niska dynamika rozwoju aktywności gospodarczych na przeznaczonych do tego terenach inwestycyjnych Brak ofert pracy dla absolwentów szkół ogólnokształcących Niskie społeczne zapotrzebowanie na kształcenie zawodowe Niedostatek ofert najmu hal produkcyjnych oraz dużych powierzchni biurowych Wysokie koszty najmu lokali mieszkalnych Mało elastyczny i szczegółowy MPZP Niewystarczające środki finansowe na działania inwestycyjne i promocję miasta

Tabela 2 Analiza SWOT – szanse i zagrożenia

Szanse	Zagrożenia
Uwarunkowania bliskie	
<ul style="list-style-type: none"> Stopniowo poprawiająca się dostępność miasta jako węzła komunikacyjnego (rozwój drogi ekspresowej S17, powstającej w ciągu trasy europejskiej E372 i łączącej Warszawę z Lubelszczyzną, Zamojszczyzną oraz granicą z Ukrainą w Hrebennem, w kierunku Lwowa. Droga poprawi komunikację i dostępność obszarów wschodniej Polski, usprawni swobodny przepływ osobowy i towarowy) Realizacja szlaku kolejowego relacji Warszawa - Lwów; –Budowa połączenia kolejowego (Lublin – Zamość / komponent CPK: Trawniki –Zamość) Bliskość granicy oraz funkcjonowanie Linii Hutniczej Szerokotorowej w kontekście rozwoju funkcji logistycznej miasta Bogate dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Ziemi Zamojskiej Bliskość uzdrowiska (Krasnobród) i innych atrakcji turystycznych powiatu zamojskiego i dawnej Ordynacji Zamojskiej (Zwierzyniec, Szczepreszyn) Atrakcyjność walorów przyrodniczych Roztocza Bliskość lotniska w Lublinie Bliskość szlaku Green Velo oraz Centralnego Szlaku Rowerowego Roztocza Pozycja regionu Ziemi Zamojskiej na rynku turystycznym – potencjał do rozwijania współpracy sieciowej Potencjał regionu w zakresie promocji zdrowego stylu życia, turystyki aktywnej, konnej, agroturystyki, oraz slow tourism 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczający poziom współpracy z największym miastem w województwie Niska ranga Portu Lotniczego Lublin w Świdniku Duża konkurencyjność rynkowa innych ośrodków gospodarczych, przemysłowych, turystycznych, edukacyjnych oraz kulturalnych województwa Konkurencyjna oferta w zakresie miejsc pracy innych dużych miast województwa oraz Warszawy Niewielka powierzchnia miasta w stosunku do liczby mieszkańców Stale rosnące koszty prowadzenia biznesu Wysoki poziom biurokracji oraz wymogów administracyjnych Nadmierne restrykcyjne regulacje w zakresie ochrony środowiska Wysokie koszty utrzymania pracownika z zagranicy oraz trudności administracyjne związane z zatrudnieniem Niski poziom zaufania społecznego i współpracy

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">• Regionalna (wojewódzka) polityka promocji walorów turystycznych i historycznych Lubelszczyzny• Wzrost popularności turystyki krajowej, w szczególności weekendowej i krajoznawczej• Rozwój turystyki rodzinnej i sentymentalnej – podróże „nowej fali emigracji”• Ponowny rozwój szkolnictwa zawodowego• Wsparcie publiczne działań na rzecz energetyki odnawialnej• Rozwój form pracy zdalnej – możliwy powrót wysoko kwalifikowanych pracowników do mniejszych, rodzimych ośrodków oferującej dobrą jakość życia	
Uwarunkowania dalsze	
<ul style="list-style-type: none">• Globalny i krajowy rozwój branży konferencyjno-szkoleniowej – możliwość rozwoju działalności szkoleniowej poprzez inwestycje w zakresie niewykorzystanej infrastruktury na Starym Mieście (np. w Pałacu Zamojskich), połączonej z turystyką motywacyjną w oparciu o bogate zasoby regionu• Dostępność funduszy w ramach programów pomocowych UE, w tym funduszy na rzecz odbudowy po pandemii• Dostępność środków na podnoszenie kompetencji zawodowych• Poprawiająca się dostępność transportowa i komunikacyjna w UE• Zmiany priorytetów w polityce wewnętrznej Polski, akcentującej idee niwelowania różnic regionalnych i oraz wspomagania zrównoważonego rozwoju zmarginalizowanych obszarów o mniejszym potencjale• Łatwość taniej prezentacji i promocji o dużym zasięgu globalnym poprzez media społecznościowe oraz Wikipedię (rozbudowa haseł dotyczących miasta w wielu językach, uzupełnienie materiału fotograficznego)• Możliwość prowadzenia badań i analiz oraz czerpania wzorców i idei z zewnątrz oraz nawiązywania współpracy społecznej i biznesowej za pośrednictwem internetu• Globalna konkurencja wymuszająca współpracę sieciową – możliwość budowy klastrów wiedzy w zakresie zrównoważonego rolnictwa i inkubacji przedsiębiorstw wykorzystujących lokalne zasoby• Rosnący (w dłuższej perspektywie) popyt na usługi turystyczne	<ul style="list-style-type: none">• Przewidywany kryzys gospodarczy o zasięgu globalnym• Depopulacja obszarów peryferyjnych UE – peryferyjne położenie miasta nie przyciąga nowych mieszkańców• Zmiany legislacyjne – mała stabilność prawa; niespójność w przepisach prawnych, podatkowych i ich interpretacji• Prognozowane pogorszenie dostępu do środków zewnętrznych po roku 2020, ograniczenie dotacji zewnętrznych• Wzrost wynagrodzeń, obniżający globalną konkurencyjność gospodarek nie opartych na wiedzy i innowacyjności• Silna konkurencja oferty turystycznej i gospodarczej innych miast w Polsce• Niż demograficzny powodujący obniżenie podaży siły roboczej oraz liczby osób uczących się• Obniżenie poziomu i jakości kształcenia w szkołach• Starzenie się społeczeństwa – zwiększenie liczby osób w wieku poprodukcyjnym• Wzrost najczęściej zdiagnozowanych chorób zakaźnych• Niekorzystne zmiany klimatyczne• Tendencje protekcyjnistyczne w UE w zakresie wybranych gałęzi gospodarki (np. transport)

11. Wizja i misja

Wizja to stan pożądany, do którego się dąży. Wizja jest wyrazem intencji i aspiracji, ale bez szczegółowego określenia sposobu i środków osiągnięcia tego celu. Wizja powinna być ambitna, zwięzła i ma swoim brzmieniem motywować odbiorców.

Misja to opis wizji Miasta (najczęściej jednozdaniowy) zawierający główne pola aktywności w przyszłości, stanowiący najogólniejszy cel Miasta.

Misję Miasta Zamość określono w perspektywie do roku 2030.

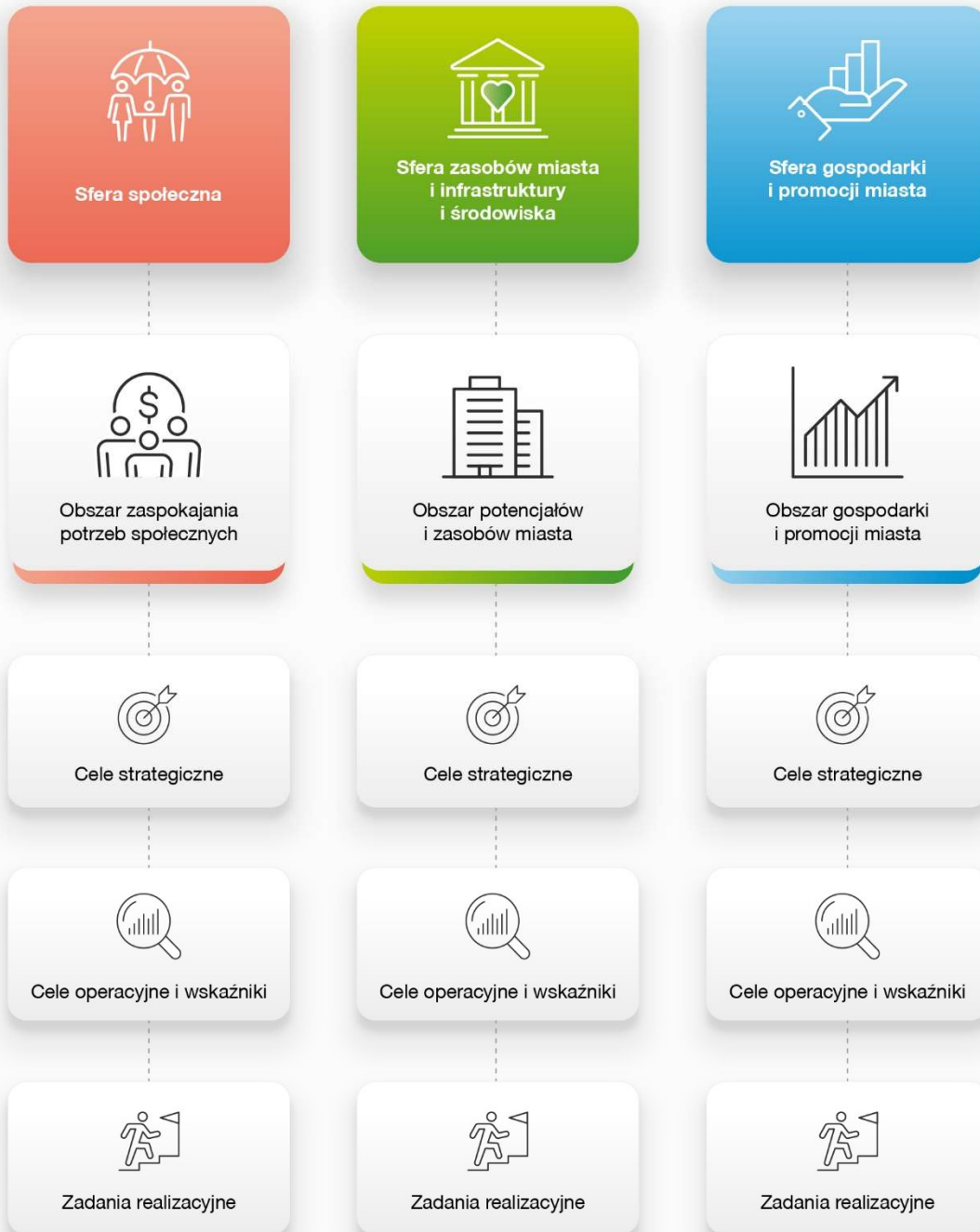
*Zamość miasto aktywne gospodarczo,
z nowoczesną infrastrukturą, dbające o tradycje,
zapewniające bezpieczne i przyjazne warunki życia mieszkańcom.*

Misja spełnia ważne funkcje w okresie wdrażania strategii, w tym:

- pozwala koncentrować się na priorytetowych, długookresowych celach,
- pozwala planować i koordynować działania partnerów rozwoju lokalnego zgodnie z długookresowymi celami,
- wspiera motywację i integrację mieszkańców, wzmacniając ich identyfikację z Miastem,
- promuje Miasto w otoczeniu, zwiększa zainteresowanie, w szczególności wobec potencjalnych inwestorów i wobec odbiorców oferty Miasta.

Wizja & Misja

12. Cele strategiczne i kierunki działań

Cele strategiczne

Cele strategiczne określone są do roku 2030 i służą realizacji wizji Miasta.

Cele strategiczne określają rezultaty o zasadniczym znaczeniu w długiej perspektywie oraz kierunkują działania na rzeczy właściwe dla koncepcji rozwoju Miasta. Cele strategiczne związane są z decyzjami dotyczącymi utrzymania lub zmiany wykorzystania zasobów Miasta, w tym również zasobów będących w dyspozycji sektora prywatnego i pozarządowego. Przypisane im **cele operacyjne** wyznaczają **kierunki działań**, co do przedsięwzięć właściwych dla rozwoju Miasta.

Cele strategiczne i cele operacyjne (kierunki działań) powstały na podstawie oceny aktualnej sytuacji uwzględniającej zidentyfikowane w uspołecznionym procesie pracy problemy i czynniki wewnętrzne wpływające na możliwość rozwoju Miasta (słabe i mocne strony) oraz zewnętrzne (szanse i zagrożenia w otoczeniu).

Cele strategiczne zostały opracowane w 3 głównych, wyznaczonych wcześniej obszarach funkcjonowania Miasta. Cele strategiczne w podziale na obszary prezentują się następująco:

Obszar: Zaspokojenie potrzeb mieszkańców

Cel strategiczny 1:

Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamościa bazujące na bezpiecznych i przyjaznych warunkach życia

Obszar: Potencjały i zasoby Miasta

Cel strategiczny 2:

Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą

Obszar: Gospodarka i promocja Miasta

Cel strategiczny 3:

Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym

Osiąganie celów w sferze gospodarczej jest zadaniem, które mogą realizować tylko podmioty działające w sferze gospodarczej. Zadania Miasta dotyczą przede wszystkim tworzenia warunków do działalności gospodarczej, wspierania podmiotów przez odpowiednią politykę i promocję Miasta. Ważnym elementem wsparcia będą również działania związane z planowaniem przestrzennym i rozwojem infrastruktury technicznej na terenach wykorzystywanych i możliwych do wykorzystania do celów gospodarczych.

Wyznaczone cele strategiczne i operacyjne w sferze gospodarczej powinny odgrywać kluczową rolę w podejmowaniu działań przez wszystkie podmioty działające w Mieście oraz przyszłych inwestorów zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela 4: Cele strategiczne i cele operacyjne (kierunki działań)

Misja: Zamość miasto aktywne gospodarczo, z nowoczesną infrastrukturą, dbające o tradycję, zapewniające bezpieczne i przyjazne warunki życia mieszkańcom	
Cele strategiczne	Cele operacyjne (kierunki działań)
1. Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamościa bazujące na bezpiecznych i przyjaznych warunkach życia	<ul style="list-style-type: none">1.1 Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców1.2 Poprawa dostępności usług zdrowia1.3 Wspieranie aktywności i samodzielności seniorów1.4 Przeciwdziałanie problemom społecznym oraz pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej1.5 Zapewnienie warunków i oferty dla powszechnego podejmowania aktywności fizycznej oraz kulturalnej w Zamościu1.6 Podnoszenie jakości i skuteczności pomocy społecznej kierowanej do osób z problemami w funkcjonowaniu w rodzinie i społeczeństwie1.7 Pobudzenie aktywności i potencjału organizacji pozarządowych i grup nieformalnych do podejmowania przez nie działań
2. Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą	<ul style="list-style-type: none">2.1 Wysokie standardy efektywności energetycznej i zarządzania energią w mieście Zamościu2.2 Zwiększona ochrona i poszanowanie środowiska przyrodniczego oraz optymalne wykorzystanie zasobów naturalnych na obszarze Miasta2.3 Rozwój bezpiecznych, efektywnych i ekologicznych systemów komunikacji w mieście2.4 Wysoka jakość połączeń komunikacyjnych z Miastem i w Mieście2.5 Dalsze kształtowanie przestrzeni miasta zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego oraz zapewnienie wysokiej dostępności i jakości infrastruktury2.6 Kontynuacja ochrony zabytkowego krajobrazu kulturowego i zachowania obiektów dziedzictwa kulturowego2.7 Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej2.8 Cyfrowa transformacja miasta
3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym	<ul style="list-style-type: none">3.1 Wzmocnienie atrakcyjnego ponadregionalnego wizerunku Zamościa3.2 Utrzymywanie i rozwój funkcji turystycznych Miasta3.3 Rozwój i ciągłe doskonalenie lokalnych instytucji otoczenia biznesu3.4 Rozwój oraz przyciąganie działalności gospodarczej

13. Zadania realizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych (kierunków działań)

Tabela 3 Zadania realizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych z obszaru potrzeb społecznych

Obszar: Potrzeby społeczne	
Cel strategiczny nr 1: Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamościa	
Cele operacyjne	Zadania realizacyjne
1.1. Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none">1.1.1 Pozyskanie inwestora oraz organizacja centrum szkoleniowego na Starym Mieście (np. w Pałacu Zamoyskich)1.1.2 Stworzenie i rozwój systemu doradztwa zawodowego dla osób powyżej 35 r.ż.1.1.3 Zaplanowanie i podjęcie działań, które pozwolą na jak najlepsze wykorzystanie potencjału osób starszych na rynku pracy i tym samym pozwolą na zwiększenie i przedłużenie aktywności zawodowej osób powyżej 50 i 60 roku życia1.1.4 Opracowywanie analiz rynku pracy umożliwiających ocenę aktualnej sytuacji, trendów i prognozę zmian zachodzących na rynku pracy oraz tworzenie oferty programowej.1.1.5 Promocja zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy1.1.6 Dostosowanie oferty szkoleniowej dla potrzeb osób i rynku pracy1.1.7 Realizacja bezpłatnych szkoleń/kursów z zakresu obsługi komputera, internetu dla mieszkańców Zamościa zagrożonych wykluczeniem cyfrowym ze szczególnym uwzględnieniem osób powyżej 40 roku życia1.1.8 Przeniesienie modelu grup roboczych z obszaru przemocy na rzecz osób długotrwale bezrobotnych1.1.9 Zwiększenie partycypacji obywateli w życiu miasta dzięki zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań informacyjno-komunikacyjnych.1.1.10 Rozwój systemu mobilnego dostępu do informacji i usług publicznych oraz innych kanałów poprawiających dostępność informacji dla mieszkańców zgodnie z zasadami wykorzystania informacji publicznej1.1.11 Działania na rzecz usprawnienia i rozszerzenia dostępu do usług i instrumentów Urzędu przy wykorzystaniu środków wspierających komunikowanie się

	1.1.12 Podnoszenie poziomu kwalifikacji i kompetencji kadry w trosce o podnoszenie jakości świadczonych usług na rzecz osób bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców
1.2. Poprawa dostępności usług zdrowia i profilaktyka zdrowotna	<ul style="list-style-type: none">1.2.1 Podnoszenie jakości infrastruktury zakładów opieki zdrowotnej, dla których Miasto jest organem tworzącym1.2.2 Utworzenie Domu Pomocy Społecznej dla osób starszych prowadzonego przez Miasto1.2.3 Działania na rzecz zwiększenia liczby miejsc opieki długoterminowej1.2.4 Poprawa dostępności i jakości usług medycznych w tym poprawa dostępności do pomocy psychiatrycznej i psychologicznej dla osób z zaburzeniami zdrowia psychicznego,1.2.5 Promocja zdrowego stylu życia, w tym zdrowia psychicznego wraz z ułatwieniem dostępu do specjalistów1.2.6 Inicjowanie i realizacja profilaktycznych programów zdrowotnych1.2.7 Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa, w tym osób starszych
1.3. Wspieranie aktywności seniorów	<ul style="list-style-type: none">1.3.1 Stworzenie sprawnego systemu wsparcia osób starszych poprzez monitorowanie sytuacji i potrzeb tej grupy odbiorców oraz oferowanie dostosowanych do zmieniających się warunków form wsparcia, w tym usług opiekuńczych, pobytu w mieszkaniach chronionych oraz w DPS.1.3.2 Wspieranie działań oraz tworzenie warunków do jak najdłuższego utrzymywania dobrego stanu zdrowia i niezależności osób starszych1.3.3 Rozwój oferty edukacyjnej dla osób starszych1.3.4 Rozwój i wspieranie idei uczenia się wśród osób starszych oraz zwiększenie ich aktywności społecznej (w tym zaangażowania obywatelskiego i wolontariatu)1.3.5 Zwiększenie uczestnictwa osób starszych w kulturze zarówno jako jej odbiorców, jak i twórców1.3.6 Upowszechnianie zdrowego stylu życia wśród seniorów1.3.7 Lobbng na rzecz zwiększenia świadczenia usług medycznych na rzecz osób starszych1.3.8 Poszerzenie oferty usługowej (poza medycznej) dla osób starszych i dla osób z niepełnosprawnościami (usługi asystenckie, transport wspierany)

<p>1.4. Przeciwdziałanie problemom społecznym oraz pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej</p>	<p>1.4.1 Kontynuacja usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania zleczanych przez miasto</p> <p>1.4.2 Rozwijanie kompetencji społeczno–emocjonalnych, które pomagają radzić sobie w sytuacjach trudnych</p> <p>1.4.3 Zwiększenie dostępności do mieszkań komunalnych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na tle ubóstwa, bezrobocia, przemocy w rodzinie</p> <p>1.4.4 Poszerzanie stref bezpieczeństwa poprzez rozbudowę systemów monitoringu</p> <p>1.4.5 Tworzenie warunków do budownictwa w systemie TBS</p> <p>1.4.6 Zapewnienie mieszkańcom niezbędnych potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagających</p> <p>1.4.7 Wspieranie i pomoc osobom z niepełnosprawnościami</p>
<p>1.5 Zapewnienie warunków i oferty dla powszechnego podejmowania aktywności fizycznej oraz kulturalnej w Zamościu</p>	<p>1.5.1 Wykreowanie alternatywnej oferty kulturalnej dostosowanej do stale zmieniających się warunków życia społecznego, w tym nieprzewidzianych zdarzeń wywołanych przez pandemię</p> <p>1.5.2 Zwiększanie dostępności wydarzeń z zakresu kultury (działania w przestrzeni internetowej) poprzez budowę technicznej bazy o wysokiej jakości do teletransmisji wydarzeń z różnych dziedzin życia społeczno-kulturalnego, sportowego</p> <p>1.5.3 Wykorzystanie potencjału kulturowego Starego Miasta poza sezonem</p> <p>1.5.4 Budowa wielofunkcyjnej przestrzeni na potrzeby kultury z główną rolą muzyczną i wystawienniczą</p> <p>1.5.5 Rozwój atrakcyjnej i dostosowanej do obecnych standardów miejskiej infrastruktury sportowej - gruntowna modernizacja Ośrodka Sportu i Rekreacji</p> <p>1.5.6 Rozwój nowoczesnej szkolnej bazy sportowej i rekreacyjnej poprzez modernizację istniejącej infrastruktury i budowę nowych obiektów sportowych przy szkołach podstawowych</p> <p>1.5.7 Kontynuacja działań na rzecz zwiększania dostępności obiektów zabytkowych, spełniających funkcje kulturalne, sportowych oraz instytucji publicznych dla osób z niepełnosprawnościami</p>
<p>1.6 Podnoszenie jakości i skuteczności pomocy społecznej kierowanej do osób z problemami w funkcjonowaniu w rodzinie i społeczeństwie</p>	<p>1.6.1 Zapewnienie dzieciom czasowej opieki i wychowania w rodzinnej pieczy zastępczej w przypadkach niemożności sprawowania opieki przez rodziców</p> <p>1.6.2 Rozwijanie środowiskowych form pomocy rodzinie</p> <p>1.6.3 Wzmocniona promocja pozyskiwania rodzicielstwa zastępczego w celu zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych</p> <p>1.6.4 Zapewnienie dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej wsparcia i pomocy w postaci stabilnego i bezpiecznego środowiska wychowawczego</p> <p>1.6.5 Tworzenie i prowadzenie grup wsparcia oraz grup edukacyjnych podnoszących kompetencje wychowawcze i opiekuńcze rodzin dysfunkcyjnych</p>

	<p>1.6.6 Zapewnienie wsparcia specjalistów w zakresie wspierania rodziny w formie poradnictwa prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, w formie terapii oraz porad lekarskich</p> <p>1.6.7 Prowadzenie pogłębionej pracy socjalnej z rodzicami biologicznymi celem umożliwienia powrotu dziecka do rodzin</p> <p>1.6.8 Organizowanie wsparcia rozwoju dla rodzin zastępczych zawodowych.</p>
1.7 Pobudzenie aktywności i potencjału organizacji pozarządowych i grup nieformalnych do podejmowania przez nie działań	<p>1.7.1 Wsparcie edukacyjne (szkolenia w zakresie tworzenia NGO, kwestie finansowe, w tym pozyskiwania środków) NGO</p> <p>1.7.2 Kontynuacja promocji wolontariatu</p> <p>1.7.3 Poszukiwanie i wspieranie liderów, talentów (w szkołach lub na studiach) jako sukcesorów działalności NGO</p> <p>1.7.4 Stworzenie Centrum Aktywności Społecznej</p> <p>1.7.5 Kontynuacja mechanizmu pokrycia wkładu własnego dla NGO</p> <p>1.7.6 Wsparcie dla lokalnych NGO, które organizują pomoc psychologiczną dla rodzin w kryzysie</p> <p>1.7.7 Edukacja w zakresie budowania tożsamości lokalnej prowadzona w szkołach podstawowych i przedszkolach</p>

Tabela 4 Zadania realizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych z obszaru zasobów i potencjałów

Obszar: zasoby i potencjały	
Cel strategiczny nr 2: Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą	
Cele operacyjne	Zadania realizacyjne
2.1 Wysokie standardy efektywności energetycznej i zarządzania energią w mieście Zamościu	<p>2.1.1 Kontynuowanie realizacji zadań/założeń Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Zamość</p> <p>2.1.2 Poprawa efektywności energetycznej w mieście, wykorzystywania energii odnawialnej</p> <p>2.1.3 Zmniejszanie emisji energii i substancji do powietrza poprzez realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych - kontynuacja termomodernizacji obiektów oświatowych</p> <p>2.1.4 Wymiana starych systemów grzewczych na proekologiczne w budynkach komunalnych</p> <p>2.1.5 Podłączenie części budynków do sieci ciepłowniczej ogólnomiejskiej</p> <p>2.1.6 Wdrożenie systemu zarządzania energią w mieście, utworzenie stanowiska energetyka miejskiego;</p> <p>2.1.7 Rozbudowa sieci ciepłowniczej u osób prywatnych</p>

	<p>2.1.8 Systematyczna wymiana starych systemów grzewczych (opalanych paliwem stałym) i modernizacja źródeł ciepła w budynkach należących do Miasta Zamość oraz kontynuacja programów dotacji na osób prywatnych w zakresie wymiany systemów grzewczych</p> <p>2.1.9 Promowanie udziału pojazdów niskoemisyjnych w transporcie miasta i rozbudowa infrastruktury dla pojazdów elektrycznych</p> <p>2.1.10 Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez modernizację instalacji mechaniczno-biologicznej</p>
2.2 Zwiększona ochrona i poszanowanie środowiska przyrodniczego oraz optymalne wykorzystanie zasobów naturalnych na obszarze Miasta	<p>2.2.1 Wdrażanie zadań/ założeń Programu Ochrony Środowiska dla powiatu grodzkiego na lata 2021-2025 z perspektywą do roku 2030</p> <p>2.2.2 Kontynuacja edukacji ekologicznej</p> <p>2.2.3 Dbłość o niewielkie emisje dwutlenku węgla i odporność na skutki zmiany klimatu</p> <p>2.2.4 Wsparcie użytkowników budynków w mieście w zakresie pozyskiwaniu środków na instalacje OZE</p> <p>2.2.5 Ograniczenie do minimum zajmowania terenów zielonych i obszarów miasta naturalnie wyłączonych z urbanizacji dzięki ponownemu użytkowaniu gruntów i planowaniu „zwartego” miasta</p> <p>2.2.6 Tworzenie nowych przestrzeni zieleni na osiedlach mieszkaniowych</p> <p>2.2.7 Rozbudowa systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia poziomu odzysku i recyklingu surowców na terenie miasta Zamość</p>
2.3. Rozwój bezpiecznych, efektywnych i ekologicznych systemów komunikacji w mieście	<p>2.3.1 Zwiększanie wydajności systemu parkowania w mieście poprzez wprowadzenie inteligentnego systemu zarządzania, informującego o wolnych miejscach postojowych</p> <p>2.3.2 Zwiększanie przepustowości komunikacyjnej miasta</p> <p>2.3.3 Wdrożenie planów i koncepcji budowy zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych na terenie miasta i z gminami ościennymi;</p> <p>2.3.4 Wytaczanie nowych odcinków tras rowerowych oraz integracja z istniejącymi ścieżkami rowerowymi zapewniając wygodne i bezpieczne warunki uprawiania turystyki rowerowej</p> <p>2.3.5 Stworzenie warunków do przewozu rowerów środkami transportu publicznego na wybranych trasach</p> <p>2.3.6 Wprowadzenie sieci wypożyczalni rowerów miejskich i hulajnóg elektrycznych</p> <p>2.3.7 Stworzenie mieszkańcom Zamościa możliwości pozostawienia pojazdów na parkingach P&R</p> <p>2.3.8 Zakup taboru z silnikami zasilanymi ekologicznym paliwem lub o napędzie alternatywnym</p> <p>2.3.9 Zadania wynikające z realizacji Strategii Rozwoju Elektromobilności Miasta Zamość na lata 2019-2035</p>

<p>2.1 Wysoka jakość połączeń komunikacyjnych z Miastem i w Mieście</p>	<p>2.1.1 Poprawa dostępności połączeń kolejowych 2.1.2 Lobbing na rzecz działań w celu poprawy połączeń kolejowych 2.1.3 Zintegrowanie transportu miejskiego z kolejowym 2.1.4 Regularne remonty i sukcesywna modernizacja istniejącej infrastruktury drogowej 2.1.5 Budowa nowych dróg</p>
<p>2.2 Dalsze kształtowanie przestrzeni miasta zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego oraz zapewnienie wysokiej dostępności i jakości infrastruktury</p>	<p>2.2.1 Kontynuacja realizacji zadań wpisanych do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Zamość na lata 2017-2023 2.2.2 Wyższy standard i lepsza jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego 2.2.3 Lepszy stan techniczny infrastruktury publicznej dzięki zastosowaniu rozwiązań technicznych i infrastrukturalnych podnoszących bezpieczeństwo i komfort życia mieszkańców 2.2.4 Poprawa wykorzystania i racjonalizacja gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta zgodnie Wieloletnim Programem Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Zamość na lata 2020-2024 2.2.5 Tworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego 2.2.6 Zwiększenie w zasobie mieszkaniowym liczby lokali przeznaczonych na najem socjalny 2.2.7 Budowa nowych mieszkań komunalnych 2.2.8 Modernizacja instalacji wewnątrz budynków komunalnych 2.2.9 Adaptacja na cele mieszkalne budynków przejętych od Skarbu Państwa. 2.2.10 Dokonywanie remontów starej substancji mieszkaniowej 2.2.11 Właściwe gospodarowanie istniejącym zasobem (w tym optymalne zagospodarowanie odzyskiwanych lokali) 2.2.12 Kontynuacja polityki sprzedaży nieruchomości należących do miasta w obszarze zespołu Starego Miasta 2.2.13 Kapitałny remont kamienic pomiędzy ul. Moranda, ul. Kościuszki, ul. Żeromskiego 2.2.14 Kapitałny remont Zamojskiej Akademii Kultury (lokalizacja: ul. Akademicka 1, obiekt dawnej Akademii Zamojskiej)</p>
<p>2.3 Ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego i zachowanie obiektów dziedzictwa kulturowego</p>	<p>2.3.1 Poprawa estetyki historycznych obszarów w obrębie wybranych placów i ulic 2.3.2 Konsekwentne dalsze ograniczanie parkowania i ruchu samochodów na terenie Starego Miasta 2.3.3 Zwiększenie atrakcyjności terenu Osiedla Plant poprzez doposażenie w małą architekturę 2.3.4 Sukcesywne prowadzenie prac remontowo--konserwatorskich kamienic na Starym Mieście i innych zabytkowych obiektów będących własnością komunalną</p>

	<p>2.3.5 Stopniowe wdrażanie procesu prywatyzacji kamienic na obszarze Starego Miasta</p> <p>2.3.6 Prace rewitalizacyjne i konserwatorskie fortyfikacji otaczających zespół staromiejski</p> <p>2.3.7 Prawna ochrona zabytków Zamościa</p> <p>2.3.8 Ochrona krajobrazu kulturowego i układu urbanistycznego</p>
2.4 Wsparcie rozwoju turystyki kulturowej	<p>2.4.1 Kontynuacja działań związanych z budowaniem marki Zamościa</p> <p>2.4.2 Działania w kierunku utworzenia wielofunkcyjnego centrum kultury (m.in. filharmonii)</p> <p>2.4.3 Konsekwentne wspieranie nowych inicjatyw i dążeń do zróżnicowania turystycznej oferty sezonowej</p> <p>2.4.4 Większe wykorzystanie pod kątem wydarzeń kulturalno-turystycznych tereny pofortecznych i innych obszarów miasta niż ściśle Stare Miasto</p> <p>2.4.5 Zintegrowanie działań promocyjnych i wydarzeń kulturalnych</p> <p>2.4.6 Wytyczenie tras pętli krajoznawczych rozpoczynających się i kończących w Zamościu – dla turystów zmotoryzowanych i dla turystyki rowerowej</p> <p>2.4.7 Nacisk na „sieciowe” budowanie oferty w różnych kontekstach tematycznych, np. międzynarodowa sieć dóbr UNESCO i krajowa pomników historii</p> <p>2.4.8 Zwiększenie środków finansowych w budżecie miasta na działania promocyjne – m.in. na materiały promocyjne w językach obcych</p> <p>2.4.9 Poszukiwanie nowych sfer aktywności gospodarczej dla miejscowej społeczności w działaniach proturystycznych</p>
2.5 Cyfrowa transformacja miasta	<p>2.5.1 Wykorzystanie innowacyjnych technologii ICT w działaniach związanych z tworzeniem e-usług publicznych, cyfryzacją urzędu, digitalizacją i udostępnianiem danych publicznych</p> <p>2.5.2 Stworzenie systemu monitorowania bezpieczeństwa publicznego z wykorzystaniem termowizji, umożliwiające szybkie i skuteczne reagowanie w sytuacjach kryzysowych</p> <p>2.5.3 Zwiększenie partycypacji obywateli w życiu miasta poprzez zastosowanie nowoczesnych rozwiązań informacyjno-komunikacyjnych</p> <p>2.5.4 Rozbudowa istniejącej miejskiej infrastruktury światłowodowej sieci teletransmisyjnej umożliwiającej komunikację elektroniczną jednostek na terenie miasta m.in. spółek miejskich, szkół, instytucji zarządzania kryzysowego itp.</p>

Tabela 5 Zadania realizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych z obszaru gospodarka i promocja Miasta

Obszar: Gospodarka i promocja Miasta	
Cel strategiczny nr 3 : Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym	
Cele operacyjne	Zadania realizacyjne
3.1 Wzmocnienie ponadregionalnego wizerunku Zamościa	<p>3.1.1 Prowadzenie działań na rzecz zwiększenia liczby mieszkańców poprzez tworzenie systemowych rozwiązań oraz wprowadzenie zachęt przyciągających nowych rezydentów m.in. przez tworzenie dogodnych warunków życia, szczególnie dla wykwalifikowanych specjalistów (warunki socjalne, mieszkaniowe, oferta czasu wolnego, edukacja dla dzieci, opieka medyczna, otwarta społeczność lokalna również na inne kultury)</p> <p>3.1.2 Zmniejszenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę oraz wsparcie młodych przedsiębiorców i prowadzących działalność na własny rachunek</p> <p>3.1.3 Rozwój szkolnictwa zawodowego - dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb i wymagań rynku pracy</p> <p>3.1.4 Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania na rzecz wzrostu jakości i efektywności usług świadczonych na lokalnym rynku pracy</p> <p>3.1.5 Promowanie potencjału i walorów kulturowych Zamościa</p> <p>3.1.6 Promocja Miasta jako miejsca zamieszkania osób aktywnych i przedsiębiorców</p> <p>3.1.7 Lobbing na rzecz zwiększenia zewnętrznej dostępności drogowej i kolejowej</p> <p>3.1.8 Utworzenie uczelni medycznej na bazie potencjału akademickiego Miasta Zamość</p>
3.2 Utrzymywanie i rozwój funkcji turystycznych Miasta	<p>3.2.1 Stworzenie i rozwój spójnej, komplementarnej oferty pobytowej dla turystów w celu wydłużenia czasu pobytu m.in. stworzenie przez biura podróży, organizatorów turystyki 2-3 dniowej oferty pobytu dla dzieci z makroregionu (w tym w oparciu o działalność instytucji miejskich: Stare Miasto, ZOO, orkiestra symfoniczna, muzeum, kino, sale gimnastyczne, pływalnia)</p> <p>3.2.2 Utworzenie centrum handlowo-usługowo-kulturowego w centrum Zamościa (Stare Miasto);</p> <p>3.2.3 Rozwój marki i produktów turystycznych miasta Zamość</p> <p>3.2.4 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie miasta Zamość</p> <p>3.2.5 Ścisła współpraca Miasta Zamość z atrakcyjnymi turystycznie gminami sąsiadującymi w celu stworzenia wspólnej oferty oraz promocji</p>

	<ul style="list-style-type: none">3.2.6 Wsparcie działań zmierzających do rozbudowy komunikacji publicznej/prywatnej łączącej Miasto Zamość z atrakcyjnymi miejscowościami na Roztoczu;3.2.7 Stworzenie wspólnego produktu/oferty restauratorów np. szlak kulinarny „Zamojskie smaki”3.2.8 Poprawa oznakowania dojazdów do obiektów muzealnych i atrakcji turystycznych.3.2.9 Stworzenie miejskiej aplikacji oferty turystycznej Miasta Zamość3.2.10 Wspieranie przez miasto bazy noclegowej kwater prywatnych (kwatery ekonomiczne, agroturystyka, hostele) (wsparcie osób starszych w zakresie tworzenia miejsc noclegowych, taniej bazy noclegowej)3.2.11 Wzmacnianie i rozwijanie społecznych podstaw do rozwoju turystyki w Zamościu3.2.12 Współpraca z innymi organizacjami i stowarzyszeniami turystycznymi na rzecz wspólnego promowania walorów turystycznych w regionie3.2.13 Zwiększenie wykorzystania potencjału Zalewu Miejskiego pod kątem turystycznym i gospodarczym3.2.14 Rozwoju turystyki zrównoważonej w Mieście Zamość.
3.3 Rozwój i ciągłe doskonalenie lokalnych instytucji otoczenia biznesu	<ul style="list-style-type: none">3.3.1 Rozwijanie sieci współpracy i kooperacji między MŚP a instytucjami otoczenia biznesu3.3.2 Tworzenie struktur klastrowych w obszarach, które mają perspektywy rozwoju m.in.klaster energetyczny i klaster medyczny3.3.3 Wspieranie aktywności samorządowej przedsiębiorców przez Miasto3.3.4 Wspieranie organizacji zrzeszających przedsiębiorców3.3.5 Tworzenie klimatu dla powstawania i działalności instytucji wspierających przedsiębiorców (w tym oferujących wsparcie dla start-up, firm innowacyjnych)3.3.6 Finansowanie otoczenia okołobiznesowego, w tym tworzenie struktur wsparcia wspomagających tworzenie nowych firm
3.4 Rozwój oraz przyciąganie działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none">3.4.1 Kontynuacja zadań ujętych w Strategicznym Planie Terytorialnym dla Miasta Zamość i Gminy Zamość3.4.2 Wprowadzenie zachęt przyciągających nowe przedsiębiorstwa3.4.3 Tworzenie i rozwijanie terenów, powierzchni i infrastruktury dla działalności gospodarczej3.4.4 Przygotowanie polityki przyciągania inwestorów, w tym promocja terenów inwestycyjnych3.4.5 Wspieranie istniejących i potencjalnych przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków na rozwój3.4.6 Rozwój systemu mobilnego dostępu do informacji i usług publicznych oraz innych kanałów poprawiających dostępność informacji dla mieszkańców i przedsiębiorców zgodnie z zasadami wykorzystania informacji publicznej

	3.4.7 Prowadzenie proinwestycyjnej polityki Miasta - stosowanie preferencji dla istniejących przedsiębiorstw oraz nowych inwestorów tworzących miejsca pracy3.4.8 Pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych (stosowanie zindywidualizowanej obsługi inwestorów)3.4.9 Promowanie w ofercie inwestycyjnej Miasta inwestycji w branżach: turystycznej, rolno-spożywczej (szczególnie przetwórstwo), przemysłu drzewnego i meblarskiego, usługach logistycznych, budowlanych3.4.10 Wymaganie od polityków, którzy otrzymali mandaty poselskie z regionu, aby wpływali na inwestycje centralne w regionie3.4.11 Rozwój strefy przedsiębiorczości- lobbying na rzecz poprawy zewnętrznych połączeń komunikacyjnych3.4.12 Stały rozwój infrastruktury i oferty edukacyjnej oraz szkoleniowej3.4.13 Tworzenie i rozwijanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe

14. Lista projektów strategicznych oraz komplementarnych

Poniżej zaprezentowano zestawienie projektów, które mają szczególne znaczenie z punktu widzenia uruchamiania procesów zmierzających do rozwoju Miasta Zamosć. Projekty te przyczynią się do rozwiązywania problemów zdiagnozowanych w procesie powstawania Strategii. Projekty te nie stanowią zamkniętego katalogu.

Projekty strategiczne wyróżnione zostały poprzez pogrubienie i zaprezentowanie ich na innym tle.

Tabela 6 Lista projektów strategicznych oraz komplementarnych

Lp.	Tytuł projektu	Obszar tematyczny	Termin realizacji	Powiązanie z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Miasta Zamosć
1	Wykorzystanie potencjału turystycznego miasta Zamosć oraz gminy Zamosć poprzez stworzenie nowych produktów turystycznych	Przedsiębiorczość Kultura Tożsamość regionalna Sport Turystyka Ochrona Środowiska Bezpieczeństwo	2022-2025	Cel 3. Zamosć miasto o silnym zapleczu gospodarczym
2	Rozwój gospodarczy obszaru funkcjonalnego Miasta Zamosć i gmin ościennych	Transport Przedsiębiorczość B-R Rolnictwo	2021-2026	Cel 3. Zamosć miasto o silnym zapleczu gospodarczym
3	Budowa wielofunkcyjnego Centrum Kultury z siedzibą Orkiestry Symfonicznej im. Karola Namysłowskiego w Zamosciu	Kultura Sprawy społeczne Tożsamość regionalna Turystyka	2021-2027	Cel 2. Zamosć miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą
4	Rozbudowa systemu małej retencji na terenie Miasta Zamosć i Gminy Zamosć	UM Zamosć, Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska	2020-2030	Cel 2. Zamosć miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą
5	Utworzenie ośrodka edukacji ekologicznej, strzelectwa i historii łowiectwa Zamojszczyzny	Zdrowie Kultura Edukacja Sprawy Społeczne Rewitalizacja Tożsamość regionalna Sport Turystyka Ochrona środowiska Efektywność energetyczna Bezpieczeństwo	2021-2023	Cel 3. Zamosć miasto o silnym zapleczu gospodarczym
6	Utworzenie lekkoatletycznej akademii sportu w Zamosciu	Zdrowie Edukacja Sprawy społeczne Rewitalizacja Sport Turystyka	2020-2024	Cel 1 Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamoscia bazujące na bezpiecznych i przyjaznych warunkach życia

Lp.	Tytuł projektu	Obszar tematyczny	Termin realizacji	Powiązanie z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Miasta Zamość
		Efektywność energetyczna		Cel 2. Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą
7	Budowa efektywnego systemu wspierania zarządzania elektronicznego pracy instytucji publicznych	Cyfryzacja B+R Sprawy społeczne	2021-2025	Cel 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym
8	Utworzenie Centrum Energii Odnawialnej i Efektywności Energetycznej	Przedsiębiorczość B+R Efektywność energetyczna	2021-2025	Cel 2. Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą Cel 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym
9	Budowa domu pomocy społecznej w Zamościu	Zdrowie Sprawy Społeczne	2021-2027	Cel 1 Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamościa bazujące na bezpiecznych i przyjaznych warunkach życia
10	Konsolidacja działań w obszarze realizacji usług społecznych na terenie Zamościa	Zdrowie Sprawy Społeczne	2021-2026	Cel 1 Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamościa bazujące na bezpiecznych i przyjaznych warunkach życia
11	Rewitalizacja społeczno-gospodarcza Starego Miasta w Zamościu	Przedsiębiorczość Kultura Rewitalizacja Społeczeństwo Obywatelskie Turystyka Ochrona środowiska Efektywność energetyczna	2022-2027	Cel 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym
12	Rozbudowa ogrodu zoologicznego w Zamościu	Przedsiębiorczość Edukacja Turystyka	2021-2023	Cel 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym
13	Zamojska Akademia Kultury	Edukacja Turystyka Kultura	2020-2023	Cel 2. Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą Cel 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym
14	Rewitalizacja Starego Miasta w Zamościu	Rewitalizacja Edukacja Turystyka	2020-2023	Cel 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym

Lp.	Tytuł projektu	Obszar tematyczny	Termin realizacji	Powiązanie z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Miasta Zamość
15	Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na domach jednorodzinnych w mieście Zamość	Ochrona środowiska Efektywność energetyczna	2020-2022	Cel 2.Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą
16	Zwiększenie dostępności zalewu miejskiego w Zamościu jako miejsca aktywnej rekreacji w sąsiedztwie zamojskiego zespołu staromiejskiego	Rewitalizacja	2020-2022	Cel 2.Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą
17	Przebudowa drogi na odcinku około 5 km w ciągu drogi krajowej nr 74 od al. 1 Maja (most na rzece Łabuńka) do ulicy Szczebrzeskiej (granica miasta Zamość)	Ochrona środowiska Transport	2020-2023	Cel 2.Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą

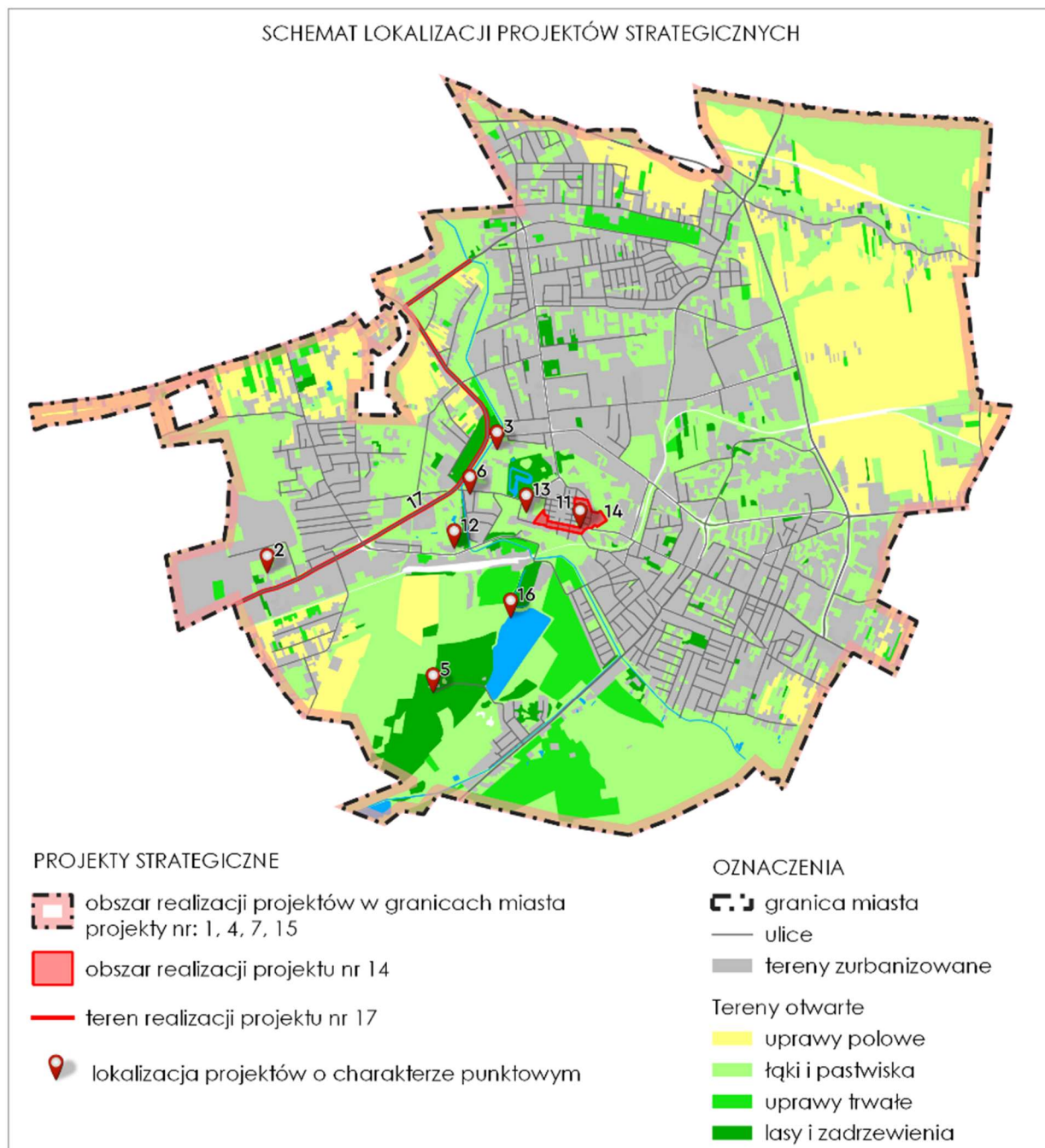
W ramach Strategii realizowane będą projekty wynikające z wdrożenia **Strategii Rozwoju Elektromobilności Miasta Zamość na lata 2019-2035** w ramach 4 celów strategicznych SRE : (i) ekologiczna komunikacja miejska, (ii) elektromobilny samorząd, (iii) ekomobilny i świadomy mieszkaniec, (iv) inteligentnie zarządzany Zamość:

18.	Rozwój elektromobilności w Zamościu	Ochrona środowiska Efektywność Energetyczna Transport	2020 - 2035	Cel 2.Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą
-----	-------------------------------------	---	-------------	--

Na poniższej mapie przedstawiono lokalizację projektów strategicznych i komplementarnych na terenie Miasta Zamość. Z uwagi na bliżej nieokreśloną lokalizację na mapie brak oznaczenia projektów takich jak: utworzenie Centrum Energii Odnawialnej i Efektywności Energetycznej, projekty wynikające z realizacji Strategii Rozwoju Elektromobilności Miasta Zamość na lata 2019-2035, budowa domu pomocy społecznej w Zamościu oraz konsolidacja działań w obszarze realizacji usług społecznych na terenie Zamościa,

Mapa 1 Lokalizacje projektów strategicznych

15. Spójność projektów strategicznych z celami polityki regionalnej

Tabela 7 Matryca zgodności projektów z celami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030.

Projekt/działanie	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)			Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030			Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku			
	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 4
Projekt 1 Wykorzystanie potencjału turystycznego miasta Zamość oraz gminy Zamość poprzez stworzenie nowych produktów turystycznych										
Projekt 2 Rozwój gospodarczy obszaru funkcjonalnego Miasta Zamość i gmin ościennych										
Projekt 3 Budowa wielofunkcyjnego Centrum Kultury z siedzibą Orkiestry Symfonicznej im. Karola Namysłowskiego w Zamościu										
Projekt 4 Rozbudowa systemu małej retencji na terenie Miasta Zamość i Gminy Zamość										
Projekt 5 Utworzenie ośrodka edukacji ekologicznej, strzelectwa i historii łowiectwa Zamojszczyzny										

Projekt/działanie	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)			Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030			Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku			
	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 4
Projekt 6 Utworzenie lekkoatletycznej akademii sportu w Zamościu										
Projekt 7 Budowa efektywnego systemu wspierania zarządzania elektronicznego pracy instytucji publicznych										
Projekt 8 Utworzenie Centrum Energii Odnawialnej i Efektywności Energetycznej										
Projekt 9 Budowa domu pomocy społecznej w Zamościu										
Projekt 10 Konsolidacja działań w obszarze realizacji usług społecznych na terenie Zamościa										
Projekt 11 Rewitalizacja społeczno-gospodarcza Starego Miasta w Zamościu										
Projekt 12 Rozbudowa ogrodu zoologicznego w Zamościu										
Projekt 13 Zamojska Akademia Kultury										
Projekt 14 Rewitalizacja Starego Miasta w Zamościu										
Projekt 15 Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na domach jednorodzinnych w mieście Zamość										

Projekt/działanie	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)			Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030			Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku			
	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3	Cel strategiczny 4
Projekt 16 Zwiększenie dostępności zalewu miejskiego w Zamościu jako miejsca aktywnej rekreacji w sąsiedztwie zamojskiego zespołu staromiejskiego										
Projekt 17 Przebudowa drogi na odcinku około 5 km w ciągu drogi krajowej nr 74 od al. 1 Maja (most na rzece Łabuńka) do ulicy Szczepbrzeskiej (granica miasta Zamość)										
Projekt 18 Rozwój elektromobilności w Zamościu										

16. Plan operacyjny i finansowy wdrażania Strategii

Tabela 8 Plan operacyjny i finansowy projektów strategicznych i komplementarnych

Tytuł projektu	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość projektu zł	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Źródła finansowania
1. Wykorzystanie potencjału turystycznego miasta Zamość oraz gminy Zamość poprzez stworzenie nowych produktów turystycznych	Miasto Zamość	303 000 000,00												Środki własne, budżet państwa, środki UE, środki prywatne.
2. Rozwój gospodarczy obszaru funkcjonalnego Miasta Zamość i gmin ościennych	Miasto Zamość	81 000 000,00												Środki własne ok. 10%, środki UE, budżet państwa,
3. Budowa wielofunkcyjnego Centrum Kultury z siedzibą Orkiestry Symfonicznej im. Karola Namysłowskiego w Zamościu	Miasto Zamość	110 000 000,00												Budżet Państwa, środki UE.
4. Rozbudowa systemu małej retencji na terenie Miasta Zamość i Gminy Zamość	UM Zamość, Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska	20 615 000, 00												Środki własne, POIiŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki UE w tym z projektów partnerskich.
5. Utworzenie ośrodka edukacji ekologicznej, strzelectwa i historii łowiectwa Zamojszczyzny	Miasto Zamość	16 000 000,00												Środki własne, środki UE, NFOŚiGW.
6. Utworzenie lekkoatletycznej akademii sportu w Zamościu	Miasto Zamość, Ośrodek Sportu i Rekreacji w Zamościu	60 000 000,00												Budżet Miasta Zamość.

Tytuł projektu		Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość projektu zł	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Źródła finansowania
7.	Budowa efektywnego systemu wspierania zarządzania elektronicznego pracy instytucji publicznych	Miasto Zamość	25 000 000,00												Środki własne, budżet państwa, Środki UE, środki prywatne.
8.	Utworzenie Centrum Energii Odnawialnej i Efektywności Energetycznej	Miasto Zamość	20 000 000,00												Środki własne, budżet państwa, środki UE.
9.	Budowa domu pomocy społecznej w Zamościu	Miasto Zamość	8 000 000,00												Budżet Samorządu, środki UE.
10.	Konsolidacja działań w obszarze realizacji usług społecznych na terenie Zamościa	Miasto Zamość	14 000 000,00												Środki własne, budżet państwa, środki UE.
11.	Rewitalizacja społeczno-gospodarcza Starego Miasta w Zamościu	Miasto Zamość	50 000 000,00												Środki własne, środki UE, budżet Państwa.
12.	Rozbudowa ogrodu zoologicznego w Zamościu	Miasto Zamość	22 000 000,00												Środki własne, środki UE.
13.	Zamojska Akademia Kultury	Miasto Zamość	41 545 384,92												Środki własne, środki UE.
14.	Rewitalizacja Starego Miasta w Zamościu	Miasto Zamość	21 651 415,28												Środki własne, środki UE.
15.	Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na domach jednorodzinnych w Zamościu	Miasto Zamość	1 900 676,16												Środki własne, środki UE.
16.	Zwiększenie dostępności zalewu miejskiego w Zamościu jako miejsca aktywnej rekreacji w sąsiedztwie zamojskiego zespołu staromiejskiego	Miasto Zamość	8 185 565,32												Środki własne, środki UE.
17.	Przebudowa drogi na odcinku około 5 km w ciągu drogi krajowej	Miasto Zamość	96 315 011,86												Środki własne, środki UE.

Tytuł projektu	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość projektu zł	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Źródła finansowania
nr 74 od al. 1 Maja (most na rzece Łabuńka) do ulicy Szczepieszkiej (granica miasta Zamość)														

W ramach Strategii realizowane będą projekty wynikające z wdrożenia **Strategii Rozwoju Elektromobilności Miasta Zamość na lata 2019-2035**:

18.	Rozwój elektromobilności w Zamościu	Miasto Zamość	Realizacja inwestycji w ramach przedsięwzięcia w latach 2020 – 2035 zgodnie z poniższym harmonogramem.										Środki własne, środki UE.
-----	-------------------------------------	---------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---------------------------

Plan operacyjny i finansowy przedsięwzięcia **Rozwój elektromobilności w Zamościu**:

Tytuł projektu/okres realizacji (rok)	20'	21'	22'	23'	24'	25'	26'	27'	28'	29'	30'	31'	32'	33'	34'	35'	Szacunkowy koszt
1. Utworzenie gminnego Systemu Zarządzania Energią																	250 000
2. Rozwój i dynamizacja istniejącego systemu informacji pasażerskiej																	3 000 000
3. Modernizacja przystanków miejskich																	4 000 000
4. Obsługa komunikacji miejskiej pojazdami zeroemisyjnym																	2 000 000
5. Rozbudowa systemu dróg rowerowych																	7 500 000
6. Rozwój sieci publicznej wypożyczalni rowerów miejskich																	2 500 000*
7. Wymiana pojazdów służbowych w Urzędzie Miasta																	2 320 000
8. Budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych																	125 000
9. Modernizacja oświetlenia																	1 500 000
10. Montaż odnawialnych źródeł energii na budynkach publicznych																	3 500 000
Razem																19 375 000	

* W przypadku zakupu 1 autobusu elektrycznego.

17. System realizacji Strategii

Strategia Rozwoju Miasta jest dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju miasta. Dokument tworzony jest w procesie uspołecznionym czyli z udziałem interesariuszy m.in. z sektora prywatnego, mieszkańców, organizacji pozarządowych. Pozwala to na kompleksowe ujęcie zrównoważonego rozwoju Miasta. Kompleksowe podejście, będące cechą planowania strategicznego powoduje, iż realizacja tak określonej strategii jest wspólnym zadaniem władz samorządowych i wszystkich parterów społecznych w Mieście.

Strategia Miasta Zamość na lata 2020-2030 jest zbiorem oczekiwań społeczności lokalnej wobec kierunkowania rozwoju miasta, wyrażonym poprzez zapisane cele strategiczne, operacyjne, spodziewane rezultaty. Dokument wskazuje również głównych partnerów oraz priorytetowe instrumenty w realizacji celów.

Strategia zawiera projekty, jednak nie tworzą one zamkniętego katalogu przedsięwzięć. Dokument Strategii jest w głównej mierze wytyczną do programowania zadań służących osiągnięciu celów strategicznych i operacyjnych.

Zakładane jest zachowanie ścisłych powiązań i zależności pomiędzy Strategią a innymi strategiami branżowymi miasta i projektami realizowanymi w ich ramach. Strategia pełni funkcję dokumentu nadrzędnego w stosunku do dokumentów operacyjnych, programów i planów sektorowych miasta. Dokumenty niższego rzędu powinny wykazywać zgodność zapisów i realizowanych zadań szczegółowych ze Strategią. Powinny też być aktualizowane w odniesieniu do Strategii wraz z zadaniami w nich zawartymi i z planami realizacji na poziomie każdego dokumentu.

Narzędziami wdrożenia Strategii są dokumenty operacyjne (strategie branżowe) tj. Lokalny Program Rewitalizacji, Program Ochrony Środowiska, Gminny Program Opieki nad Zabytkami Program Gospodarki Niskoemisyjnej, Plan Gospodarki Odpadami czy Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, Strategia Rozwoju Elektromobilności Miasta Zamość na lata 2019-2035 i inne.

Tabela 9 Powiązania między dokumentami strategicznymi miasta

Etap planowania i uzgodnień projektów	
DOKUMENTY PLANISTYCZNE	STRATEGIE, PROGRAMY, PLANY REALIZACYJNE
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego	Strategia Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030
	PROGRAMY REALIZACYJNE I STRATEGIE BRANŻOWE
Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego	Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Zamość na lata 2017-2023
	Strategiczny Plan Terytorialny Miasta Zamość i Gminy Zamość 2016 r
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zamość na lata 2014-2020
	Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Zamość na lata 2020-2023
	Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Zamość na lata 2020-2024
	Program gospodarczy budowy i przebudowy ulic na terenie miasta Zamość w latach 2019-2023
	Miejski Plan Zarządzania Kryzysowego
Program współpracy Miasta Zamość z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2020rok	

	Program współpracy Miasta Zamość z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.
	Program Ochrony Środowiska dla powiatu grodzkiego Zamość na lata 2021-2025 z perspektywą do roku 2030
	Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Zamość na lata 2011-2032
	Program Gospodarki Niskoemisyjnej
	Plan Gospodarki Odpadami
	Strategia Rozwoju Elektromobilności Miasta Zamość na lata 2019-2035
	Samorządowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2018-2021
	Plan zarządzania dobrem Światowego Dziedzictwa Stare Miasto w Zamościu wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO- Zespół urbanistyczny wpisany 14 grudnia 19292 r. na podstawie kryterium IV
Etap realizacji projektów	
Wieloletnia Prognoza Finansowa	projekty

Zadania zawarte w programach branżowych posiadają plany finansowe i harmonogramy realizacji, a ich zatwierdzeniem do realizacji są plany budżetowe miasta. Przy zatwierdzaniu budżetów Prezydent i Rada Miasta będą się kierować celami i kierunkami priorytetowych interwencji opisanymi w Strategii. Jako pomoc przy wyborze projektów służyć będą zdefiniowane w Strategii kryteria wyboru projektów oraz rezultaty. Dobór konkretnych zadań nastąpi m.in. poprzez analizę spodziewanej efektywności projektowanych przedsięwzięć. W kolejnych rozdziałach opisano w oparciu o jakie kryteria będą wybierane projekty.

W Strategii określono także głównych partnerów w realizacji celów oraz spodziewane rezultaty. Zadania mogą być realizowane samodzielnie przez samorząd lub przez partnerów oraz podmioty potencjalnie zainteresowane udziałem w realizacji poszczególnych zadań nie będące w strukturach Urzędu Miasta. Miasto uchwalając Strategię zaprasza podmioty do realizacji przedsięwzięć w określonych obszarach priorytetowych.

Realizatorami projektów, jak zostało wskazane w Strategii, będą nie tylko jednostki i komórki związane strukturalnie z samorządem miasta, ale także podmioty niezależne, takie jak: organizacje pozarządowe, wyższe uczelnie, instytucje otoczenia biznesu, przedsiębiorcy, spółdzielnie mieszkaniowe, itd. Samorząd gminy zapisuje w swoich programach takie projekty, w których będzie uczestniczyć, a zatem powinien także wdrożyć ten proces w system zarządzania strategicznego.

Najwyższym organem w strukturze zarządzającej jest **Komitet Sterujący**, w skład którego wchodzi: Prezydent Miasta Zamość, Skarbnik Miasta Zamość, Dyrektor Wydziału Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych i Dyrektor Wydziału Inwestycji i Zamówień Publicznych.

Do zadań **Komitetu Sterującego** należeć będzie:

- podejmowanie kluczowych decyzji niezbędnych do osiągnięcia celów Strategii, w tym przede wszystkim decyzji finansowych i organizacyjnych dotyczących poszczególnych przedsięwzięć wynikających ze Strategii.
- podejmowanie decyzji w sprawie zmian i aktualizacji Strategii
- wybór projektów do realizacji w ramach Strategii

Zarządzanie strategiczne jest procedurą koordynowaną przez miasto. Odpowiedzialnym za przygotowanie projektu Strategii jest **Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych w Zamościu**, który to wydział będzie pełnił funkcję głównego koordynatora w procesie wdrażania

zarządzania strategicznego. Zarządzanie strategiczne powinno być procedurą skoordynowaną przez jeden podmiot.

Do zadań **Wydziału Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych w Zamościu** należeć będzie:

- koordynacja działań miasta w zakresie zgodności realizowanych programów operacyjnych z zapisami Strategii,
- kwalifikacja wg przyjętych kryteriów wyboru projektów pod kątem ich zgodności ze Strategią,
- rekomendowanie Komitetowi Sterującemu zmian i aktualizacji Strategii
- ocena rekomendowanie Komitetowi Sterującemu projektów do realizacji,
- monitoring wdrażania Strategii,
- współpraca z Wydziałami i jednostkami Urzędu Miasta i partnerami zewnętrznymi odpowiedzialnymi za przygotowanie i realizację poszczególnych projektów,
- prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych skierowanych do interesariuszy.

Do realizacji projektów strategicznych i komplementarnych mogą zostać powołane **Zespoły Robocze**, w skład których, wejdą pracownicy Wydziałów Urzędu Miasta lub jednostek podległych, odpowiedzialni bezpośrednio za przygotowanie niezbędnych informacji i dokumentów oraz partnerzy zewnętrzni uczestniczący w danym projekcie. Taki sposób organizacji pracy pozwala na eliminację ryzyka niewłaściwego nadzoru technicznego i finansowego projektu. Powołanie Zespołów roboczych i przekazanie im konkretnych zadań uzależnione jest od specyfiki danego przedsięwzięcia, jego złożoności, udziału partnerów zewnętrznych oraz źródeł i form finansowania.

Do zadań **Zespołów Roboczych** należeć może:

- koordynacja we właściwych wydziałach miasta wszelkich działań przygotowawczych dotyczących poszczególnych projektów (przeprowadzenie uzgodnień, uzyskanie pozwoleń, przygotowanie wymaganej dokumentacji, zapewnienie środków w budżecie jednostki, itp.);
- wspólne uzgadnianie harmonogramu podejmowanych działań;
- wzajemne informowanie się o postępach w realizacji zadań oraz występujących zagrożeniach; wspólne wypracowywanie rozwiązań;
- bieżące informowanie o postępach w realizacji zadań oraz występujących zagrożeniach;

W okresie wdrażania Strategii władze Miasta mogą występować w różnych rolach, w tym jako:

- bezpośredni samodzielny realizator działań,
- inicjator i animator działań,
- uczestnik działań podejmowanych wspólnie z innymi partnerami,
- wspierający organizacyjnie, technicznie i finansowo działania podejmowane przez partnerów lokalnych,
- operator centrum lokalnej informacji i komunikacji w Mieście.

Wdrożenie Strategii przez władze Miasta wymaga stosowania operacyjnych narzędzi planistycznych, pozwalających na podjęcie ostatecznych decyzji, które działania i przy jakich zaangażowanych środkach własnych oraz zewnętrznych będą realizowane. Tymi narzędziami władz Miasta będą:

- wieloletnia prognoza finansowa,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- budżet Miasta,
- konkretne projekty i programy,
- aplikacje o zewnętrzne źródła dofinansowania,
- polityki szczegółowe Miasta (stanowiące zbiór spójnych zasad odnoszących się do określonej dziedziny życia/funkcjonowania Miasta), pozwalające podejmować powtarzalne decyzje według tych samych kryteriów,
- zadania wyznaczane urzędnikom Miasta i jednostkom podległym Miastu.

Zarządzanie strategiczne wymaga koordynacji działań poprzez monitoring wartości wskaźników przypisanych do celów operacyjnych, które określą poziom osiągnięcia celów strategicznych. Szczegółowa lista propozycji wskaźników została przedstawiona w dokumencie Strategii. Wskaźniki określające poziom spójności na poziomie projektów z celami strategicznymi będą pozyskiwane

w formie danych gromadzonych w wydziałach merytorycznie odpowiedzialnych za realizację projektów, danych statystycznych, protokołów wykonawczych, dokumentacji technicznych oraz danych pozyskanych od beneficjentów projektów.

Bardzo ważnym aspektem jest uspołecznienie procesu wdrażania Strategii przy udziale głównych partnerów społecznych.

Dla realizacji Strategii niezbędne będzie podejmowanie działań:

- samodzielnych przez władze Miasta,
- samodzielnych przez podmioty sektora prywatnego,
- samodzielnych przez organizacje pozarządowe,
- indywidualnych przez mieszkańców i ich nieformalne grupy i środowiska,
- wspólnych z udziałem partnerów z różnych sektorów (publicznego, prywatnego i pozarządowego).

Bardzo ważnym zadaniem jest zaangażowanie wszystkich kluczowych dla rozwoju Miasta partnerów społecznych. Powodzenie w tym zakresie jest uzależnione od zdolności do wzajemnej komunikacji, radzenia sobie z różnicami interesów poszczególnych partnerów i grup, wspólnego definiowania problemów i celów, a następnie wspólnych przedsięwzięć.

W celu usprawnienia procesów komunikacji należy korzystać w możliwie jak najszerszym zakresie z form tj.: konsultowanie i prezentowanie propozycji projektów za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Miasta, organizowanie dedykowanych spotkań dla potencjalnych odbiorców projektów, a także informowanie za pośrednictwem lokalnych mediów.

Planowanie i wdrażanie Strategii w opisany powyżej sposób daje szansę świadomego wpływania na długookresowe procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze i przestrzenne. Pozwoli to na zarządzanie rozwojem w kolejnych latach i ponad występującymi w środowisku lokalnym naturalnymi konfliktami interesów oraz będzie ważnym czynnikiem wzmacniającym kapitał społeczny miasta.

18. Zasady zarządzania strategią

Skuteczna realizacja strategii opiera się na następujących zasadach:

- Kompleksowe (całościowe) podejście
- Posiadanie zintegrowanych celów strategicznych i operacyjnych oraz zadań realizacyjnych
- Koncentracja środków na zadania o największych korzyściach społecznych
- Weryfikowanie planów i działań z punktu widzenia zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju
- Rozwijanie współpracy partnerów społecznych
- Otwarta komunikacja z mieszkańcami
- Współpraca z partnerami w otoczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym
- Stały monitoring realizacji strategii
- Konsekwencja w realizacji zadań dla długookresowych celów strategii.

Zasady zrównoważonego rozwoju:

- Zachowanie szansy dla przyszłych pokoleń na realizację ich potrzeb
- Poszanowanie zasobów ze względu na ich ograniczoność
- Harmonizowanie ekologicznych, społecznych i ekonomicznych celów rozwoju
- Długookresowe podejście do analizowania, planowania i urzeczywistniania celów rozwoju.

19. Kryteria i tryb wyboru projektów strategicznych

Wdrożenie Strategii jest związane wyborem projektów, które posłużą do jej realizacji. Od tego jakie projekty zostaną wybrane w procesie wdrażania zależy sukces Strategii.

Powiązanie projektów ze strategią polega na zapewnieniu realizacji wizji, misji i celów strategicznych. Następuje to poprzez odpowiednią alokację ograniczonych zasobów pomiędzy wybrane, najlepsze projekty. W tym sensie, kryterium efektywności, jest traktowane jako podstawowe.

Projekty wpisane w Strategię mają charakter zadań publicznych ukierunkowanych na efekty pozakomercyjne, a instytucją finansującą i koordynującą ich realizację jest Miasto – podmiot sektora publicznego. W procesie decyzji wyboru projektów istotne będzie wskazanie w jaki sposób projekt proponowany przez podmiot wykonawczy, realizuje cel strategiczny bądź cele operacyjne wskazane w Strategii ze szczególnym uwzględnieniem informacji o tym w jaki sposób pomaga rozwiązywać problemy wskazane w Strategii.

Proces planowania i realizacji projektów jest procesem wymagającym czasu. Stąd niezwykle ważne jest dynamiczne monitorowanie i dostosowywanie wiązki projektów w przypadku istotnych zmian zachodzących w otoczeniu Miasta.

Ukierunkowanie celów projektów publicznych na społeczność lokalną wiąże się z potrzebą ciągłej konsultacji ich produktów oraz efektów z odbiorcami społecznymi, do których te projekty są adresowane.

Realizacja projektów publicznych ma zapewnić efekty we wszystkich sferach tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej i infrastrukturalnej.

Realizacja projektów w ramach wskazanych sfer powinna się również łączyć z formułowaniem celów o charakterze finansowym ukierunkowanych na dążenie do realizacji projektów, których przychody zapewniają pokrycie kosztów.

W ramach procesu wdrażania Strategii dobór projektów strategicznych będzie przebiegał w oparciu o ewaluacyjne kryteria oceny projektu.

Za koordynację procesu oceny projektów odpowiedzialny będzie Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych w Zamościu rekomendujący projekty Komitetowi Sterującemu (przy ewentualnym udziale Zespołów roboczych). Do kompetencji Komitetu Sterującego należy wybór projektów do realizacji w ramach Strategii.

Pierwszym etapem będzie zdefiniowanie projektów w oparciu o wyszczególnione poniżej cechy charakterystyczne.

Projekty zostaną opisane pod kątem cech charakterystycznych tj.:

- specyficzne cele - definiowane przez produkty, usługi, efekty
- nakłady finansowe - budżet
- harmonogram czasowy - ograniczoność w czasie
- unikalność - niepowtarzalność
- lokalizację - umiejscowienie w przestrzeni
- odbiorców - rozpoznanie grupy odbiorców i ich potrzeb
- zakres prac - szczegółowe elementy prac
- założenia - niepewność

Drugi etap oceny to ewaluacja projektów i ich porównanie wg sprecyzowanych opisowych kryteriów:

Tabela 10 Kryteria ewaluacji projektów

Kryterium	Ewaluacja	Trafność (w kontekście spełnienia kryteriów)
Kryterium efektywności	<p>Relacja pomiędzy wynikami (efektami) a nakładami projektowymi jest korzystna.</p> <p>Przychody z projektu zapewniają pokrycie kosztów.</p> <p>Nie ma możliwości uzyskania lepszych efektów przy mniejszych nakładach.</p> <p>Projekt będzie miał pozytywne efekty ekonomiczne w tym na wzrost miejsc pracy, ograniczanie kosztów po stronie wydatków miasta, a tym samym wpłynie pozytywnie na poprawę kondycji budżetu miejskiego.</p> <p>Projekt ma swoje potencjalne źródło finansowania w programach unijnych lub krajowych.</p>	niska/średnia/wysoka
Kryterium skuteczności	<p>Realizacja projektu przyczyni się do realizacji celów wizji i misji opisanej w Strategii.</p> <p>Projekt przedkłada się w stopniu wysokim na rozwiązanie problemów wskazanych w Strategii.</p> <p>Projekt zapewni osiągnięcie celów strategicznych w stopniu wysokim.</p> <p>Wykorzystane w projekcie mechanizmy dostarczają efekty zgodne z celami Strategii.</p>	niska/średnia/wysoka
Kryterium istotności	<p>Projekt przedkłada się na rozwiązanie problemów wskazanych w Strategii.</p> <p>Cele projektu są zasadne z punktu widzenia priorytetów i celów Strategii.</p>	niska/średnia/wysoka

Kryterium	Ewaluacja	Trafność (w kontekście spełnienia kryteriów)
Kryterium użyteczności	Oczekiwane efekty projektu satysfakcjonują interesariuszy z punktu widzenia ich potrzeb/problemów/wyzwań. Oczekiwane i nieoczekiwane efekty projektu wpisują się w rozstrzygnięcia strategii/programów/polityk.	niska/średnia/wysoka
Kryterium trwałości	Efekty projektu, w tym zmiany o charakterze instytucjonalnym są trwałe w czasie. Efekty projektu nadal będą występowały nawet po zakończeniu publicznego finansowania.	niska/średnia/wysoka
Kryterium Komplementarności	Projekt jest ściśle powiązany działaniami zrealizowanymi lub planowanymi do realizacji z budżetu Miasta lub programów krajowych lub innych zewnętrznych źródeł finansowania. Realizacja projektu w sposób kwantyfikowalny wyzyska potencjał synergii dla każdego z projektów. Projekt stanowi ostatni element, etap kończący realizację większego zamierzenia a jego od jego przeprowadzenia zależy osiągnięcie skumulowanych efektów z wcześniej rozpoczętych procesów.	niska/średnia/wysoka
Kryterium zintegrowania	Projekt maksymalizuje efekty, zwiększa efektywność podejmowanej interwencji, odpowiada w sposób kompleksowy na potrzeby miasta i otaczającego go obszaru. Projekt integruje różnych interesariuszy z obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie.	niska/średnia/wysoka

Powyższe kryteria są swego rodzaju pierwszym filtrem: pozwolą wybrać projekty, które umożliwią realizację założonych celów w Strategii w ramach przyjętych założeń.

Trzeci etap oceny zakłada ocenę trafności projektów strategicznych oraz ich powiązań z wymiarami (strefami) Strategii Miasta Zamość na lata 2020-2030 wg poniższego schematu:

Tabela 11 Wzór oceny trafności projektów strategicznych

Projekt strategiczny	Trafność (w kontekście rozwiązanych problemów)	Wymiar		
	Wysoki/średni/niski	Społeczny	Infrastruktura i środowisko	Gospodarka
Projekt A	Wysoki	tak	tak	
Projekt B	Średni		tak	tak

Ocena i dobór projektów powinny zapewnić zgodność z wizją, priorytetami i celami (skuteczność), a także umożliwić wskazanie projektów dla których relacja pomiędzy wynikami a nakładami jest korzystna (efektywność).

Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych przeprowadzi ocenę projektów, sporządzi protokół z oceny i przedstawi projekty rekomendowane do listy projektów strategicznych Komitetowi Sterującemu. WRMiFZ może powołać dodatkowego eksperta do oceny poszczególnych projektów.

Komitet Sterujący dokona wyboru projektów do listy projektów strategicznych.

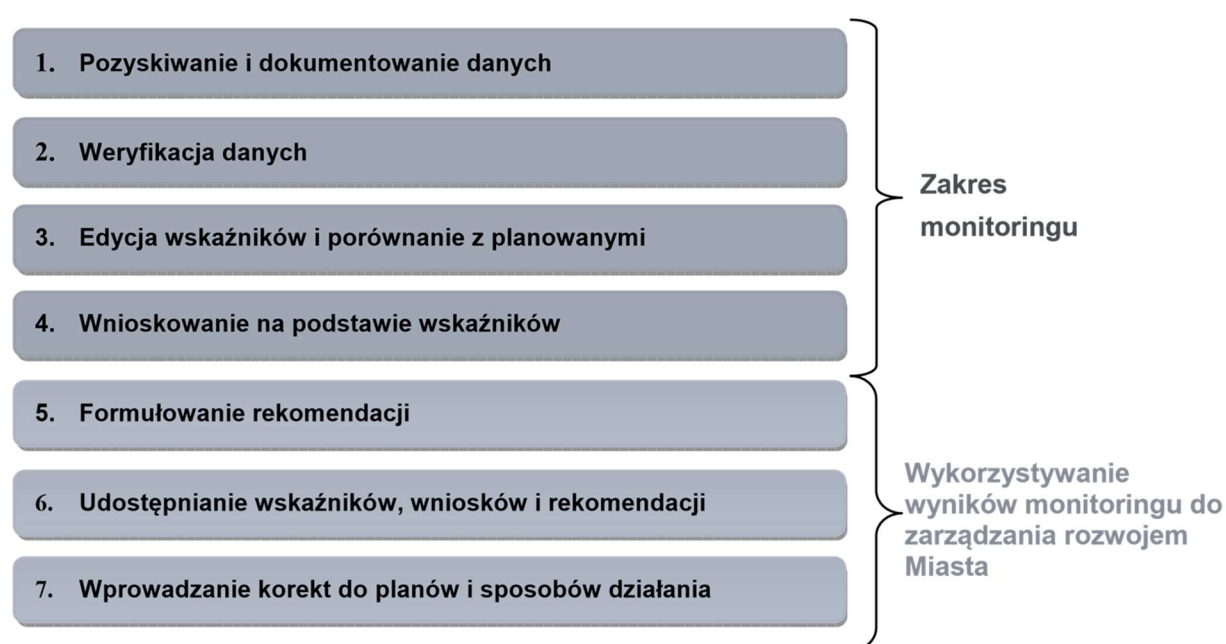

20. System monitorowania i oceny realizacji Strategii oraz wskaźniki

Zadaniem monitoringu jest „rejestrowanie” najbardziej bezpośrednich efektów wdrażania (produktów).

Proces monitorowania, za który odpowiedzialny jest Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych we współpracy z innymi Wydziałami Urzędu Miasta i podmiotami zewnętrznymi, obejmuje:

- Zdefiniowanie wskaźników dla poszczególnych celów operacyjnych i zadań realizacyjnych Strategii,
- Określenie procedury monitorowania,
- Wyznaczenie jednostek i osób odpowiedzialnych za pozyskiwanie, przetwarzanie i udostępnianie poszczególnych grup wskaźników,
- Koordynowanie procesu monitorowania i administrowania bazą danych.

Do każdego z celów operacyjnych i możliwych zadań realizacyjnych zostały zaprojektowane wskaźniki dla systemu monitorowania rozwoju Miasta, które będą mogły być również wykorzystane przy opracowywaniu wniosków o dofinansowanie projektów ze środków zewnętrznych.

Do każdego z celów operacyjnych zostały przypisane odpowiednie jednostki organizacyjne Urzędu Miasta odpowiedzialne za realizację i monitorowanie poszczególnych celów operacyjnych i zadań realizacyjnych. Każdy z celów ma wskazaną wiodącą komórkę organizacyjną. Jednostki organizacyjne Urzędu Miasta będą prowadziły działania w oparciu o programy i dokumenty operacyjne odpowiednio do swojej odpowiedzialności za realizację poszczególnych celów.

Tabela 12 Propozycje wskaźników

OBSZAR SPOŁECZNY	
Cel strategiczny nr 1: Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamościa bazujące na bezpiecznych i przyjaznych warunkach życia	
CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
1.1 Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none">• Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców [szt.]• Ilość zrealizowanych szkoleń z zakresu doradztwa zawodowego kierowanego do osób w wieku powyżej 50 i 60 roku życia [szt.]• Ilość zrealizowanych szkoleń na rzecz zmniejszenia wykluczenia cyfrowego osób po 40 roku życia [szt.]• Ilość osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym objętych wsparciem z zakresu obsługi komputera, Internetu [os]• Ilość osób biorących udział w konsultacjach społecznych [os]• Ilość systemów i kanałów poprawiających mieszkańcom dostęp do informacji publicznych [szt.]
1.2 Poprawa dostępności usług zdrowia i profilaktyka zdrowotna	<ul style="list-style-type: none">• Powierzchnia infrastruktury zakładów opieki zdrowotnej objęta remontem [szt.]• Ilość powstałych Domów Pomocy Starszym Osobom [szt.]• Ilość powstałych oddziałów ukierunkowanych na opiekę osób starszych [szt.]• Ilość powstałych miejsc opieki długoterminowej [szt.]• Ilość zrealizowanych usług medycznych w zakresie pomocy psychiatrycznej i psychologicznej dla osób z zaburzeniami zdrowia psychicznego [szt.]• Ilość zrealizowanych warsztatów i spotkań z zakresu promocji zdrowego stylu życia [szt.]• Ilość zrealizowanych warsztatów i spotkań z zakresu zdrowia psychicznego [szt.]• Ilość zrealizowanych warsztatów i spotkań dla pracowników szkół, rodziców i opiekunów dotyczących problemów zdrowia psychicznego młodzieży [szt.]• Ilość zrealizowanych usług medycznych [szt.]• Ilość zrealizowanych szkoleń, portali internetowych, warsztatów i spotkań z zakresu profilaktyki problemów zdrowia psychicznego i poprawy dobrostanu psychicznego społeczeństwa, w tym osób starszych [szt.]• Ilość zrealizowanych usług medycznych dla osób starszych i dla osób z niepełnosprawnościami (usługi asystenckie, transport wspierany) [szt.]
1.3 Wspieranie aktywności seniorów	<ul style="list-style-type: none">• Ilość osób starszych objętych wsparciem poprzez monitorowanie sytuacji i potrzeb [os]• Ilość osób starszych objętych opieką w tym umieszczonych w mieszkaniach chronionych oraz DPS [os]• Ilość zrealizowanych warsztatów i spotkań z zakresu jak najdłuższej niezależności osób starszych i wspierania dobrego stanu zdrowia [szt.]• Ilość zrealizowanych warsztatów i szkoleń edukacyjnych dla osób starszych [szt.]• Ilość osób uczestniczących w programie rozwoju aktywności społecznej [os]• Ilość zrealizowanych warsztatów i szkoleń z upowszechniania zdrowego stylu życia wśród seniorów [szt.]

OBSZAR SPOŁECZNY

Cel strategiczny nr 1: Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamościa bazujące na bezpiecznych i przyjaznych warunkach życia

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
	<ul style="list-style-type: none">Ilość opracowanych szczegółowych programów pod kątem utrzymania w dobrym zdrowiu i aktywności osób starszych [szt.]
1.4 Przeciwdziałanie problemom społecznym oraz pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej	<ul style="list-style-type: none">Ilość zrealizowanych usług opiekuńczych dla osób w trudnej sytuacji życiowej [szt.]Ilość osób objętych wsparciem poprzez zapewnienie im dostępu do mieszkań komunalnych [os]Powierzchnia terenów objętych strefami monitoringu [km2]Powierzchnia terenów przeznaczonych pod budownictwo w systemie TBS [km2]Ilość osób niepełnosprawnych objętych wsparciem [os]Ilość osób wymagających pomocy w zakresie potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagających objętych wsparciem [os]Ilość zmodernizowanych obiektów pod kątem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami [szt.]
1.5 Zapewnienie warunków i oferty dla powszechnego podejmowania aktywności fizycznej oraz kulturalnej w Zamościu	<ul style="list-style-type: none">Ilość opracowanych atrakcji kulturalnych dostosowanych do stale zmieniających się warunków życia społecznego, w tym nieprzewidzianych zdarzeń wywołanych przez pandemię [szt.]Ilość opracowanych tras wirtualnych [szt.]Ilość zaplanowanych atrakcji poza sezonem turystycznym [szt.]Powierzchnia wybudowanej wielofunkcyjnej przestrzeni na potrzeby kultury [m2]Powierzchnia zmodernizowanej miejskiej infrastruktury sportowej i ilość obiektów sportowych [m2]Powierzchnia oddanej szkolnej bazy sportowej i rekreacyjnej [m2]Ilość zmodernizowanych istniejących i zbudowanych nowych obiektów sportowych [szt.]Ilość zrealizowanej infrastruktury do teletransmisji [szt.]Ilość zmodernizowanych obiektów publicznych pod kątem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami [szt.]
1.6 Podnoszenie jakości i skuteczności pomocy społecznej kierowanej do osób z problemami w funkcjonowaniu w rodzinie i społeczeństwie	<ul style="list-style-type: none">Ilość dzieci objętych wsparciem w zakresie czasowej opieki zastępczej [os]Ilość dzieci objętych wsparciem w zakresie zaspokojenia potrzeb psychofizycznych [os]Ilość osób objętych wsparciem środowiskowymi formami pomocy rodzinie [os]Ilość rodzin zastępczych zawodowych [szt.]Ilość rodzin pieczy zastępczej objętych wsparciem w zakresie w stworzenia dzieciom stabilnego i bezpiecznego środowiska wychowawczego [szt.]Ilość zrealizowanych akcji informacyjnych na rzecz pozyskiwania rodzicielstwa zastępczego [szt.]Ilość zrealizowanych akcji informacyjnych [szt.]Ilość rodzin zastępczych objętych wsparciem finansowym, merytorycznym, prawnym, psychologicznym [szt.]Ilość utworzonych grup wsparcia oraz grup edukacyjnych podnoszących kompetencje wychowawcze i opiekuńcze rodzin dysfunkcyjnych [szt.]

OBSZAR SPOŁECZNY

Cel strategiczny nr 1: Zdrowe i aktywne społeczeństwo Zamościa bazujące na bezpiecznych i przyjaznych warunkach życia

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
	<ul style="list-style-type: none">• Ilość udzielonych porad przez specjalistów w zakresie wspierania rodziny w formie poradnictwa prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, w formie terapii oraz porad lekarskich m.in. lekarza psychiatry [szt.]• Ilość rodzin objętych wsparciem w zakresie pracy z rodzicami biologicznymi [szt.]• Ilość pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych [szt.]• Ilość rodzin zastępczych objętych profesjonalnym wsparciem w pełnieniu funkcji zawodowych rodzin zastępczych [szt.]• Ilość udzielonych świadczeń fakultatywnych rodzinom zastępczym [szt.]
1.7 Pobudzenie aktywności i potencjału organizacji pozarządowych i grup nieformalnych do podejmowania przez nie działań	<ul style="list-style-type: none">• Ilość osób objętych wsparciem edukacyjnym w zakresie tworzenia NGO [os]• Ilość akcji promocyjnych na rzecz wolontariatu [szt.]• Ilość akcji wspierających poszukiwanie liderów NGO [szt.]• Ilość utworzonych Centrów Aktywności Społecznej [szt.]• Ilość organizacji NGO objętych wsparciem [szt.]• Ilość organizacji objętych wsparciem organizujących pomoc psychologiczną dla rodzin w kryzysie [szt.]• Ilość akcji informacyjno-promocyjnych z zakresu budowania tożsamości lokalnej [szt.]• Ilość akcji informacyjno-promocyjnych w zakresie tożsamości lokalnej prowadzonych w szkołach podstawowych i przedszkolach [szt.]

Obszar Potencjałów i zasobów Miasta**CEL STRATEGICZNY nr 2: Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą**

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
2.1 Wysokie standardy efektywności energetycznej i zarządzania energią w mieście Zamościu	<ul style="list-style-type: none">• Wdrożony Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Zamość• Ograniczenie zużycia energii końcowej [%]• Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych [%]• Liczba dofinansowanych przez Miasto wymian źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych w podziale na typy zainstalowanych źródeł [szt.]• % mieszkań podłączonych do miejskiej sieci ciepłowniczej [%]• Ilość zmodernizowanych systemów grzewczych w budynkach komunalnych [szt.]• Ilość przyłączonych budynków sieci ciepłowniczej ogólnomiejskiej [szt.]• Ilość wdrożonych systemów zarządzania energią [szt.]• Ilość zmodernizowanych źródeł ciepła [szt.]• Ilość utworzonych punktów ładowania pojazdów elektrycznych [szt.]• Ilość zakupionych pojazdów zasilanych ekologicznym paliwem, lub o napędzie alternatywnym [szt.]
2.2 Zwiększona ochrona i poszanowanie środowiska przyrodniczego oraz optymalne wykorzystanie zasobów naturalnych na obszarze Miasta	<ul style="list-style-type: none">• Wdrożony program ochrony środowiska [szt.]• zredukowanie emisji CO2 [%]• zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych [%]• Liczba programów edukacji ekologicznej skierowanych do mieszkańców [szt.]• Liczba budynków poddanych termomodernizacji [szt.]• Łączna liczba dofinansowanych przez gminę instalacji OZE w budynkach mieszkalnych w podziale na typy zainstalowanych źródeł [szt.]• Ilość zakupionych pojazdów ekologicznych [szt.]• Udział terenów zieleni w całkowitej powierzchni miasta [%]
2.3 Rozwój bezpiecznych, efektywnych i ekologicznych systemów komunikacji w mieście	<ul style="list-style-type: none">• Długość utworzonych nowych ścieżek rowerowych [km]• Ilość wdrożonych systemów inteligentnego zarządzania ruchem [szt.]• Ilość nowych miejsc parkingowych [szt.]• Ilość wdrożonych systemów inteligentnego zarządzania [szt.]• Ilość wdrożonych planów i koncepcji zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych na terenie miasta i z gmin ościennych [szt.]• Ilość zakupionych niskoemisyjnych pojazdów transportu publicznego [szt.]• Ilość miejskich rowerów i hulajnóg elektrycznych [szt.]

Obszar Potencjałów i zasobów Miasta

CEL STRATEGICZNY nr 2: Zamosć miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wypadków/kolizji drogowych [szt.] • Ilość zrealizowanych miejsc postojowych w ramach parkingów P&R [szt.] • Liczba osób objętych akcjami społecznymi związanymi z efektywnym i transportem ekologicznym [szt.]
2.4 Wysoka jakość połączeń komunikacyjnych z Miastem i w Mieście	<ul style="list-style-type: none"> • Długość zmodernizowanych dróg [km] • Długość wybudowanych nowych dróg [km] • Ilość uruchomionych połączeń kolejowych [szt.] • Ilość połączeń o dostosowanym rozkładzie jazdy [szt.] • Ilość zmodernizowanej infrastruktury drogowej tj place, zatoki pojazdowe [szt.] • Długość zmodernizowanej infrastruktury tj chodników które znajdują się w wydzielonym pasie danego terenu [km]
2.5 Dalsze kształtowanie przestrzeni miasta zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego oraz zapewnienie wysokiej dostępności i jakości infrastruktury	<ul style="list-style-type: none"> • Nakłady finansowe przeznaczone na utrzymanie i porządkowanie przestrzeni publicznych [PLN] • Liczba budynków, w których przeprowadzono remont elewacji [szt.] • Liczba miejsc dostosowanych do grupowego spędzania czasu wolnego w przestrzeni publicznej [szt.] • Liczba wykonanych remontów w zakresie likwidacji barier architektonicznych [szt.] • Powierzchnia przestrzeni publicznych ujętych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego [ha] • Procent powierzchni terenów sportowo-rekreacyjnych w łącznej powierzchni miasta [%] • Powierzchnia zrewitalizowanego obszaru miasta [km²] • Powierzchnia przekazanych terenów pod inwestycję [km²] • Ilość lokali przeznaczonych na najem socjalny [szt.] • Ilość nowych mieszkań komunalnych [szt.] • Ilość zmodernizowanych budynków komunalnych [szt.] • Ilość sprzedanych nieruchomości należących do miasta w obszarze zespołu Starego Miasta [szt.]
2.6 Kontynuacja ochrony zabytkowego krajobrazu kulturowego i zachowania obiektów dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji [szt.] • Wdrożenie Gminnego Programu Ochrony Zabytków [szt.] • Powierzchnia odnowionych placów i ulic na terenie miasta [m²] • Długość ulic wyłączonych z ruchu kołowego w obszarze zespołu Starego Miasta [km] • Ilość nowych obiektów małej architektury w obszarze zabytkowego krajobrazu [szt.] • Ilość zmodernizowanych budynków objętych ochroną konserwatorską [szt.] • Powierzchnia terenów i obiektów poddanych pracom konserwatorskim [m²] • Powierzchnia zagospodarowanych terenów Starego Miasta [m²]

Obszar Potencjałów i zasobów Miasta**CEL STRATEGICZNY nr 2: Zamość miasto zrównoważone z nowoczesną infrastrukturą**

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
2.7 Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej	<ul style="list-style-type: none">• Liczba miejsc noclegowych [szt.]• Liczba udzielonych noclegów [szt.]• Liczba turystów odwiedzających [os.]• Długość wytyczonych ścieżek spacerowych oraz szlaków turystycznych [km]• Ilość akcji promocyjnych [szt.]• Ilość nowych inicjatyw turystycznych [szt.]• Ilość wydarzeń kulturalno-turystycznych realizowanych poza Starym Miastem [szt.]• Ilość działań promocyjnych i wydarzeń kulturalnych [szt.]• Długość tras pętli krajoznawczych rozpoczynających się i kończących w Zamościu – dla turystów zmotoryzowanych i dla turystyki rowerowej [km]• Ilość opracowanych ofert sieciowych [szt.]• Kwota środków finansowych na działania promocyjne na rzecz turystyki kulturowej [PLN]• Ilość proponowanych nowych specjalności proturystycznych [szt.]
2.8 Cyfrowa transformacja miasta	<ul style="list-style-type: none">• Długość rozbudowanej sieci światłowodowej [km]

Obszar gospodarki i promocji Miasta**CEL STRATEGICZNY 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym**

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
3.1 Wzmocnienie wizerunku Zamościa jako ośrodka ponadregionalnego	<ul style="list-style-type: none">• Liczba osób studiujących na uczelniach na terenie Zamościa [os.]• Liczba osób uczących się w Zamościu [os.]• Liczba osób uczących się przez całe życie [os.]• Ilość osób prowadzących działalność na własny rachunek objętych wsparciem [os.]• Liczba osób, które korzystały z oferty studiów podyplomowych [os.]

Obszar gospodarki i promocji Miasta**CEL STRATEGICZNY 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym**

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
	<ul style="list-style-type: none">• Ilość dostosowanych programów kształcenia zawodowego [szt.]• Ilość innowacyjnych programów wspierających proces kształcenia [szt.]• Wartość środków finansowych przeznaczonych na działania wspierające rozwój bazy naukowo-dydaktycznej [PLN]• Ilość nowych systemowych rozwiązań przeciwdziałania depopulacji Miasta [szt.]• Ilość programów przyciągających nowych rezydentów [szt.]• Kwota pozyskanego finansowania na rzecz wzrostu jakości i efektywności usług świadczonych na lokalnym rynku pracy [PLN]• Ilość akcji promocyjnych potencjału i walorów kulturowych Zamościa [szt.]• Ilość akcji promujących Miasto jako miejsce zamieszkania osób aktywnych i przedsiębiorczych [szt.]
3.2 Utrzymywanie i rozwój funkcji turystycznych Miasta	<ul style="list-style-type: none">• Liczba miejsc noclegowych [szt.]• Liczba udzielonych noclegów [szt.]• Liczba turystów odwiedzających [os.]• Ilość stworzonych zintegrowanych ofert pobytowych [szt.]• Ilość utworzonych centrów handlowo-usługowo-kulturowych na Starym Mieście [szt.]• Ilość nowych produktów turystycznych [szt.]• Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów zdegradowanych [km²]• Ilość wspólnych ofert i programów turystycznych z atrakcyjnymi turystycznie gminami sąsiadującymi [szt.]• Ilość i długość nowych połączeń łączących Miasto Zamość z atrakcyjnymi miejscowościami na Roztoczu [km]• Ilość stworzonych wspólnych ofert restauratorów np. szlak kulinarny „Zamojskie smaki” [szt.]• Ilość zmodernizowanych oznaczeń dojazdów do obiektów muzealnych i atrakcji turystycznych [szt.]• Ilość kwater objętych wsparciem promocyjnym Miasta [szt.]• Ilość utworzonych ofert promowanych jako wspólne łączące atrakcje tj. Stare Miasto, ZOO, orkiestrę symfoniczną, muzea, kino, sale gimnastyczne, pływalnie [szt.]• Ilość akcji informacyjno-promocyjnych na rzecz wspólnego promowania walorów turystycznych w regionie [szt.]• Wartość środków finansowych przeznaczanych na promowanie Zamościa jako miasta przyjaznego dla turystów [PLN]

Obszar gospodarki i promocji Miasta

CEL STRATEGICZNY 3. Zamość miasto o silnym zapleczu gospodarczym

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI
3.3 Rozwój i ciągłe doskonalenie lokalnych instytucji otoczenia biznesu	<ul style="list-style-type: none">• Liczba przedsiębiorstw będących członkami związków gospodarczych [szt.]• Liczba klastrów w mieście [szt.]• Liczba podmiotów będących członkami klastrów [szt.]• Ilość utworzonych instytucji wsparcia dla nowych firm [szt.]
3.4 Rozwój oraz przyciąganie działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none">• Wpływy z podatków z nowych inwestycji [PLN]• Liczba dużych przedsiębiorstw [szt.]• Wpływy z podatków lokalnych płaconych przez duże przedsiębiorstwa [PLN]• Liczba wydarzeń wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności [szt.]• Liczba promocji inicjatyw promujących współpracę biznesu z nauką [szt.]• Powierzchnia nowych terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą [km2]• Ilość pozyskanych przez Miasto inwestorów [szt.]• Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie promocyjne ze strony miasta [szt.]• Liczba firm, które uczestniczyły w wydarzeniach zorganizowanych w ramach wspierania przedsiębiorczości w Zamościu [szt.]

Załącznik 1.

Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030.

Analiza przeprowadzona została w odniesieniu do projektu Projekt Strategii Rozwoju Miasta Zamość zgodnie z art. 10a ust. 2 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 t.j.).

Niniejszy załącznik stanowi podsumowanie wyników ewaluacji ex-ante Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030. Celem analizy jest dokonanie oceny dokumentu strategicznego pod kątem jego kompletności, trafności, spójności wewnętrznej, spójności zewnętrznej, przyjęcia właściwego systemu wdrażania, systemu monitorowania i ewaluacji, oraz adekwatnego określenia ram finansowych i potencjalnych źródeł finansowania.

Mając na uwadze kompletność dokonano weryfikacji, czy Strategia została opracowana zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, tj. ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 t.j.) oraz ustawą o samorządzie gminnym (Dz. U. 2021 poz. 1372 t.j) i zawiera wszystkie wymagane przepisami prawa elementy, a także czy powinna zostać uzupełniona o inne, fakultatywne elementy, które wzbogacą jej treść.

Analizując aspekt trafności skoncentrowano się na ocenie poprawności zakresu przeprowadzonej Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej (wraz z jej aktualizacją we wrześniu 2021 r.) oraz czy na podstawie sformułowanych wniosków zostały trafnie zidentyfikowane mocne i słabe strony, a także potencjały i bariery rozwojowe Miasta Zamość w poszczególnych obszarach tematycznych. Zweryfikowano również poprawność powiązania kierunków wsparcia z terytorialnym wymiarem polityki rozwoju na szczeblu regionalnym i rajowym.

W zakresie spójności wewnętrznej skoncentrowano się na analizie spójności celów strategicznych z celami operacyjnymi (kierunkami działań) oraz projektami realizującymi te cele. Zwrócono także uwagę na poprawność i spójność terminologiczną oraz jednoznaczność i czytelność zawartych w Strategii zapisów. Z kolei w przypadku spójności zewnętrznej zweryfikowano czy dokument strategiczny właściwie odnosi się i uwzględnia wszelkiego rodzaju zewnętrzne dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim.

W dalszej części analizy oceniono czy koncepcja systemu wdrażania jest wystarczająca do zapewnienia skutecznej i efektywnej realizacji wizji, celów strategicznych i celów operacyjnych wraz z działaniami. Elementem systemu realizacji Strategii jest także odpowiedni system monitorowania i ewaluacji, który powinien umożliwiać obserwowanie postępu we wdrażaniu dokumentu strategicznego. Na koniec zweryfikowano określone ramy finansowe i źródła finansowania pod kątem kompletności i trafności.

Ocena kompletności

Strategia cechuje się dość zwięzłą formą, gdzie w części zasadniczej dokumentu umieszczono najważniejsze elementy jakie powinna posiadać strategia rozwoju miasta. Opisano przesłanki i metodykę opracowywania Strategii. Zdecydowano się na przygotowanie dokumentu w modelu ekspercko-partycypacyjnym i należy docenić, że pomimo trudnych uwarunkowań zewnętrznych związanych z epidemią COVID-19, nie zaniechano realizacji działań partycypacyjnych, które zostały wyróżnione i opisane w odrębnym rozdziale. W celu „odciążenia” dokumentu zdecydowano się na umieszczenie wniosków z diagnozy, sama zaś diagnoza opracowana została w formie odrębnego dokumentu służącego jednocześnie szeroko rozumianym działaniom planistycznym miasta. Posłużono się analizą SWOT, będącą jedną z najpopularniejszych metod analizy strategicznej.

Dokument prawidłowo odzwierciedla logikę interwencji w planowaniu strategicznym i zawiera wymagane części: opis misji i wizji, celów strategicznych i operacyjnych, model wdrażania, system monitorowania i oceny realizacji Strategii, czy też ramy finansowe wraz ze źródłami finansowania. Z uwagi na priorytetowe potraktowanie terytorialnego wymiaru wsparcia w polityce krajowej

i europejskiej szczegółowo opisano aspekty związane ze zintegrowanym podejściem do stwierdzonych potrzeb i potencjałów rozwojowych miasta oraz powiązania kierunków wsparcia z obszarami strategicznej interwencji na poziomie krajowym i regionalnym.

Zakres oraz tryb opracowania dokumentu jest zgodny z obowiązującymi regulacjami prawnymi dotyczącymi strategii rozwoju zawartymi w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 t.j.) oraz ustawie o samorządzie gminnym (dz. U. 2021 poz. 1372 t.j.).

Podsumowując ocenę kompletności, należy stwierdzić, że cała architektura dokumentu tworzy skondensowany, wewnętrznie spójny układ przemyślanych rozdziałów, które zapewniają transparentność analizowanemu dokumentowi strategicznemu. Przy tym Strategia została opracowana zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi i zawiera wszystkie wymagane przepisami prawa elementy.

Ocena trafności

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miasta Zamość, stanowiąca załącznik do Strategii Rozwoju, nie została włączona do zasadniczej części dokumentu, co w żaden sposób nie ograniczenia wartości merytorycznej Strategii. Zawartość i szczegółowość diagnozy należy ocenić pozytywnie, gdyż daje odpowiednie merytoryczne podstawy dla sformułowania zawartych w zasadniczym dokumencie Strategii wniosków z diagnozy. Podział tematyczny diagnozy jest logiczny i czytelny, a tym samym ułatwia percepcję zawartych w niej treści. W oparciu o wyczerpującą diagnozę oraz szereg przeprowadzonych warsztatów sporządzono analizę SWOT.

Wypracowana przy dużym udziale przedstawicieli różnych grup społecznych wizja oraz cele strategiczne i operacyjne dla Miasta Zamość są właściwe, a zarazem spełniają oczekiwania społeczności miasta. Sformułowano trzy cele strategiczne oraz powiązane z nimi dziewiętnaście celów operacyjnych (kierunków działań), które w pełni korespondują ze sformułowaną diagnozą, analizą SWOT oraz wizją. Cele operacyjne nie są zdefiniowane nadmiernie szczegółowo, co mogłoby stwarzać ryzyko pominięcia istotnych dla realizacji Strategii przedsięwzięć. Liczba celów, zarówno strategicznych, jak i operacyjnych wskazuje na skupienie się na najbardziej istotnych problemach i potencjałach rozwojowych miasta. Nie zidentyfikowano takich celów operacyjnych i przedsięwzięć, które nie sprzyjałyby osiągnięciu przyjętej wizji rozwoju Miasta Zamość.

Ocena spójności wewnętrznej

Strategię cechuje wysoka spójność wewnętrzna. Zachowano logikę powiązań z częścią diagnostyczną dokumentu, która tworzy podstawy do formułowania celów na różnych poziomach (strategicznym i operacyjnym). Analiza adekwatności celów pokazała, że w odpowiedni sposób odpowiadają one na zdiagnozowane problemy i potencjały rozwojowe miasta.

Cele strategiczne zostały uszczegółowione w postaci celów operacyjnych. Relacje między celami są odpowiednio zakreślone. Cele operacyjne zawierają się w celu strategicznym i stanowią jego operacjonalizację. Jednocześnie cele operacyjne nie są nadmiernie szczegółowe, co stwarzałoby ryzyko pominięcia ważnych działań. Liczba celów, zarówno strategicznych, jak i operacyjnych wskazuje na skupienie się na najbardziej istotnych i strategicznych dla miasta kwestiach.

Analiza treści celów operacyjnych pozwala stwierdzić, że dają one realną szansę na realizację celów strategicznych, co z kolei pozwala patrzeć z dużym prawdopodobieństwem na to, że w 2030 roku Zamość będzie miastem aktywnym gospodarczo, z nowoczesną infrastrukturą, dbającym o tradycje oraz zapewniającym bezpieczne i przyjazne warunki życia mieszkańcom.

Wobec powyższego Strategia zawiera klarowny przekaz, który nie jest „rozmywany” przez zbyt dużą ilość celów strategicznych oraz operacyjnych, a w ramach nich niezliczoną liczbę szczegółowych działań. Co więcej, lista przedsięwzięć realizujących cele Strategii, zawierająca szacunkowy harmonogram i koszty realizacji projektów, nie stanowi swoistej „listy życzeniowej”, zawierającej szereg indywidualnych projektów samorządu miasta ale skupia się na osiągnięciu poszczególnych celów strategicznych, w ramach których realizowane będą poszczególne zadania. To bardzo pozytywna cecha analizowanego dokumentu pozwalająca na zachowanie jego strategicznego i przejrzystego charakteru.

Ocena spójności zewnętrznej

Określony horyzont czasowy Strategii jest w pełni odpowiedni, ponieważ perspektywa 2030 roku dotyczy większości aktów nadrzędnych o charakterze regionalnym, krajowym i europejskim.

Analiza spójności zewnętrznej wykazała także silne powiązania Strategii z politykami publicznymi i celami rozwojowymi zarówno w wymiarze krajowym, jak i europejskim. Określono między innymi matrycę powiązań projektów strategicznych z celami polityki regionalnej.

W rezultacie dokument ten jest spójny z dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego, krajowego i unijnego. Dzięki czemu, Strategia gwarantuje możliwość współfinansowania wielu planowanych działań z różnych źródeł, w tym z budżetu Unii Europejskiej.

Ocena systemu wdrażania

Na pozytywną ocenę zasługuje także zaproponowany system wdrażania Strategii. Określono powiązania między dokumentami strategicznymi miasta stanowiącymi narzędzia realizacji Strategii.

Dla osiągnięcia skuteczności realizacji celów zaplanowano przejrzystą i nie generującą dodatkowych kosztów i obciążeń administracyjnych strukturę zarządczą oraz określono zasady i tryb prac w procesie wdrażania Strategii. Struktura obejmuje: Komitet Sterujący, do zadań którego należy podejmowanie kluczowych decyzji niezbędnych do osiągnięcia celów Strategii; Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych w Zamościu, pełniący funkcję głównego koordynatora w procesie wdrażania i zarządzania Strategią oraz Zespoły Robocze możliwe do powołania w celu realizacji projektów strategicznych i komplementarnych. W ramach systemu realizacji Strategii wskazano również możliwość stosowania operacyjnych narzędzi planistycznych, pozwalających na podjęcie ostatecznych decyzji wdrożeniowych.

Tak określony system, uzupełniony o opisane relacje między poszczególnymi podmiotami oraz zasady zarządzania, gwarantuje sprawne i skuteczne wdrażanie i monitoring Strategii

Ocena systemu monitorowania

Część wykonawczą Strategii obejmującą system monitorowania należy ocenić pozytywnie. Zaproponowana liczba wskaźników jest rozbudowana i może stanowić pewne obciążenie dla podmiotu monitorującego realizację Strategii (Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych) ponieważ zdefiniowanie zbyt dużej liczby wskaźników w systemie monitorowania Strategii może powodować ryzyko opóźnień w sporządzaniu raportów monitorujących. Jednocześnie zdecydowana większość zaproponowanych wskaźników jest łatwa do pozyskania lub możliwa do pozyskania.

Korzyścią rozbudowanego systemu wskaźników jest natomiast możliwość uzyskania pełnego i rzetelnego obrazu realizacji celów strategii oraz podjęcia odpowiednich działań korygujących.

Ocena planu operacyjnego i finansowego wdrażania Strategii

Oszacowanie wartości poszczególnych przedsięwzięć, harmonogram ich realizacji oraz dobór odpowiednich źródeł finansowania są kluczowymi elementami systemu wdrażania. Strategia zakłada dywersyfikację źródeł finansowania, wskazując na możliwość wykorzystania: środków własnych Miasta Zamość, środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, środków pochodzących z budżetu krajowego i budżetu Województwa Lubelskiego, środków krajowych podmiotów publicznych oraz środków prywatnych. Jedyne zastrzeżenie można mieć do braku uwypuklenia pewnej niepewności w zakresie sytuacji gospodarczej państwa. O ile podkreślono wpływ epidemii COVID-19 na proces opracowywania Strategii i możliwość realizacji działań partycypacyjnych, to nie zaznaczono potencjalnego wpływu sytuacji epidemicznej na kondycję gospodarczą kraju oraz docelową wielkość środków europejskich dla Polski w perspektywie 2021 – 2027, które będą przekładać się na sytuację finansową samorządów.

Co istotne określono ramowy harmonogram realizacji projektów strategicznych i komplementarnych, wraz z szacunkowymi wartościami poszczególnych przedsięwzięć i źródłami ich finansowania.

Uwzględniając powyższą analizę, rekomenduje się przyjęcie Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020–2030, w formie w jakiej wypracowano ten dokument i uzgodniono ze społecznością lokalną w ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Załącznik 2.

Sprawozdanie z przebiegu i wyników procesu partycypacji i konsultacji społecznych.

Proces partycypacji społecznej na etapie opracowania Strategii oraz proces konsultacji społecznych projektu Strategii przeprowadzono zgodnie z wymogami wynikającymi z zapisów ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku (Dz.U. z 2021 r., poz. 1327 t.j.).

Celem konsultacji było uzyskanie opinii i propozycji partnerów gospodarczych i społecznych na temat zapisów zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030.

Z.1. Partycypacja społeczna w procesie opracowania Strategii

Prace nad Strategią były prowadzone przez **Zespół Roboczy ds. opracowania aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 powołany Zarządzeniem nr 91/2020 Prezydenta Miasta Zamość z dnia 6 maja 2020 roku**, do którego zostały zaproszone osoby reprezentujące partnerów społeczno-gospodarczych Miasta.

Poniżej zamieszczono tabelę prezentującą listę osób uczestniczących w pracach warsztatowych nad strategią. Lista obejmuje partnerów społeczno-gospodarczych oraz pracowników Urzędu Miasta.

Tabela 13 Lista osób uczestniczących w pracach warsztatowych

Lp.	Imię	Nazwisko	Instytucja
1.	Magdalena	Godek	Prezes Zarządu Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.
2.	Katarzyna	Fornał-Urbańczyk	Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska UM Zamość
3.	Marek	Bilski	Kierownik Działu Technicznego Zakładu Gospodarki Lokalowej w Zamościu
4.	Emilia	Biłant	Wydział Inwestycji Miejskich i Zamówień Publicznych
5.	Edyta	Adamczyk	Psycholog Miejskiego Centrum Pomocy Rodzinie
6.	Katarzyna	Bednarczuk	UM Zamość, Wydziału Spraw Obywatelskich i Zarządzania Kryzysowego
7.	Katarzyna	Czerwieniec	UM Zamość, Wydział Inwestycji Miejskich i Zamówień publicznych
8.	Sławomir	Ćwik	Radny Rady Miasta Zamość
9.	Wojciech	Buczkowski	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
10.	Barbara	Gajos	Kierownik Centrum Integracji Społecznej
11.	Paweł	Greszta	UM Zamość, Z-ca Dyrektora Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środow.
12.	Anna	Gruszka	UM Zamość, Wydział Budownictwa, Urbanistyki i Ochrony Zabytków
13.	Anna	Jasiak	UM Zamość, Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych
14.	Aleksandra	Kahan	UM Zamość, Wydziału Inwestycji Miejskich i Zamówień publicznych
15.	Renata	Kondraciuk	UM Zamość, Wydział Budownictwa, Architektury i Ochrony Zabytków
16.	Tomasz	Kossowski	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Inwestycji Miejskich i Zamówień publicznych
17.	Marta	Lackorzyńska-Szerafin	UM Zamość, Rzecznik prasowy
18.	Joanna	Liberadzka-Duras	Dyrektor Zamojskiego Centrum Informacji Turystycznej i Historycznej w Zamościu
19.	Anna	Liwak	Zamojski Niepubliczny Szpital Sp. z o.o.

Lp.	Imię	Nazwisko	Instytucja
20.	Tadeusz	Mazur	Prezes Uniwersytetu Trzeciego Wieku
21.	Jerzy	Michalski	UM Zamość, z-ca Dyrektora Wydziału Oświaty
22.	Beata	Mynarczyk	UM Zamość, Wydział Finansowy
23.	Piotr	Orzechowski	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Kultury i Sportu
24.	Marek	Palonka	Osiedle Promyk
25.	Krzysztof	Stopyra	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
26.	Tomasz	Szewczyk	Prezes Unii Szeferów Firm Zamojszczyzny
27.	Andrzej	Zawiślak-Kryk	UM Zamość, Wydziału Inwestycji Miejskich i Zamówień publicznych

Praca była realizowana w ramach 3 podzespołów tematycznych:

Tabela 14 Podzespoły tematyczne

Podzespół	Zakres tematyczny
Podzespół I – do spraw społecznych	Warunki życia, kultura, sport, rekreacja, wypoczynek, ochrona zdrowia i życia, opieka i pomoc społeczna, kapitał ludzki, kapitał społeczny, potencjał kulturowy
Podzespół II - Podzespół ds. zasobów, infrastruktury i środowiska	Zasoby techniczne, transport, komunikacja, potencjał i ład przestrzenny, potencjał ekologiczny
Podzespół III - do spraw gospodarczych i promocji Miasta	Przedsiębiorczość, rynek pracy, promocja i atrakcyjność inwestycyjna Miasta

Dokument Strategii Rozwoju Miasta Zamość do roku 2030 został opracowany na podstawie wyników prac Zespołu Zadaniowego ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta Zamość do roku 2030 przez zespoły w składzie:

Tabela 15 Skład podzespołów

Imię i nazwisko	Stanowisko służbowe
Podzespół ds. społecznych	
Edyta Adamczyk	Psycholog Miejskiego Centrum Pomocy Rodzinie
Katarzyna Bednarczuk	UM Zamość, Wydziału Spraw Obywatelskich i Zarządzania Kryzysowego
Wojciech Buczkowski	Dyrektor Ośrodka Interwencji Kryzysowej
Monika Ćwikła	Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu
Barbara Gajos	Kierownik Centrum Integracji Społecznej
Magdalena Godek	Prezes Zarządu TBS
Renata Kondraciuk	UM Zamość, Wydział Budownictwa, Architektury i Ochrony Zabytków
Agnieszka Kowal	UM Zamość, Dyrektor, Wydział Oświaty
Piotr Orzechowski	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Kultury i Sportu
Monika Pałczyńska	Dyrektor Organizatora Pieczy Zastępczej i Wspierania Rodziny w Zamościu
Mariusz Paszko	Dyrektor, Zamojski Szpital Niepubliczny sp. z o.o.

Imię i nazwisko	Stanowisko służbowe
Marian Puszk	Komendant Straży Miejskiej w Zamościu
Andrzej Samborski	Rektor Uczelni Państwowej w Zamościu
Monika Zawiślak	Radna Rady Miasta Zamość
Podzespół ds. zasobów i potencjałów Miasta	
Jacek Belz	UM Zamość, Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska UM Zamość
Marek Bilski	Kierownik Działu Technicznego Zakładu Gospodarki Lokalowej w Zamościu
Stanisław Flis	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Inwestycji i Zamówień Publicznych
Katarzyna Fornal -Urbańczyk	UM Zamość, Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska UM Zamość
Ireneusz Godzisz	Radny Rady Miasta Zamość
Marcin Grabski	Sekretarz Miasta Zamość
Anna Gruszka	UM Zamość, Wydział Budownictwa, Urbanistyki i Ochrony Zabytków
Anna Jasiak	UM Zamość, Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych
Aleksandra Kahan	UM Zamość, Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych
Małgorzata Kawala	UM Zamość, Wydział Kultury i Sportu
Tomasz Kossowski	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Inwestycji Miejskich i Zamówień publicznych
Monika Machlarz-Bondyra	UM Zamość, Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych
Jerzy Michalski	UM Zamość, z-ca Dyrektora Wydziału Oświaty
Marcin Nowak	Dyrektor Zarządu Dróg Grodzkich
Krzysztof Stopyra	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Podzespół ds. gospodarczych i promocji Miasta	
Sławomir Ćwik	Radny Rady Miasta Zamość
Marcin Grabski	Sekretarz Miasta Zamość
Marian Hawryluk	Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu
Aleksandra Kahan	UM Zamość, Wydział Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych
Bogusław Klimczuk	Dyrektor Zespołu Szkół Społecznych im. Unii Europejskiej w Zamościu
Tomasz Kossowski	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych
Joanna Liberadzka-Duras	Dyrektor Zamojskiego Centrum Informacji Turystycznej i Historycznej w Zamościu
Jarosław Maluha	UM Zamość, Z-ca Dyrektora Wydziału Rozwoju Miasta i Funduszy Zewnętrznych
Tadeusz Mazur	Przedsiębiorca
Piotr Orzechowski	UM Zamość, Dyrektor Wydziału Kultury i Sportu
Andrzej Samborski	Rektor Uczelni Państwowej w Zamościu
Marta Lackorzyńska-Szerafin	UM Zamość, Rzecznik prasowy
Tomasz Szewczyk	Prezes Unii Szefów Firm Zamojszczyzny

Imię i nazwisko	Stanowisko służbowe
Roman Trzeźniowski	Członek Zarządu VEOLIA Wschód

Powołany Zespół Roboczy ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 składał się z Koordynatora Zespołu, Konsultantów firmy EKO-GEO Consulting oraz 3 podzespołów (podzespół ds. społecznych, podzespół ds. zasobów i potencjałów Miasta oraz podzespół ds. gospodarczych i promocji Miasta). W ramach prac Zespołu Roboczego mogły uczestniczyć także inne osoby zaproszone przez Koordynatora, mieszkańcy Miasta Zamość, radni Rady Miasta, eksperci oraz przedstawiciele podmiotów działających w sferze społecznej i gospodarczej.

Proces partycypacji był prowadzony w taki sposób, aby wszyscy zainteresowani mieli możliwość zgłoszenia swoich uwag czy opinii. Zadbano o możliwie szerokie i skuteczne upowszechnianie informacji o możliwości zaangażowaniu interesariuszy w opracowanie dokumentu. Na stronie Urzędu Miasta Zamość pojawiały się ogłoszenia o planowanych spotkaniach oraz wysłano mailowe zaproszenia np. do przewodniczących Rad Osiedli i radnych Miasta Zamość.

Należy zwrócić uwagę, że proces partycypacji przebiegał w czasie panującej na świecie epidemii wirusa SARS-coV-2 i został dostosowany do wymogów wynikających z zaleceń służb sanitarnych.

Partycypacja społeczna w opracowaniu Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 przybrała dwie zasadnicze formy: bezpośrednią (spotkania warsztatowe) oraz pośrednią (pisemną). Bezpośrednią formą były spotkania warsztatowe w której uczestniczyły m.in. podzespoły powołane zarządzeniem Prezydenta Miasta Zamość, przedstawiciele instytucji publicznych, organizacji przedsiębiorców. Pośrednią formą były badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Miasta Zamość.

Z.2. Badanie społeczne

Badanie ankietowe miało na celu zapoznanie się z opinią mieszkańców Miasta na temat aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń związanych z rozwojem Miasta. Ankieta była wypełniana w wersji elektronicznej poprzez formularz google, a jego link znajdował się na stronie Urzędu Miasta Zamość.

Badanie było realizowane również za pomocą papierowych kwestionariuszy wykorzystywanych w Biurze Obsługi Interesantów Miasta Zamość. Informacje oraz zaproszenia do udziału w badaniu pojawiały się w portalach lokalnych, na stronie internetowej Urzędu Miasta oraz w mediach społecznościowych. Na stronie Urzędu Miasta Zamość zamieszczono informację o prowadzonym badaniu i o możliwości wypełniania ankiety elektronicznie.

W badaniu wzięło udział 468 ankietowanych, w tym 244 kobiety oraz 224 mężczyzn (tabela 18). Oprócz pytania o płeć w ramach pytań badających profil ankietowanego pytano o takie cechy jak: wiek, status zawodowy, miejsce zamieszkania oraz wykształcenie. Dodatkowo zadano dwa pytania pomagające ustalić co łączy ankietowanego z miastem Zamość: w pierwszym z nich zapytano czy jest to praca bądź nauka, a w drugim zapytano czy ankietowany wyraża chęć zamieszkania w Zamościu w przyszłości.

Tabela 16 Profil osoby biorącej udział w badaniu: płeć

Płeć	Liczba	%
Kobieta	244	52%
Mężczyzna	224	48%

W pytaniu o wiek ankietowany miał do wyboru 5 kategorii: poniżej 18 lat, 18-44 lata, 45-59 lat, 60-64 lata, 65 lat i więcej. Grupą, która najliczniej wzięła udział w badaniu była grupa w przedziale wiekowych

od 18 do 44 roku życia, która stanowiła 61% wszystkich osób, które wzięły udział w badaniu. Drugą najliczniejszą grupą były osoby w wieku od 45 do 59 roku życia. Tą odpowiedź wskazało 109 ankietowanych co stanowiło 23% wszystkich ankietowanych.

Tabela 17 Profil osoby biorącej udział w badaniu: wiek

Wiek	Liczba	%
poniżej 18 lat	18	4%
18-44 lata	285	61%
45-59 lat	109	23%
60-64 lata	32	7%
65 lat i więcej	24	5%

Kolejną cechą, która opisuje profil ankietowanych był status zawodowy. Najliczniejszą grupą, w której znalazło się aż 63% ankietowanych, była grupa, w której badani wskazali swój status zawodowy jako osoby pracujące. W badaniu wzięło udział 56 ankietowanych o statusie zawodowym uczeń/student, co stanowiło 12% ogółu badanych.

Tabela 18 Profil osoby biorącej udział w badaniu: status zawodowy

Status zawodowy:	Liczba	%
uczeń/student	56	12%
rolnik	9	2%
przedsiębiorca	37	8%
osoba pracująca	293	63%
osoba bezrobotna	31	7%
emeryt/rencista	35	7%
Inne	7	1%

Do wyboru ankietowani mogli również wybrać status zawodowy: inne, gdzie zostali poproszeni o własne wskazanie. Zestawienie odpowiedzi, które pojawiły się przy takiej odpowiedzi zostało przedstawione w tabeli 21.

Tabela 19 Profil osoby biorącej udział w badaniu: status zawodowy – odpowiedzi wpisywane po wybraniu kategorii inne

Inne	7
Opiekun osoby niepełnosprawnej	1
świadczenie przedemerytalne	1
lekarz	1
freelancer	1
rencista, przedsiębiorca	1
wychowuję dziecko	1
student + osoba pracująca	1

Kolejną cechą opisującą profil ankietowanych było wykształcenie. Wyższe wykształcenie wskazało aż 56% ankietowanych, średnie lub pomaturalne zaznaczyło 29% ankietowanych, zawodowe 10% ankietowanych a podstawowe wskazało 6% badanych.

Tabela 20 Profil osoby biorącej udział w badaniu: wykształcenie

Wykształcenie	Liczba	%
Podstawowe/gimnazjalne	26	6%
Średnie lub pomaturalne	135	29%
Zasadnicze zawodowe	45	10%
Wyższe	262	56%

W kolejnej części badającej profil ankietowanych, poproszono ich o udzielenie odpowiedzi na pytanie: Czy w przyszłości chciałby/aby Pan/i nadal mieszkać w Zamościu? Tabela 23 zawiera procentowy udział poszczególnych odpowiedzi względem grupy wiekowej. Zdecydowaną przewagę mają odpowiedzi pozytywne. 62% ankietowanych odpowiedziało, że chciałoby pozostać w przyszłości w Zamościu a najliczniejszą grupą były osoby w wieku od 18 do 44 roku życia.

Tabela 21 Profil osoby biorącej udział w badaniu: Odpowiedzi na pytanie „Czy w przyszłości chciałaby Pani/ chciałby Pan nadal mieszkać w Zamościu?” w relacji do wieku Ankietowanych

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	SUMA
poniżej 18 lat	0%	1%	1%	1%	0%	4%
18-44 lata	16%	19%	10%	12%	4%	61%
45-59 lat	8%	9%	3%	3%	1%	23%
60-64 lata	3%	2%	0%	1%	0%	7%
65 lat i więcej	1%	3%	1%	0%	1%	5%
SUMA	28%	34%	16%	16%	6%	100%

Ankietowani w zdecydowanej większości – 72% zadeklarowało swoje miejsce zamieszkania na terenie miasta. Zamieszkanie poza obszarem Miasta Zamość wybrało 28% ankietowanych.

Tabela 22 Profil osoby biorącej udział w badaniu: miejsce zamieszkania

Miejsce zamieszkania:	Liczba	%
Na terenie Miasta Zamość	335	72%
Poza obszarem Miasta Zamość	133	28%

W Tabeli 25 przedstawiony został profil osoby biorącej udział w badaniu w podziale na osoby pracujące lub uczące się w Zamościu w odniesieniu do miejsca zamieszkania. Aż 51% ogółu ankietowanych nie tylko mieszka na terenie miasta Zamość, ale i deklaruje pracę bądź naukę w Zamościu. Najmniej liczną grupą wśród ankietowanych były osoby, które deklarowały zamieszkiwanie poza obszarem Zamościa, ale naukę bądź pracę w Zamościu. Pozostałe względem wielkości grupy należały do osób, które nie miały związku z Zamościem w postaci nauki bądź pracy. Nieznacznie większa, o 4 %, wśród tych ankietowanych była grupa osób zamieszkujących na terenie miasta Zamość.

Z badania samego profilu osoby biorącej w badaniu można zauważyć, że w ankiecie wzięły udział w większości osoby związane z Zamościem, poprzez pracę bądź zamieszkanie, które wiążą swoją przyszłość z tym Miastem.

Tabela 23 Profil osoby biorącej udział w badaniu: „Czy pracuje/uczy się Pan/i w Zamościu?”, a miejsce zamieszkania

		Miejsce zamieszkania:	
		Poza obszarem Miasta Zamość	Na terenie Miasta Zamość
Praca/nauka w Zamościu	Tak	11%	51%
	Nie	17%	21%

Pytanie 1 zadane w ankiecie miało na celu ogólną ocenę tego jak ankietowani opiniują swoje zamieszkanie w Zamościu. W tabeli 26 przedstawione zostały odpowiedzi na to pytanie w zależności od deklarowanego miejsca zamieszkania. Zdecydowana większość uznała, że w Zamościu mieszka się dobrze bądź bardzo dobrze. Nie zauważalny jest również rozdźwięk między odpowiedziami ankietowanych z Zamościa a ogółem badanych osób.

Tabela 24 Profil osoby biorącej udział w badaniu: miejsce zamieszkania, a odpowiedź na pytanie: „Jak mieszka się Pani/ Panu w Zamościu”

Jak mieszka się Pani/ Panu w Zamościu	Ankietowani z Zamościa		Wszyscy ankietowani	
	Wynik	%	%	Wynik
Bardzo dobrze	74	19%	17%	78
Dobrze	197	51%	47%	221
Średnio	105	27%	33%	154
Źle	8	2%	3%	12
Bardzo źle	3	1%	1%	3

Pytanie 1 miało swoje rozszerzenie w kolejnych pytaniach, gdzie ankietowani zostali poproszeni o ocenę w skali od bardzo dobrze do bardzo źle poszczególnych kategorii związanych z życiem codziennym, oświatą i kulturą, gospodarką i rynkiem pracy oraz ochroną zdrowia i pomocą społeczną w mieście.

W ramach oceny kwestii związanych z życiem codziennym ankietowani mieli do oceny kategorie związane z technicznym funkcjonowaniem miasta: stan chodników i infrastruktury drogowej, komunikację miejską, dostępność do Internetu, gospodarkę odpadami, wodociągi i kanalizacją oraz kategorie związane stricte z indywidualnymi odczuciami mieszkańców: ocena estetyki i czystości w mieście, zieleni i terenów rekreacyjnych czy udziału mieszkańców w życiu publicznym.

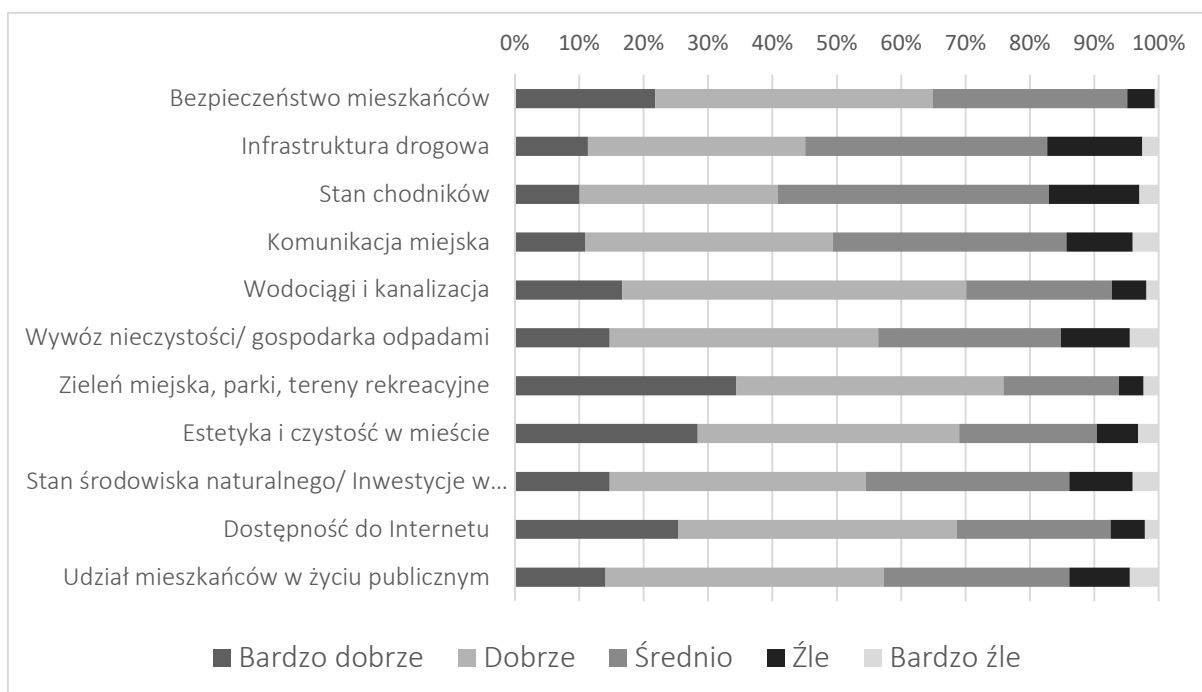
Tabela 25 Odpowiedzi Ankietowanych na pytanie 2: „Jak ocenia Pan/i kwestie związane z życiem codziennym w mieście?”

Jak ocenia Pan/i kwestie związane z życiem codziennym w mieście?	Bardzo dobrze	Dobrze	Średnio	Źle	Bardzo źle
Bezpieczeństwo mieszkańców	22%	43%	30%	4%	1%
Infrastruktura drogowa	11%	34%	38%	15%	3%
Stan chodników	10%	31%	42%	14%	3%

Komunikacja miejska	11%	38%	36%	10%	4%
Wodociągi i kanalizacja	17%	53%	23%	5%	2%
Wywóz nieczystości/ gospodarka odpadami	15%	42%	28%	11%	4%
Zieleń miejska, parki, tereny rekreacyjne	34%	41%	18%	4%	2%
Estetyka i czystość w mieście	28%	41%	21%	6%	3%
Stan środowiska naturalnego/ Inwestycje w przedsięwzięcia z zakresu gospodarki niskoemisyjnej/ odnawialnych źródeł energii	15%	40%	32%	10%	4%
Dostępność do Internetu	25%	43%	24%	5%	2%
Udział mieszkańców w życiu publicznym	14%	43%	29%	9%	4%

Zestawienie odpowiedzi na pytanie 2 przedstawione zostało w tabeli 27 oraz na poniższym wykresie. W większości ankietowani ocenili kwestie związane z życiem codziennym dobrze i bardzo dobrze. Wśród kategorii, które ponad połowa mieszkańców oceniła pozytywnie znalazły się bezpieczeństwo, wodociągi i kanalizacja, gospodarka odpadami, zieleń miejska, estetyka i czystość w mieście, stan środowiska naturalnego, dostępność do Internetu oraz udział mieszkańców w życiu publicznym.

Wykres 1 Zestawienie odpowiedzi na pytanie 2.

Najsłabiej, jeżeli chodzi o kategorie związane z życiem codziennym mieszkańców ocenione zostały kategorie: infrastruktura drogowa, stan chodników oraz komunikacja miejska a zatem kategorie mocno związane z transportem w mieście.

Tabela 26 Odpowiedzi Ankietowanych na pytanie 3: „Jak ocenia Pani/ Pan kwestie związane z oświatą, kulturą, sportem w mieście?”

Jak ocenia Pani/ Pan kwestie związane z oświatą, kulturą, sportem w mieście?	Bardzo dobrze	Dobrze	Średnio	Źle	Bardzo źle
Dostępność żłobków i przedszkoli	15%	48%	29%	6%	1%
Polityka oświatowa / Jakość edukacji	12%	49%	29%	6%	4%
Poziom kształcenia w szkołach podstawowych	13%	49%	30%	7%	1%
Poziom kształcenia w szkołach średnich	15%	49%	28%	6%	3%
Poziom kształcenia w szkołach wyższych	10%	38%	36%	11%	4%
Biblioteki i domy kultury	19%	49%	26%	5%	1%
Oferta kulturalno-rozrywkowa dla dzieci	14%	40%	32%	12%	1%
Oferta kulturalno-rozrywkowa dla dorosłych	17%	39%	31%	11%	2%
Infrastruktura sportowa (baseny, boiska)	17%	40%	28%	11%	4%

W pytaniu 3 ankietowani poproszeni zostali o ocenę kwestii związanych z kulturą, sportem i oświatą w mieście. W zdecydowanej większości kategorie z tego pytania zostały ocenione pozytywnie przez ponad połowę ankietowanych. Tylko poziom kształcenia w szkołach wyższych oceniony został pozytywnie przez mniej niż połowę ankietowanych (48%). Najwyżej ocenione zostały biblioteki i domy kultury, które otrzymały oceny pozytywne wśród 68% ankietowanych. Największy odsetek odpowiedzi negatywnych z kolei otrzymały poziom kształcenia w szkołach wyższych (15% ankietowanych) oraz infrastruktura sportowa (15% ankietowanych).

Kolejne pytanie dedykowane było ocenie przez ankietowanych kwestii związanych z gospodarką i rynkiem pracy. Kwestie oceniane przez ankietowanych to: publiczne służby zatrudnienia, kształcenie permanentne, wsparcie osób zakładających działalność gospodarczą, wsparcie MŚP, współpraca z Instytucjami Otoczenia Biznesu, promocja gospodarcza miasta oraz inwestycje z zakresu zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej.

Najniżej przez ankietowanych, z największym udziałem ocen negatywnych, znalazły się kwestie związane z publicznymi służbami zatrudnienia (21% ocen złych i bardzo złych) oraz inwestycjami w przedsięwzięcia z zakresu zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej (21% ocen złych i bardzo złych). Z kolei najlepiej przez ankietowanych ocenione zostały kwestie związane z promocją gospodarczą miasta. Ta kwestia została oceniona dobrze przez 38% ankietowanych oraz bardzo dobrze przez 13% ankietowanych.

Tabela 27 Odpowiedzi Ankietowanych na pytanie 4: „Jak ocenia Pan/i kwestie związane z gospodarką i rynkiem pracy w mieście?”

Jak ocenia Pan/i kwestie związane z gospodarką i rynkiem pracy w mieście?	Bardzo dobrze	Dobrze	Średnio	Źle	Bardzo źle
Publiczne Służby Zatrudnienia (wsparcie osób bezrobotnych)	9%	26%	44%	17%	4%
Kształcenie permanentne	6%	30%	46%	15%	3%
Wsparcie osób zakładających działalność gospodarczą	6%	26%	51%	13%	4%
Wsparcie MŚP	6%	28%	51%	11%	4%
Współpraca z Instytucjami Otoczenia Biznesu	7%	28%	47%	12%	6%
Promocja gospodarcza miasta	13%	38%	32%	11%	7%
Inwestycje w przedsięwzięcia z zakresu zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej (np. utworzenie, uzbrojenie terenów inwestycyjnych)	9%	32%	38%	14%	7%

Ostatnim pytaniem, w którym ankietowani poproszeni zostali o ocenę kwestii związanych z życiem w Zamościu było pytanie o sprawy związane z ochroną zdrowia i pomocą społeczną. W odpowiedziach ankietowanych można zauważyć znaczny wzrost odpowiedzi negatywnych. Najgorzej ocenione zostały kwestie dostępu do służby zdrowia – 27% ankietowanych oceniło je źle bądź bardzo źle. Promocja zdrowia uzyskała 23 % ocen negatywnych i pomoc nad osobami starszymi 22% odpowiedzi negatywnych. Z kolei największy udział odpowiedzi pozytywnych otrzymały kwestie związane z wsparciem rodziny (41%), pomocą społeczną (41%), współpracą z organizacjami pozarządowymi (41%) oraz usługami dla osób niepełnosprawnych (40%).

Tabela 28 Odpowiedzi Ankietowanych na pytanie 5: „Jak ocenia Pan/i kwestie związane z ochroną zdrowia i pomocą społeczną w mieście?”

Jak ocenia Pan/i kwestie związane z ochroną zdrowia i pomocą społeczną w mieście?	Bardzo dobrze	Dobrze	Średnio	Źle	Bardzo źle
Usługi ochrony zdrowia / dostęp do służby zdrowia	12%	24%	37%	23%	4%
Promocja zdrowia i informacja zdrowotna	8%	27%	42%	20%	3%
Wsparcie rodziny	10%	31%	40%	16%	3%

Usługi dla osób niepełnosprawnych/ Pomoc dla osób niepełnosprawnych	7%	33%	41%	15%	3%
Pomoc społeczna / Dostępność i jakość działania pomocy społecznej	10%	31%	39%	19%	2%
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	7%	34%	44%	12%	2%
Pomoc i opieka nad osobami starszymi	6%	29%	43%	19%	3%

Ostatnim działem pytań w ankiecie były pytania związane z przyszłością Zamościa. Ankietowani zostali zapytani o to jakim miastem powinien być Zamość. Ankietowani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. Najwięcej wskazań otrzymały odpowiedzi:

- Turystyki kulturowej - 227 wskazań
- Przemysłu – 214 wskazań
- Kultury i sztuki – 206 wskazań

Tabela 29 Odpowiedz na pytanie 9: „Jakim miastem powinien być Zamość w przyszłości?”

Kategorie do wyboru	Liczba wskazań
Handlu i usług	195
Kultury i sztuki	206
Turystyki kulturowej	227
Sportu i rekreacji	144
Centrów logistycznych wykorzystujących potencjał położenia przygranicznego/ LHS	183
Przemysłu	214
Miasto korzystające z odnawialnych źródeł energii	191
Inne, jakie.....	23

Kolejnym pytaniem odnoszącym się do przyszłości Zamościa było pytanie 10, w którym ankietowani byli poproszeni o opinie w kwestii planowanych inwestycji. Tu również ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Tabela 30 Odpowiedz na pytanie 10: „Proszę o wybranie 3 inwestycji, które zdaniem Pani/Pana są priorytetowe do wykonania na terenie miasta w najbliższych latach. Proszę zaznaczyć 3 odpowiedzi.”

Kategorie do wyboru	Liczba wskazań
Modernizacja dróg	223
Promocja i wsparcie korzystania z odnawialnych źródeł energii	126
Szersze wspieranie działań kulturalnych, artystycznych i promocja miasta	117
Wsparcie aktywności gospodarczej, zawodowej, społecznej i kulturalnej mieszkańców	215

Remonty szkół	64
Zwiększenie estetyki miasta (np. zakładanie nowych terenów zielonych, nowych stref rekreacji na osiedlach)	102
Rewitalizacja i renowacja zabytków Starego Miasta	60
Zwiększenie nakładów na inwestycje sprzyjające rozwojowi turystyki (rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej)	85
Modernizacja budynków użyteczności publicznej	40
Uporządkowanie przestrzeni, plany zagospodarowania przestrzennego	43
Budowa infrastruktury przy drogach (parkingi, chodniki, oświetlenie, zatoki i wiaty przystankowe)	70
Rozwój systemu segregacji odpadów	49
Rozbudowa usług gastronomiczno – hotelarskich	26
Inne, proszę podać jakie	15
Rozwój sieci internetowej	52
Rozwój terenów pod inwestycje gospodarcze (uzbrojenie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę)	173

Odpowiedzi, które uzyskały największą liczbę wskazań w pytaniu 10 to:

- Modernizacja dróg – 223 wskazania
- Wsparcie aktywności gospodarczej, zawodowej, społecznej i kulturalnej mieszkańców – 215 wskazań
- Rozwój terenów pod inwestycje gospodarcze (uzbrojenie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę) – 173 wskazania

Ostatnim pytaniem było pytanie o wizytówkę Zamościa. Ankietowani mieli do wyboru kilka kategorii (tabela 33). Pytanie 11 było pytaniem hybrydowym, zawierającym możliwość nie tylko wyboru jednej odpowiedzi, ale również wskazania własnej odpowiedzi w części otwartej pytania. Wielokrotnie w odpowiedziach ankietowanych pojawiały się odwołania zarówno do turystyki jak i inwestycji. Ankietowani chętnie wyrażali swoją opinię, tylko ok. 20 % ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Wśród odpowiedzi na pytanie 11 ankietowani jako wizytówkę miasta wskazywali na połączenie bogatej kultury z turystyką:

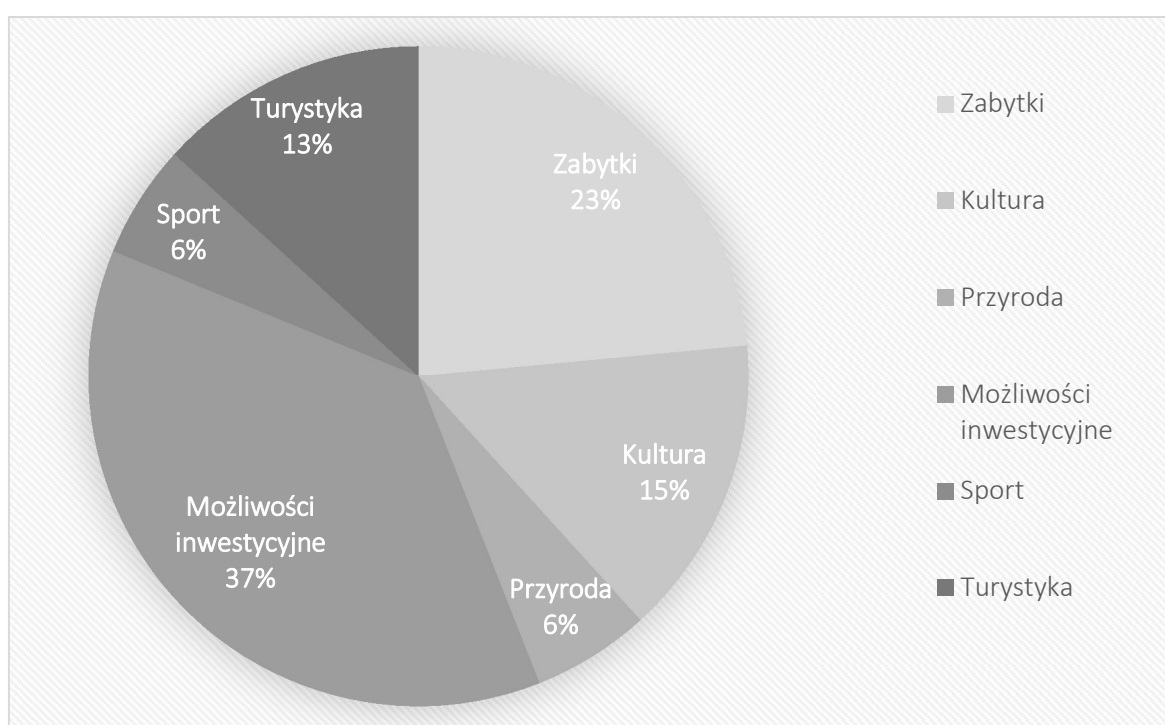
- Centrum Roztocza z zapleczem obsługi ruchu turystycznego
- Zamość powinien stać się prawdziwa stolica Roztocza oblegana przez turystów zarówno z Polski jak i z zagranicy
- Nowoczesna stolica regionu, łącząca Warszawę, Lublin , Lwów
- Miasto tradycji i kultury
- W swoich otwartych wypowiedziach, mieszkańcy wskazywali też na rozwój Zamościa w kierunku gospodarczym:
- Miastem bezpiecznym, przyjaznym ludziom młodym, rozwiniętym gospodarczo
- Miastem z dobrymi połączeniami komunikacyjnymi, zapewniającymi dostępność, z rozwiniętą gospodarką dzięki lokowaniu się dużych inwestycji.
- Stanowiącym miejsce na rozwój i aktywność społeczno-gospodarczą, innowacyjnym, uprzemysłowionym

Te dwa kierunki wypowiedzi pokrywały się również w zamkniętych odpowiedziach na pytanie: Co powinno być wizytówka Zamościa. Wśród możliwych kategorii najczęściej wskazywaną odpowiedzią były możliwości inwestycyjne. Jednak kultura, zabytki i turystyka osiągnęły razem 52% głosów ankietowanych, co wskazuje na duże przywiązanie mieszkańców do tych wartości w życiu miasta.

Tabela 31 Odpowiedź na pytanie 11: Co Pani/ Pana zdaniem powinno być wizytówką miasta Zamość. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

Kategoria	Liczba odpowiedzi	Udział
Zabytki	110	23%
Kultura	69	15%
Przyroda	27	6%
Możliwości inwestycyjne	174	37%
Sport	26	6%
Turystyka	62	13%

Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie 11 zaprezentowany został na wykresie 2.

Wykres 2 Udział procentowy odpowiedzi na pytanie 11: „Co Pani/ Pana zdaniem powinno być wizytówką miasta Zamość. Proszę wybrać 1 odpowiedź.”

Dodatkowym elementem badania, w którym Ankietowani mogli wypowiedzieć się szerzej były trzy pytania otwarte. Pytanie 6: Co się Pani/Panu najbardziej podoba w Zamościu w odniesieniu do jakości życia? pozwoliło zwrócić uwagę na to co już odbierane jest przez mieszkańców pozytywnie. W odpowiedziach przewijały się różne aspekty życia miasta doceniane przez mieszkańców: od bezpieczeństwa, poprzez spokój i ciszę, kończąc na aspektach rozrywkowo – kulturowych.

Pytanie 7 sprawdzało wśród ankietowanych co najmniej w odniesieniu do jakości życia podoba się im w Zamościu? W odpowiedziach bardzo często ankietowani poruszali problem braku pracy dla ludzi młodych. Poruszone zostały również problemy komunikacyjne miasta: „miasto nie jest przystosowane dla osób niewidomych i słabowidzących, stan chodników pozostawia wiele do życzenia, nieczytelna sygnalizacja świetlna”; „Zły stan infrastruktury, krzywe chodniki, brak śmietników, płatne strefy parkowania”; „Słaba infrastruktura drogowa”.

W ocenach ankietowanych zwrócona została również uwaga na zły stan służby zdrowia, brak obiektów sportowych typu baseny, niską jakość szkolnictwa czy niskie wsparcie dla przedsiębiorców i rozwoju przemysłu.

Pytanie 8 było pytaniem, w którym ankietowani mogli w sposób otwarty odpowiedzieć na pytanie co w opinii badanego powinno być zmienione w Zamościu by poprawić jakość życia w mieście. Wśród odpowiedzi ankietowanych znalazło się sporo wskazań dotyczących zwiększenia szeroko rozumianych inwestycji w infrastrukturę drogową i komunikacyjną. Zauważalne były również wskazania dotyczące zmian w zakresie podejścia do przedsiębiorców i wsparcia rozwoju przedsiębiorczości.

Z.3. Podsumowanie badania społecznego

W ocenie mieszkańców i osób związanych z Zamościem, które wzięły udział w przeprowadzonym badaniu Zamość to miasto, w którym nie tylko mieszka się dobrze lub bardzo dobrze (64% wszystkich ankietowanych), ale też miasto, w którym ankietowani planują pozostać (62% ankietowanych).

W większości ankietowani oceniają kolejne aspekty życia w Zamościu pozytywnie. W pytaniach zamkniętych dotyczących życia codziennego, najniższą oceną zdobyły takie aspekty życia jak infrastruktura drogowa, stan chodników oraz komunikacja miejska. Te niedociągnięcia wskazywane były również w odpowiedziach na pytania otwarte, gdzie badani wielokrotnie wskazywali na bariery komunikacyjne w różnych częściach miasta. Ankietowani zdecydowanie doceniają kwestie związane z oświatą, kulturą i sportem. W tej kategorii jedynie szkolnictwo wyższe uzyskało mniej niż połowę ocen pozytywnych, w pozostałych aspektach tj. jakość edukacji, oferta kulturalno-rozrywkowa dla dzieci czy dorosłych, dostępność żłobków czy bibliotek, ponad połowa ankietowanych oceniła daną kategorię dobrze lub bardzo dobrze.

W pytaniu związanym z gospodarką Zamościa pojawił bardzo duży odsetek odpowiedzi wskazujących na niezadowolenie ankietowanych z poziomu wsparcia osób zakładających działalność gospodarczą, wsparcia osób bezrobotnych czy inwestycji zwiększających atrakcyjność inwestycyjną Zamościa. Odpowiedzi te znalazły też swoje potwierdzenie w odpowiedziach na pytania otwarte, gdzie ankietowani wskazywali na potrzebę wsparcia rozwoju gospodarki oraz rozwój infrastruktury sprzyjającej dużym inwestycjom.

W kwestiach związanych z ochroną zdrowia ankietowani pomimo przeciętnej oceny poszczególnych kwestii w pytaniu zamkniętym, bardzo często wskazywali w odpowiedzi na pytania otwarte właśnie na służbę zdrowia jako element niezbędny do poprawy jakości życia w mieście. Rozdźwięk wynika z tego, że w pytaniu zamkniętym ankietowani oprócz dostępu do publicznej służby zdrowia oceniali szereg kwestii związanych z pomocą społeczną i wsparciem rodziny. Te kwestie zostały ocenione przez ankietowanych w większości pozytywnie. Z kolei uwagi zamieszczone w odpowiedziach na pytania otwarte, dotyczyły stricte dostępu do publicznej służby zdrowia i jej jakości.

Podsumowując w ocenie ankietowanych Zamość jest miastem, które cenią za ciszę i spokój, bogatą ofertę kulturową i jego tradycję, a także ogromny potencjał turystyczny. Dostrzegają jednak potrzebę inwestycji w rozwój przedsiębiorczości i gospodarki, wskazują na braki w infrastrukturze komunikacyjnej oraz wskazują na konieczność poszukiwania rozwiązań, które przyczynią się do zwiększenia liczby miejsc pracy dzięki czemu pozwolą na zatrzymanie w Zamościu ludzi młodych.

Z.4. Warsztaty

W celu zapewnienia właściwego procesu partycypacji społecznej w oparciu o zasadę partnerstwa odbyły się trzy spotkania warsztatowe, podczas których zaprezentowano wyniki badania ankietowego. Jednak celem głównym warsztatów była identyfikacja problemów i uwarunkowań rozwojowych Miasta Zamość w sferze społecznej, zasobów i potencjałów oraz gospodarki i promocji Miasta.

Podczas spotkań rozmawiano na temat problemów, a także zadań jakie powinny być realizowane w ramach rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030.

Po zakończeniu procesu sporządzone zostało sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji zawierające ustosunkowanie się do uwag zgłaszanych w trakcie konsultacji przez powołane podzespoły oraz partnerów gospodarczych i społecznych.

Podczas spotkań najczęściej podejmowanymi w dyskusji tematami były:

Sfera społeczna:

- potrzeba wsparcia dla osób starszych
- niewystarczający dostęp do bezpłatnej, specjalistycznej opieki zdrowotnej
- niewystarczająca liczba rodzin zastępczych na terenie Miasta Zamość
- ograniczona dostępność zabytkowych obiektów i instytucji publicznych dla osób z niepełnosprawnościami

Sfera zasobów i potencjałów:

- brak infrastruktury dla działalności organizacji pozarządowych
- zły stan techniczny budynków komunalnych
- brak zintegrowanej sieci połączeń ścieżek rowerowych
- niski stopień wykorzystania OZE przez część budynków użyteczności publicznej i budynków wielorodzinnych

Sfera gospodarki i promocji:

- słabo rozwinięte szkolnictwo średnie i wyższe
- słabe oznakowanie atrakcji turystycznych
- wysokie koszty najmu lokali mieszkalnych

Wyniki warsztatów wraz z filmem zamieszczono na stronie Urzędu Miasta Zamość. Tym samym poproszono o zgłaszanie problemów i zadań, które zdaniem mieszkańców powinny zostać ujęte w aktualizowanej strategii.

Na podstawie zidentyfikowanych problemów opracowano cele strategiczne, cele operacyjne oraz zadania realizacyjne, co pozwoliło na sformułowanie wizji i misji jako kierunku rozwoju miasta. Podczas kolejnych trzech spotkań (online) warsztatowych zaprezentowano podzespołom opracowane wizje i misje wraz z celami i zadaniami realizacyjnymi.

Z.5. Charakterystyka uwag interesariuszy w procesie partycypacji

W wyniku przeprowadzonego procesu partycypacji, do ostatecznej wersji dokumentu Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 zostały wprowadzone rekomendowane zmiany i uzupełnienia, bezpośrednio wynikających ze złożonych pisemnie lub w trakcie spotkań wniosków, uwag i opinii.

Proces konsultacji pozwolił wypracować uzgodnioną Strategię Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030. Podczas spotkań wnoszono uwagi i propozycję zmian w realizacji zadań dla rozwoju Miasta Zamość. Uczestnikami procesu partycypacji były podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, organizacje samorządowe oraz osoby prywatne. Poruszano tematy związane z rewitalizacją Rynku w Zamościu, transportem miejskim w Zamościu, infrastrukturą miejską i życiem społeczno-gospodarczym miasta.

Uwagi dotyczyły również spraw związanych z rynkiem pracy (niedoborem pracowników) i wysokimi kosztami utrzymania pracownika. W sferze społecznej poruszano tematy związane z opieką dla osób starszych, w tym konieczność utworzenia Domu Pomocy Społecznej dla osób starszych, który zarządzany będzie przez Miasto Zamość.

Z.6. Konsultacje społeczne

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 t.j.) w dniach 05 listopada – 28 grudnia 2021 r. przeprowadzono konsultacje społeczne projektu Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020 – 2030. Konsultacje Strategii obejmowały również Dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, który nie zgłosił żadnych uwag do dokumentu.

W oparciu o art. 39 ust. 1 oraz art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2021 poz. 247 t.j.), w związku z art. 6a ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 poz. 1057 t.j.) przeprowadzono procedurę udziału społeczeństwa w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030. W dniach 05 listopada – 28 grudnia 2021 r. przeprowadzono konsultacje społeczne Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030.

W związku z sytuacją epidemiczną COVID-19 oraz w trosce o zdrowie mieszkańców Miasta Zamość, konsultacje projektu Strategii oraz Prognozy oddziaływania na środowisko przeprowadzone zostały drogą elektroniczną poprzez umieszczenie informacji, dokumentów i formularzy konsultacyjnych na stronie internetowej Urzędu Miasta Zamość.

W ramach konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Miasta Zamość na lata 2020-2030 nie wpłynęły żadne uwagi.

Spis tabel:

Tabela 1 Analiza SWOT – mocne i słabe strony	- 62 -
Tabela 2 Analiza SWOT – szanse i zagrożenia	- 65 -
Tabela 3 Zadania realizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych z obszaru potrzeb społecznych	- 72 -
Tabela 4 Zadania realizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych z obszaru zasobów i potencjałów	- 75 -
Tabela 5 Zadania realizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych z obszaru gospodarka i promocja Miasta	- 79 -
Tabela 6 Lista projektów strategicznych oraz komplementarnych	- 82 -
Tabela 7 Matryca zgodności projektów z celami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030.	- 86 -
Tabela 8 Plan operacyjny i finansowy projektów strategicznych i komplementarnych	- 89 -
Tabela 9 Powiązania między dokumentami strategicznymi miasta	- 92 -
Tabela 10 Kryteria ewaluacji projektów	- 97 -
Tabela 11 Wzór oceny trafności projektów strategicznych	- 98 -
Tabela 12 Propozycje wskaźników	- 101 -
Tabela 13 Lista osób uczestniczących w pracach warsztatowych	- 112 -
Tabela 14 Podzespoły tematyczne	- 113 -
Tabela 15 Skład podzespołów	- 113 -
Tabela 16 Profil osoby biorącej udział w badaniu: płeć	- 115 -
Tabela 17 Profil osoby biorącej udział w badaniu: wiek	- 116 -
Tabela 18 Profil osoby biorącej udział w badaniu: status zawodowy	- 116 -
Tabela 19 Profil osoby biorącej udział w badaniu: status zawodowy – odpowiedzi wpisywane po wybraniu kategorii inne	- 116 -
Tabela 20 Profil osoby biorącej udział w badaniu: wykształcenie	- 117 -
Tabela 21 Profil osoby biorącej udział w badaniu: Odpowiedzi na pytanie „Czy w przyszłości chciałaby Pani/ chciałby Pan nadal mieszkać w Zamościu?” w relacji do wieku Ankietowanych	- 117 -
Tabela 22 Profil osoby biorącej udział w badaniu: miejsce zamieszkania	- 117 -
Tabela 23 Profil osoby biorącej udział w badaniu: „Czy pracuje/uczy się Pan/i w Zamościu?”, a miejsce zamieszkania	- 118 -
Tabela 24 Profil osoby biorącej udział w badaniu: miejsce zamieszkania, a odpowiedź na pytanie: „Jak mieszka się Pani/ Panu w Zamościu”	- 118 -
Tabela 25 Odpowiedzi Ankietowanych na pytanie 2: „Jak ocenia Pan/i kwestie związane z życiem codziennym w mieście?”	- 118 -
Tabela 26 Odpowiedzi Ankietowanych na pytanie 3: „Jak ocenia Pani/ Pan kwestie związane z oświatą, kulturą, sportem w mieście?”	- 120 -
Tabela 27 Odpowiedzi Ankietowanych na pytanie 4: „Jak ocenia Pan/i kwestie związane z gospodarką i rynkiem pracy w mieście?”	- 121 -
Tabela 28 Odpowiedzi Ankietowanych na pytanie 5: „Jak ocenia Pan/i kwestie związane z ochroną zdrowia i pomocą społeczną w mieście?”	- 121 -
Tabela 29 Odpowiedz na pytanie 9: „Jakim miastem powinien być Zamość w przyszłości?”	- 122 -
Tabela 30 Odpowiedz na pytanie 10: „Proszę o wybranie 3 inwestycji, które zdaniem Pani/Pana są priorytetowe do wykonania na terenie miasta w najbliższych latach. Proszę zaznaczyć 3 odpowiedzi.”	- 122 -
Tabela 31 Odpowiedz na pytanie 11: Co Pani/ Pana zdaniem powinno być wizytówką miasta Zamość. Proszę wybrać 1 odpowiedź.	- 124 -